

K.K.T.C
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK

ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN NEDENLERİ
VE
ALINMASI GEREKEN TEDBİRLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Sait COŞANER

Lefkoşa - 2003

K.K.T.C
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK

ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN NEDENLERİ
VE
ALINMASI GEREKEN TEDBİRLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Sait COŞANER

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Aydın ANKAY

Lefkoşa - 2003

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Sait Coşaner tarafından hazırlanan “ Çocuk Suçluluğu ve Alınması Gereken Tedbirler” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan Doç. Dr. Aydın ANKAY.....

Üye Doç. Dr. Halil AYTEKİN.....

Üye Dr. Nazan ÇOMUNOĞLU.....

Onay

Yukardaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.....

Yrd. Doç. Dr. Ahmet PEHLİVAN
Enstitü Müdür Yardımcısı

ÖNSÖZ

Günümüzde toplumsal değerlerin sürekli ve hızlı bir biçimde değişmesi, yeni kuşakların psikolojik savaşımları, suçlu çocukların artması gibi bir sonucu da beraberinde getirdiği görülmektedir. Ne varki geleceğimizi emanet edeceğimiz çocuklarımızın yaşamları sırasında görülebilecek bozukluklar veya sapmalar, büyük sıkıntılara neden olmaktadır.

Bu araştırmanın amacı ; çocuğun suça itilmesinde ya da yöneltmesinde etkili olan etkenlerin neler olduğu, yeniden eğitim; suçluluğun önlenmesi konusunda gerekli önlemlerin neler olabileceği açıklanmaya çalışılmıştır.

Bu amaçla hazırlanan araştırma, üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; Araştırmanın Amacı, Önemi, Problem, Araştırma Sayıtları ve Araştırmanın Sınırlılıkları yer alırken ,ikinci bölümde; Çocuk Suçluluğunun Dünü Bugünü, Suç Teorileri, Çocuk Suçluluğunun Nedenleri, Suç Türleri, Çocuk Suçluluğuna Yaklaşım Biçimleri ve Yeniden Eğitim, Çocuk Hakları, Çocuk Hakları ve Türkiye, Çocuk Mahkemeleri ve K.K.T.C.'de Çocuk Mahkemeleri başlıklar yer almaktadır. Üçüncü ve son bölümde ise Sonuç ve Öneriler üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın planlanıp yürütülmesi sırasında çalışmalarımı yönlendiren, yöneten ve yol gösteren hocam Doç. Dr. Aydın ANKAY'a sonsuz teşekkür ederim.

Ayrıca istediğim bilgilere ulaşmamda yardımcı olan K.K.T.C Baş Savcılık çalışanlarından savcı Özkul Özdevim'e ve her açıdan beni desteklemiş olan eşime içten teşekkür ederim.

Girne, Nisan 2003

Sait COŞANER

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ONAY.....	I
ÖNSÖZ.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
ÖZET.....	IV

BÖLÜM I

	<u>Sayfa No</u>
GİRİŞ.....	1
ARAŞTIRMANIN AMACI.....	3
ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	3
PROBLEM CÜMLESİ.....	4
ALT PROBLEMLER	4
SAYILTILAR.....	5
TANIMLAR	5
KISALTMALAR.....	6

III. BÖLÜM

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

	<u>Sayfa No</u>
KONU İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR.....	7

BÖLÜM III

YÖNTEM

	<u>Sayfa No</u>
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	10

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

1 – ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN DÜNÜ BUGÜNÜ.....	11
2 - SUÇ TEORİLERİ.....	13
2.1. Klasik Ekol.....	13
2.2. Coğrafi Ekol.....	13
2.3. Pozitif Ekol.....	14
2.4 Bedensel Tipoloji Kuramı.....	15
2.5. Psikanalitik görüş.....	15
2.6. Gurup Etkenler ve Sosya-Kültürel Faktörlere Bağımlı Kuram.....	15
2.6.1. Aykırı Birleşme Kuramı (Differential Assocation).....	16
2.6.2 Anomi Kuramı.....	17
2.6.3. Suçu Çevresinin Etkisiyle Açıklayan Teori.....	17
2.6.4. Psikolojik Mekanizmaların Sosyolojik Açıklaması.....	18
2.6.5. Sosyolojik Teoriler.....	18
3 - ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN NEDENLERİ.....	19
3.1. Kalıtsal, Bedensel ve Zihinsel Etkenler ve Suç.....	19
3.2. Anti-Sosyal Kişilik ve Suç.....	22

	<u>Sayfa No</u>
3.3. Duygusal Toplumsal Gelişim ve Suç.....	27
3.4 Aile, Okul ve Suç.....	36
3.5 Ailenin Sosyo-Ekonomik yapısı ve Suç.....	45
3.6. Ailenin Eğitim Düzeyi ve Suç.....	49
3.7 Göç, Savaşlar, Kimlik Bunalımları, Kültürel Çatışma ve Suç.....	50
3.8. Kitle İletişim Araçları ve Suç.....	54
3.9. Kişilik, Uyum ve Davranış Bozuklukları ve Suç.....	56
3.10. Alkol, Uyuşturucu Madde ve Suç.....	61
3.11. Çocuk, Aile İçi Şiddet ve Suç.....	64
 4 - SUÇ TÜRLERİ.....	 67
4.1. Şahsa Karşı İşlenen Suçlar.....	67
4.2. Cinsel suçlar.....	68
4.3. Mala Karşı İşlenen Suçlar.....	69
 5 - ÇOCUK SUÇLULUĞUNA YAKLAŞIM BİÇİMLERİ VE YENİDEN EĞİTİM.....	 71
5.1. Türkiye ve Batılı Ülkelerde Yeniden Eğitim.....	73
5.2. K.K.T.C’de Yeniden Eğitim.....	76
 6 - ÇOCUK HAKLARI.....	 77
6.1. Çocuk Hakları Sözleşmesi.....	78
6.2. Çocuk Hakları sözleşmesi’nin Ana Hatları.....	78
6.3. Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin Dayandığı Temel Felsefi İlkeler.....	78
6.4. Çocuk Hakları Sözleşmesi’ni Önemli Kılan Toplumsal Gerçekler.....	79
6.5. Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin Çocuklara Getirdiği Bazı Haklar.....	80
6.6. Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin Getirdiği Haklar ve Tanımlamalarda Bazı Çarpıcı İlkeler.....	 81

	<u>Sayfa No</u>
7 - ÇOCUK HAKLARI VE TÜRKİYE.....	83
8 - ÇOCUK MAHKEMELERİ.....	84
8.1. Türkiye ve Batılı Ülkelerde Çocuk Mahkemeleri.....	84
8.2. K.K.T.C’de Çocuk Mahkemeleri.....	89

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	91
KAYNAKÇA.....	93

ÖZET

Yüzyıllar boyu bütün toplumlarda çocuk, üyesi olduğu toplumun en önemli bireylerinden biri olmuştur. Çünkü çocuk, Atatürk'ün değışıyle “ geleceğimizi emanet edebileceğimiz tek varlıklardır.” Bu nedenle çocuğun normal gelişiminde görülen herhangi bir bozukluk veya sapma, büyük sıkıntılara neden olmakta ve ilgilileri birtakım tedbirler almaya zorlamaktadır.İçinde bulunduğumuz yüzyılın toplumsal değerlerinin sürekli ve hızlı bir biçimde değışmesi, yeni kuşakların psikolojik çekişmesinde, suçlu çocukların artmasında, önemli derecede etkili olmuştur.

Bu aştırmanın çocuk suçluluğu bölümü, biyolojik etkenler ve çevresek etkenler olma üzere iki aşamada ele alınmıştır. Araştırma bulgular suç olgusunun kalıtsal, bedensel ve zihinsel etkenlerin suçluluk davranışının oluşumunda etkili olabilecek birçok etkenden biri olarak ele alındığını görölmektedir.Bu gurup içerisinde sara, psikopati, zekâ geriliğı, iç salgı bezleri ve bedensel yapı gibi etkenlerin diğerk etken guruplar kadar olmasa da suçluluk üzerinde etkileri görölmektedir.

Anti-sosyal adını verdiğimiz suçluluk davranışının özellikle 14 yaş dolaylarında göröldüğü ve bu da zorunlu ergenlik dönemiyle suç arasında dinamik bir ilişkinin varlığını ortaya koymaktadır. Örneğin Türkiye’de suçluların yaklaşık yarısının yirmibeş yaşın altındaki çocuk ve gençlerin işlemiş olması ve ileri yaşlarda suç işleyenlerin büyük bir bölümünün, çocukluk ve ergenlik dönemlerinde de suç işlemiş olması durumun hassasiyetini ortaya koymaktadır.

Suçlulukta çocuğun duygusal ve toplumsal gelişimi ile suç arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir. Araştırma bulgularında doğumdan sonra anneden ayrılan çocukların diğerk çocuklara göre bedensel ve ruhsal gelişim bozukluklarının suçlulukta rol oynamadığı görölmektedir. Çocuğun toplumsallaşma sürecinde aile, toplumun temel kurallarını öğretmek ve çocuğun kendine özgü olan kişiliğinin gelişimine yardımcı olmak gibi bir amacı sözkonusudur.

Toplumsallaşam sürecinde kişiliğinin oluşturma çabası içinde olan genç özdeşleşme, sorumluluk, özerklik sorunlarına çözüm arar. Bu üç kavram arasındaki dengesizlik bireysel ve toplumsal dengesizliklere neden olabilmektedir.

Anne ve babaların, aşırı koruma ve hoşgörünün egemen olduğu eğitim ve disiplin anlayışı kadar aşırı sert ve otoriter bir uygulamanın da yanlış ve zararlı olduğu görülmektedir. Tutarsız, katı, hoşgörüden uzak baskılı bir disiplin uygulaması, olumsuz ve ittatsız çocukların yetişmesine neden olabilmektedir. Diğer yandan çocuğun tümüyle dürtü ve istekleri doğrultusunda serbest bırakan aşırı hoşgörölü ve umarsız bir yetiştirme tarzı da başkalarının zararına isteklerine doyum arayan bencil davranışların ortaya çıkmasına yol açtığı görülmektedir.

Suçluluğun açıklanmasında sosyo-ekonomik etkenler büyük yer tutmaktadır. Yoksuluk, suç üzerinde dolaylı ve doğrudan etkili olmaktadır. Ekonomik koşulların, ailenin parçalanmasına ve ahlakî değerlerin yitirilmesi neden olduğu görülmektedir. Düşük ekonomik düzeyin çocuğu suça iten tek neden olmasa da, suça elverişli ortamı hazırladığı yapılan araştırmalarda ortaya çıkmaktadır. Sağlıksız konut koşulları, kalabalık ev halkı, cehalet, düşük sosyal statü gibi etkenler suça elverişli ortamı oluşturmaktadır.

Ailenin ğitiminin de çocuk suçluluğunda önemli bir yer tutmaktadır. Yapılan araştırmalarda suç işleyen çocukların anne ve babalarını eğitim düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir. Kimlik bunalımı, kültürel çatışma, göçler ve savaşların da suçlulukla ilişkisinde göç edenlerin uyum bozukluklarının suç sayılabilecek davranışlarla belli etme eğilimleri olabileceği, bunun yanında savaşların uluslar arası çatışmalara bağlı olarak bir artış gösterdiği incelenen kaynaklarda belirtilmektedir. Göçlere paralel kimlik bunalımı kültürel çatışmaların da suçluluk olgusunu ortaya çıkardığı görülmektedir.

Kitle iletişim araçları, özellikle radyo ve televizyonun şiddet içerikli yayınları, reklamlar, kötü yönde özendirici programları izlenmesi ile çocuk ve gençlerde saldırgan davranışlara neden olduğu yapılan araştırmalarla ortaya konulmuştur. Belirtilen sebeplerden dolayı çocuğun suça itebilmesi için o güne kadarki bireysel ve toplumsal kazanımlarının olumsuz ve içinde bulunduğu ortamın da suça elverişli olması gerekmektedir.

Suçlu çocuklarda farklı kişilik özellikleriyle bazı davranış bozuklukları görülmektedir. Davranış bozuklukları ile birlikte elverişsiz yakın çevre koşulları ve zekadan yoksun olma gibi durumlarda çocuk ve gençlerin suç işleme eğilileri sözkonusudur.Bu konuda yapılan araştırma bunu göstermektedir.

Alkol ve uyuşturucu madde kullanımı,anne baba, kardeş ve diğer aile üyelerinin alkol kullanımları, çocukların davranış yapılarında önemli derecede etkili olduğu bir gerçektir.Suçluluk vakkalarında anne ve baba arasında alkol kullanıldığı görülmektedir.

Aile içi şiddete maruz kalan çocuklar şiddete tanık olabilmektedir. Çocukların bu gibi durumlar karşısında fiziksel olarak etkilenmeseler bile ciddi olarak zarar gördükleri bir gerçektir.Aile içi şiddetin çocuklar üzerindeki en büyük etkisi, çocuklar yaşam içerisinde işlerin böyle yürüdüğüne inanmaktadır.Taklit yoluyla öğrenilen davranışların inançları ile birleşip saldırgan davranışlar sergilenebilmektedir . Bu durum da çocuk suçluluğu içerisinde önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Suçlu çocukların “ yeniden eğitim ” kavramı, çocuk suçluluğunun, salt hukuksal bir sorun olmayıp, daha çok psikososyl ve pedagojik bir sorun olduğunu vurgulamaktadır.Çok yakın geçmişe kadar birçok uygar ülkede, suçlu çocukların yaş ve suç türleri dikkate alınmaksızın, yetişkin suçlularla eş olarak değerlendirildikleri ve ağır cezalarla cezalandırıldıkları bilinmektedir.Suçlu gençlerin normalden sapan bir davranışa sahip olduklarını, toplumsal uyumsuzluk gösterdiklerini, bu uyumsuzluğun giderilmesi konusunda, toplumsal örgütlenme ve çaba harcanması gereği de yapılan araştırmalar ortaya koymaktadır.

Çocuk suçluluğunun tedavi süreci incelendiğinde üç farklı yöntemden söz edilmektedir. Bunlar: Önleyicilik (erken tanı), Yeniden Eğitim ve İzleme çalışmalarıdır.Bu yöntemler içerisinde en kapsamlı tedavi sürecinin yeniden eğitim yöntemi olduğu yapılan araştırmalarda görülmektedir.İslah ve cezaevindeki çocukların ve yurtlarda korunmaya alınmış çocuklar için kurumsal hizmetler yanısıra, yeniden topluma kazandırılmaları ve meslek sahibi yapılması gibi önlemler büyük önem taşımaktadır.

Korunmaya muhtaç çocukların kurum içinde yapılacak rehberlik, okullarda rehberlik ve ailedeki rehberlik, davranış bozukluğu ve suça yönelme tehlikesi içinde görülen çocukların suçu işlenmeden önlenmesi konusunda yapılması gereken önemli bir sorumluluktur. Bir yandan önleme çalışmaları, bir yandan infaz kurumlarının niteliğinin yükseltilmesi ve infaz sonrası gence yapılması gereken rehberlik ve izleme hizmetleri bir bütün olarak ele alınmalıdır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi çocuk haklarına ilişkin bugüne kadar hazırlanmış en eksiksiz belge olduğu bilinmektedir.Çünkü bu belge çocuk haklarına uluslararası bir boyut ve nitelik kazandırmaktadır. Çocuk hakları sözleşmesi, Türkiye’de 27 Ocak 1995 günü 22184 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.K.K.T.C’de ise “ Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (Onay) Yasası” Anayasa’nın 94 (1) maddesi gereğince 22 Mart 1996 günü 39 sayılı resmi gazetede yayınlanarak geç de olsa yürürlüğe girmiştir.

Yapılan araştırmada çocuk mahkemelerinin batıda yüz yıllık bir geçmişe sahip olduğu bilinmektedir. Türkiye’de çocuk mahkemeleri gerekli personelin yetersizliği nedeniyle acak 1982 yılında uygulamada görülmektedir. K.K.T.C’de ise çocuk mahkemeleri ile ilgili ilk uygulamanın 1946 yıllarında Kıbrıs’taki İngiliz Sömürgesi döneminde uygulamaya konmuş ve halen günümüzde aynı uygulamanın yapılan küçük değişikliklerle devam ettiği araştırma bulguları arasındadır.

Genel olarak çocuk mahkemeleri mevzuatının ülkelere göre değişiklik gösterdiği görülmektedir. Çocuk Mahkemeleri Yasası, ceza ve önlem uygulamasından önce, batı toplumlarında olduğu gibi, pedagog, psikoloğ, sosyal hizmetler uzmanları kanalıyla suçlu çocuğun yakın çevre koşullarının incelenmesi suçluluğu ortadan kaldırmak üzere birtakım önlemler geliştirmiş olması büyük bir önem taşımaktadır.

Yapılan araştırmada elde edilen bulgular, yapılan diğer yerli yabancı çalışmalar, çocuk suçluluğunda kalıtsal etkenlerden çok, çevresel etkenlerin öneminin vurgulanmaktadır. Çocuk suçluluğunun önlenmesi ve alınması gereken tedbirler konusunda ciddi anlamda çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Tüm bu çalışmaları sadece devletten beklemek akılcı ve gerçekçi değildi. Bu konuda toplumun her kesiminden , insanlığın geleceğini düşünen, haksızlığa karşı duyarlı çok sayıda insanın örgütlü bir biçimde seferber olması, devlet ve kendi arasında uyumlu, yaygın bir gönüllü çalışma yapılması gerekmektedir.

BÖLÜM I

GİRİŞ

Çocuklar, küçük, bilgisiz, güçsüz, deneyimsiz buna karşın cana yakın, sevimli, sevecen, neşeli, masum yaratıklardır. Ailenin ilgi ve kaygılarının odağı, mutluluk kaynağı ve aile soyunu sürdürecektir varlıklardır ki, bunlar en çıkarıcı ve bencil insanlara bile özverili olmayı öğretirler. Çocuklar sadece anne ve babalarının değil toplumun da geleceğidirler. Çocukları sevmek kadar sıkıntılarına da katlanılmadıkça değerleri bilinmez.

Yeryüzünün her köşesinde çocuklar birbirine benzer, ancak onları eğiten anne, baba ve çevre farklıdır. Bu da kültürel farklılıklardan ileri gelmektedir. Çocuğun korunması beslenmesi, anne ve babalı bir evde sevgi ve anlayışla bakılması, kişilik kazanması, bir meslek edinmesi, toplumun yararlı bir üyesi durumuna gelmesi için iyi bir eğitime gereksinimi vardır.

Çocuklara gereken ilgiyi vermek için 1979 yılı “ Uluslararası Çocuk Yılı ” ilan edilmiştir. Nutuklarda bayramlarda, bildirilerde çocuklara yarının büyükleri, geleceğin güvencesi gözüyle bakılmaktadır. Fakat uğruna verilen nice savaşa, uğraşıya karşı, yirmibirinci yüzyılın eşiğinde insanlık, yeryüzünde milyonlarca çocuğun açlığına, ölüp gitmesine, eğitimsizliğine, suça itilmesine, ıslah ve ceza evlerine düşmesine çözüm getirememenin burukluğu ve acısı içerisinde. Sevgi, anlayış, eğitim, beslenme ve ilginin hepsi birden gerektiği gibi verilmezse yarının büyükleri olan çocukların suça itilmesini önlemek mümkün değildir.

Sosyal normlardan bir nevi sapmış olarak tanımlanan suç, bugün de halkın merakla izlediği konuların başında gelmektedir. Fakat iyi-kötü, doğru-yanlış davranış kalıpları, değer yargıları, ahlak anlayışı, suç kavramı toplumdan topluma değişmektedir; mutlak değil görecedir.(Örneğin bazı ülkelerde kadınların başı açık dolaşması suç sayılıp cezalandırılırken) batı ülkelerinin çoğunda bikini mayo giymek hatta çıplak gezmenin cezai bir yaptırımı yoktur. Hatta kültürel çevresi ile suç ve cinayet işleme tekniği arasında bile bir ilişki olduğu söylenebilir.

Kısaca suç, millet ve mahalli sınır tanımayan bir sorundur. Endüstrileşmenin doğuşu ile gerek doğu gerekse batı dünyasında varolan ilkel suç biçimlerine, kaynaşmış toplumların içinde bulundukları, koşulların ürünü olan çeşitli suçlar eklenmiştir. Endüstrileşme, özellikle basit bir toplumda olanaksız olan mala ve şahsa karşı çeşitli suçları işlemek için fırsatlar sağlamıştır. Genel olarak "suçlu" ceza yasalarının suç sayılan bir eylemin eylemcisi olarak tanımlanmaktadır (Soyaslan 1987: 55).

Suçlu bir bireyle, suçlu olmayan bir birey arasındaki en belirgin fark; suçlu olmayan bireyin " suçluluk dürtülerinin " kontrol edilmesi ve toplumsal açıdan zararsız bazı faaliyetlerle onlara çıkış yolu aramasıdır. Bir başka tanıma göre hukuki anlamda suç; Suçu ceza normu belirler. Eğer ceza normu yoksa suç ta yoktur. Norumsuz (kanun) suç ve ceza olamayacağı Ceza Hukuk'un temel ilkelerindendir. Suçun kriminolojik anlamı ile hukuki anlamı birbirlerine uymasalar da kişi özgürlük ve güvenliğini korumak için bir hukuki tanım zorunludur.

Eğer kanun tarafından yapılmış bir tanım yoksa fiil ne derece asosyal olursa olsun ortada suç yoktur. Örneğin başkalarına karşı şiddet kullanmak hem suçtur hemde sosyal bir fiildir. Sokaklara tükürmek veya pijama ile dolaşmak asosyal bir fiildir. Ancak suç değildir. Suç olsa da olmasada her sosyal fiil doğru yoldan sapmadır (davience). Bunların yaptırımı kınamadır. Bazı sosyal fiiler, değerleri itibariyle, suç olan olan fiil ile suç olması mümkün olmayan fiil arasında yer alırlar. Bu nedenle bazı kanun koyucular, fahişeliği, berduşluğu- zıvareliği, intihar ve alkolizimi suç haline getirebileceği gibi suç olmaktan da çıkarabilimektedirler.

Suçun hukuki tarifi birçok insanı cezadan kurtarmaktadır. Çünkü tüm sosyal fiileri önceden hukuki bir tanım ile düzenlemek mümkün değildir. Ayrıca tanımlar arasında her zaman boşluklar olacaktır. Bu durumda birçok suçlu insan, cezalandırılmaktan kurtulacaktır. Suçları da kanunî tarifile sınırlamak yeterli değildir. Çünkü herkes suç işleyebilir. Dünyada suç işlemeyecek bir şahıs olabileceği düşünülemez. *De Greeff'e* göre suç insanî bir harekettir.

Durkeim'e göre suç kamu sağlığının bir faktörüdür. Suç insan ve daha çok çocuk için tabiidir. İşlenmesi normaldir. Çünkü kişi, özellikle iki eski dürtüye bağlıdır. Bunlardan biri tamah diğeri cinsiyettir (Soyaslan 1987: 10-11).

Çocuk suçluluğuna bakacak olursak, günümüzde başlı başına bir sorun haline gelmiştir. *Burt*, çocuk suçluluğunun bir çocuktaki anti-sosyal eğilimlerin yasa müdahalesi gerektirecek bir duruma dönüşmesi şeklinde tanımlar (Özkök 1996: 2).

Hukuki açıdan “ çocuk” sözüyle henüz reşit olmamış ergenler, 11-18 yaş gurubu kastedilmektedir. 14 yaş bazı avrupa ülkelerinde ve Türkiye’de en çok suç işlenen yaş olarak belirtilmiştir. Çocuk suçluluğunun yetişkinlik döneminde işlenen suçtan ayıt eden en önemli özellik, bu dönemin gelişiminde “problemlili evre ” ya da “geçiş evresi” olarak adlandırılan ergenlik dönemine raslamasıdır.

Çocuk suçluluğunu genel anlamdaki suç ve suçluluk boyutu içerisinde baktığımızda bu sorunun yalnızca bir hukuk sorunu değil sosyal bir sorun olduğu gerçeği de ortaya çıkmaktadır(Yavuzer 1996: 33).

Bu araştırmada genel olarak çocuk suçluluğu, çocuk suçluluğunun nedenleri, çocuk suçluluğu konusunda alınması gereken tedbirlerin neler olabileceği üzerinde durulmuştur. Yeniden eğitim ve suç işleyen çocuğun topluma kazandırılması konusunda devlete ve bizlere düşen görevler irdelenmeye çalışılmıştır.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Toplumlar içinde bulundukları koşullara göre sürekli bir değişim ve gelişim içerisinde. Bu değişim ve gelişime bağlı olarak kurallar da değiştiğinden suç olgusunda farklılaşma görülür.

Çocuk suçluluğu genellikle yetişkin suçluluğundan ayrılmaktadır. Daha değişik bir değişle suçluluk konusu içinde ayrı bir öneme sahiptir. Ruhsal, fiziksel ve zihinsel açıdan tam bir olgunluğa erişmemiş, toplum içinde rol ve görevlerini henüz özümseyememiş olarak nitelendirebileceğimiz ergenlik çağındaki çocukların suç işlemesi toplumları suç ve suçluluk konusu üzerinde ayrı bir dikkatle eğilmeye itmiştir.

Çocuk suçluluğu, ruhsal,zihinsel ve fiziksel etkenlerle birlikte toplumda değişen değer yargıları, ahlak kurullarının yarattığı karmaşa, hızlı düzensiz kentleşme ve sanayileşme, göçler, ekonomik bunalım, kitle iletişim araçları,Uyuşturucu madde bağımlılığı, aile içi şiddet kaynaklı nedenler ergeni suça iten nedenler arasında sayılabilmektedir. Günümüzde onsekiz yaşın altında işlenen suçların hızla arttığı gözlenmektedir.

Bu çalışmada çocuğun suça itilmesinde ya da yönelmesinde etkili olan etkenlerin neler olduğu; önleyicilik; yeniden eğitim; suçluluğun önlenmesi konusunda gerekli önlemlerin neler olabileceği açıklanmaya çalışılmıştır.

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Günümüzde çocuk suçluluğunun öneminin gün geçtikçe artmaktadır. Toplumlarda değişen değer yargıları, ahlak kurullarının yarattığı karmaşa, sanayileşme, düzensiz kentleşme, ekonomik etkenler, yanında ergenlik çağının fırtınalarıyla birleşince, çocuk yaşta gençlerimizin davranış bozuklukları göstermeleri, suça itilmeleri olgusunu ortaya çıkarmaktadır. Biz yetişkinler henüz toplumsallaşmamış çocuklarımızdan , koyduğumuz kurallar uymalarını beklemekteyiz. Ama çoğu kez koyduğumuz bu kural ve kalıpların özünü onlara kavratmakta yetersiz kalmaktayız. Sonuç olarak her yıl bilerce çocuğun suçluluk damgası yemesi sözkonusudur. Bu sorunun en aza indirmek için hem devlet hem de toplumca belirli önlemler almak zorundayız.

PROBLEM CÜMLESİ

Çocuk suçluluğunun nedenleri ve alınması gereken tedbirler nelerdir ?

ALT PROBLEMLER

1- Genel olarak çocuk suçluluğunda:

1.1. Çocuk suçluluğunun tarihsel gelişimi ile suç teoriler arasındaki ilişki nedir?

1.2. Çocuk suçluluğunun nedenler nelerdir ve alınması gereken tedbirler nelerdir?

1.3. Genel olarak çocuk suçluluğunda yeniden eğitim nedir ?

1.4. Genel anlamda çocuk haklarının uygulamadaki yeri ve K.K.T.C'deki durum nedir?

1.5. Genel olarak çocuk mahkemelerinin uygulamadaki durumu ve K.K.T.C'deki durum nedir ?

ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI

- 1- Bu araştırmada çocuk suçluluğunu nedenlerinin birinci derecede kişisel etkenlerle çevresel etkenlere bağlı olduğu kabul edilmektedir.
- 2- Araştırmada mevcut kaynakların doğru olduğu kabul edilmektedir.
- 3- Çocuk suçluluğu konusunda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile ilgili kaynaklardan elde edilen bilgilerin doğru olduğu kabul edilmektedir.

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

- 1- Bu araştırma alanyazım dökümanları ile sınırlıdır.

TANIMLAR

Anomi : Sosyal normların, insan fiili ve hareketlerinin düzenlemek hususundaki güçlerin yıkılması demektir.

Anti-Sosyal Kişilik : Birçok davranışları ile uzun süre toplumsal yasalara ters düşen, suç sayılan davranışları gösteren kişi olarak tanımlanır.

Çete : Son çocukluk yıllarının toplumsal gruplaşmalarına çete adı verilmektedir.

Çocuk: Hukuki açıdan henüz reşit olmamış, ergenler, 11-18 yaş gurubunu anlatmaktadır.

Çocuk Hakları : 20 Kasım 1989 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilmiş , 26 Ocak 1990'da onaylanmış ve 2 Eylül 1990'da yürürlüğe giren uluslararası bir sözleşmeyi anlatmaktadır

Didiplin : Çocuğa belirli davranış kalıplarını benimsetmek üzere izlenen yol, yöntem olarak tanımlanır.

Fakir aile : Toplumsal sınıflamada en alt sırada yer alan ve gelir dağılımından, eğitimden, sağlıktan ve genellikle olanaklardan en az payı alan ailelerdir.

İngiliz Sömürge Yönetimi : 1878-1960 yılları arasında Kıbrıs'taki İngiliz egemenliğini anlatmaktadır.

Kişilik : Bir bireyin tüm ilgi ve yetenekleriyle dış görünüşünün ve çevresine uyum biçiminin özelliklerini içeren bir kavramdır.

Kimlik bunalımı : Yurt dışındaki işçi ailelerin çocuklarında görülen ortak bir sorun anlamında kullanılmıştır.

Psikopat : Karakter ve ahlaki bakımdan bozukluk gösteren insanlara denmektedir.

Stres : Herhangi bir duygusal gerilim olarak tanımlanmaktadır.

Suç : Genel olarak " suçlu" ceza yasalarında suç sayılan bir eylemin eylemcisi olarak tanımlanmaktadır.

Yeniden eğitim : Suçlu çocukların iyileştirilmesinde ve gencin suçun işlenmesinden sonra kurum içinde eğitmek anlamında kullanılmıştır.

KISALTMALAR

M.E.T.E.M : Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu, Mesleki Eğitim Küçük Sanayi Kuruluşları, ve Almanya'da çıraklık eğitimi veren bir kurumdur.

K.K.T.C : Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti.

DSM- IV-TR : Amerikan Psikiyatri Birliği Tanı Ölçütler Başvuru Elkitabı.

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırma kapsamına giren dökümanlar, araştırma problemi açısından, elde edilen ilgili yayın ve araştırmalar, sunulmuştur.

a. Türkiye’ de Yapılan İlgili Yayın ve Araştırmalar :

Haluk Yavuzer (1996,s. 14-15) “ Çocuk ve Suç” isimli kitabında çocuk suçluluğuna özetle şöyle değinmektedir:

Ankara, İzmir, Elazığ İslahevlerinde çocuklar üzerinde yapmış olduğu araştırmada suçlu çocuk olmadığını, suça itilmiş çocukların olduğu kavramın ortaya çıkarmış ve çocuk suçluluğunun altında yatan nedenlerin kalıtsal, bireysel olmaktan çok, psiko-pedagojik ve toplumsal kaynaklı olduğu üzerinde durmaktadır.

Yavuzer, kişilik kusurlarının yanısıra, bu kusurları giderecek düzeyde zekâdan yoksun olan çocukların elverişsiz yakın çevre koşulları içinde suç işleme olanaklarının güçlendiği üzerinde durulmaktadır. Çevresel etkenler, ekonomik koşulların kötülüğü, baskıcı disiplin yöntemleri, bedensel cezalar, ana baba yoksunluğu ya da ayrılığı düşük kültür ve eğitim düzeyi, kötü elverişsiz koşullar, kalabalık ve yoksul aileler, iç- dış göç olaylarının yarattığı kültürel çatışma gibi suçlulu üzerinde önemli etkenler üzerinde durulmuştur.

Suç işleyen çocuklar için alınması gereken tedbirler, kuramsal hizmetler, kurumda rehberlik, ailede rehberlik ve okulda rehberlik gibi önlemlerin büyük önem taşıdığı üzerinde durulmuş bunun yanında suçlu çocuklarda yeniden eğitim ve infaz kurumlarının niteliği ve infaz sonrası gereken rehberlik ve izleme hizmetleri üzerinde durulmuştur.

Aydın Ankay (2001, s iv- v) “ Çocuk Suçluluğunun Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi” adlı çalışması da çocuk suçluluğu ile ilgili şunları söylemektedir : Ankara’da çocuk mahkemelerinde yargılanan 60 çocuk üzerinde yaptığı çalışmada yargılanan çocukların büyük bir bölümünün kırsal bölgelerde yaşayan ve göç eden ailelerin çocukları olduğu görülmüştür.

Özellikle ortaokul çağındaki bu çocukların kurtarılması konusunda önlemler üzerinde durulmuştur. Suçlu çocukların kesintisiz eğitime tabi olmaları gerekliliğin belirtilmektedir. Ankay’a göre daha da önemlisi sosyo-ekonomik koşulların düzeltilmesi çok büyük önem arz etmektedir. Araştırma bulgularında babanın çocuk suçluluğu konusunda belirleyici bir etken olduğu dikkat çekmektedir.

Çalışmada ayrıca çocuk suçluluğu konusunda pek çok etkenin de rol oynadığı, sanayileşme ve göçlerin belirleyici olmakla birlikte biyolojik, psikolojik ve kültürel nedenlerin de suç oluşumunda önemli bir yeri olduğu belirtilmektedir. Ayrıca davranış bozuklukları ile suç arasında önemli bir ilişki söz konusu olduğu üzerinde durulmaktadır.

Permi Özkök (1996: s. 1-2) “ Çocuk Suçluluğunun Nedenleri ve Alınması Gereken Tedbirlere” isimli bilim uzmanlığı tezinde konu ile ilgili özetle şunları söylemektedir: Çalışmasında Ankara Çocuk Islah Evi’nde kalan çocukları suça iten nedenlerin araştırılıp gereken önlemlerin alınması gerekliliği üzereinde durulmuştur. Özkök, suça iten nedenlere yaş, öğrenim düzeyi, ana-babanın öğrenim düzeyi, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, ana-babanın birbirlerine ve çocuklarına karşı olan tutum ve davranışları, çocuğa uygulanan ceza yöntemi, çocukların boş zamanlarını nasıl değerlendirdikler, ailede kötü alışkanlıklar ve sabıkası olan bir modelin bulunmasının etken olup olmadığı araştırılmıştır.

Araştırma ile ilgili elde edilen verilerde Ankara Çocuk Islah evlerindeki çocukların öğrenim düzeyinin ilkokul olduğu saptanmış, anne ve babalarının okuma yazma bilmeyen ve ilkokul mezunu oldukları görülmüştür. Ayrıca bu aileler de anne ve babaların yarından çoğunun anlaşılamadıkları tesbit edilmiştir.

Ana-babaların çocukların karşı olan tutumlarında azar ve öğüdün kullanıldığı, ayrıca bu ailelerin sosyo-ekonomik olarak alt düzeyden geldikleri saptanmıştır. Ailelerinin bir kısmında kötü alışkanlıkları ve sabıkaları olduğu ve çocukların boş zamanların kötü alışkanlıklarla değerlendirdikleri görülmüştür.

Suçluluk damgasının çocuğun kişiliğini etkilediği durumlarda çocuğun tekrar suça yönelebileceği üzerinde durulmaktadır. Bu durumdaki çocuklara hoşgörülü davranarak topluma kazandırmak gerektiğinin önemi vurgulanmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

“ Çocuk Suçluluğu ve Alınması Gereken Tedbirler” başlığını taşıyan bu araştırmada, “ Genel olarak çocuk suçluluğunun nedenlerinin neler olduğu ve bu konuda alınması gereken tedbirlerin neler olması gerektiğinin sorusu yanıtlanmaya çalışılmıştır. Buna göre, araştırma problemi beş alt probleme ayrılmış ve her bir ana alt problem, alt problemleri bazında, yanıtlar verilmiştir.

Araştırma yöntemi bilimsel yöntemdir. Araştırma raporunun yazımında, beş alt probleme göre farklı yollar izlenmiştir. Birinci alt problem olan çocuk suçluluğunun tarihsel gelişimi ve suç teorileri arasındaki ilişki, araştırılan kaynaklardan yorumlanarak alt başlıklar halinde sınıflandırılmıştır. İkinci alt problem olan, “Çocuk Suçluluğu ve Alınması Gereken Tedbirler”, kısmı onbir alt başlık altında incelenmiş, bulgu ve yorum eşliğinde sınıflandırılmıştır. Üçüncü alt problem, “Genel Olarak Çocuk Suçluluğunda Yeniden Eğitim”, dördüncü alt problem, “Genel Olarak Çocuk Hakları ve K.K.T.C’deki Durum” ve beşinci alt problem olan “Genel Olarak Çocuk Mahkemeler’nin Uygulamadaki Durumu ve K.K.T.C’ deki Durum” ikinci alt problem olan “Çocuk Suçluluğunun Nedenleri ve Alınması Gereken Tedbirler” alt problemi ışığında cevaplar aranmış ve uygulamalardaki durumla ilgili karşılaştırmalar ve yorumlar yapılarak ayrı alt başlıklar altında incelenmiştir.

Araştırmada konu ile ilgili mevcut kanıt ve kaynaklar incelenmiştir. Söz konusu kaynaklar Doğu Akdeniz Üniversitesi, Yakın Doğu Üniversitesi, Yüksek öğrenim Döküasyon Merkezi ve münferit olarak eldeki kaynaklardan oluşmuştur.

BÖLÜM IV

BULGU VE YORUMLAR

1- ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN DÜNÜ BUGÜNÜ

19.Yüzyıl'a gelinceye kadar batıda çocukların hukusal durumu yetişkinlerinkinden pek farklı değildi. Yasalarda koruyucu ve kollayıcı hükümler vardı. Ama cezalandırmada ayırım gözetilmediği görülmektedir. 1800'lü yıllarda " Genç Suçlular Yasası" ve 1900'lü yılların başında " Çocuk Yasası" adı altında çıkarılan yasalarla 14 yaşından küçüklerin tutuklanmalarına son verilmiştir.

Türkiye Cumhuriyet'ne bakacak olursak, Osmanlı Devletinde ergenlik çağına ermeyen kişi, fiziksel ve ruhsal yönden tam gelişmemiş sayıldığı için cezalandırılmamaktaydı. Onbeş yaşından küçük çocukların suçları sabit görülse de terbiye yanı ağır basan cezalar verilirdi. Bu uygulama 13. yüzyılda değişime uğramış, ergenlik yaşına girmemiş suçlu çocukları kefalet karşılığı ailelerine teslim etme tedbiri getirilmiştir.

Türk hukuk sisteminde "suçlu çocuk" kavramı yürürlükte bulunan ceza kanunlarınca suç sayılan fiilin faili olarak onsekiz yaşından küçük kişileri ifade etmek için kullanıldığı görülmektedir. Ceza kanunun 53. maddesine göre suç işlediği zaman onbir yaşını bitirmiş çocuklara ceza verilebilmektedir. Aynı kanunun 54. maddesine göre suç işlediği zaman onbir yaşını bitirmemiş onbeş yaşından gün almamış çocuklar, cezaları kesinleştikten sonra cezalı oldukları süreyi çocuk ıslahevlerinde tamamlarlar. Türk ceza kanunun 55. maddesine göre suç işlediği zaman onbeş yaşını bitirmiş onsekiz yaşından gün almamış çocuklar da cezalarını yetişkinlere ait cezaevlerinin çocuklara ayrılan bölümlerinde tamamlarlar. Bunun yanısıra çocukların işledikleri suçun karşılığı olan hapis cezası 3 yılı geçmiyorsa bu para cezasına çevrilebiliyor (Soyaslan 1996: 3).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti' ne baktığımızda suçlu çocuk değimi ondört yaşından küçük kişileri anlatırken, ondört yaş veya daha büyük ve onaltı yaşından küçük olan kişileri genç suçlu olarak görülmektedir. Fasil 157 " Çocuk Suçluları" Çocuk Suçlulara İlişkin Yasayı Konsolid Eden ve Değiştiren Yasa'da 12. maddenin 1. fıkrasında mahkeme çocuk ve ya genç kişi' yi suçlu bulduğu durumlarda münasip bir kişinin gözetimine koymak, suçluyu bir ıslah okuluna gönderebilir, suçlu bir çocuk olduğunda kırbaçlama cezası (bu ceza Bakanlar Kurulu tarafından kaldırılmıştır) verebilir, suçlunun çarptırılabilceğı bir para cezası , zarar ziyan veya masraf ödemesini emredebilir. Suçlu genç kişi olduğunda suçluyu çarptırabilceğı bir hapis cezası verilebilir (K.K.T.C Yasaları Fasil 162).

Ceza uygulanırken dikkat edilmesi gereken önemli bir konu da çocuk suçu işlediğinde bunun suç olduğunu ne kadar anlamıştır, bu belirlendikten sonra gereken işlem yapılmalıdır. Örneğin İsviçre ve Almanya gibi ülkelerde çocuklar için uygulanan yasada işlenen suça göre değil suçu işleyen çocuğa göre bir yaptırım uygulanmaktadır. Bu da ceza değil bir önlem olmalıdır.

Çocuk suçluluğı sadece bulunduğumuz ülkeyi değil dünyayı ilgilendiren bir konu olarak karşımızda durmaktadır.Çocuk suçluluğunun ortadan kaldırılması için suçluluğı temelinde yatan nedenleri araştırıp gerekli önlemlerin alınması yerinde olur. Bununla ilgili suçu önlemek için batılı ülkelerde çocuklar daha suça yönelmeden düzenli testlerle kontrol edilmektedir. Bu testlerde çocukta suça yönelmeye yatkın bulgulara rastlanırsa hemen özel programlara alınmakta ve suç oluşmadan ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır (Yavuzer 1969: 289).

2 - SUC TEORİLERİ

2.1. Klasik Ekol :

Suçun nedenlerini kuramsal olarak açıklama girişimleri 18.yy.'dan itibaren başlar. Bu kuramlardan ilki faydacı kuram olarak da adlandırılan klasik ekoldür. Bu ekolün öncüleri *Jeremy Bentham ile Beccaria'* dır.

Klasik ekol hedonistik psikoloji üzerine kurulmuştur. Hedonistik inanaca göre bireyler davranışlarını zevk ve ıstırap gözönünde tutarak düzenler. Belirli bir hareketin vereceği zevk onun getireceği ıstıraftan daha fazla olacaksa, birey bu davranışına yönelecektir (Sutherland 1966:54).

*Batham'*a göre,ceza suçlunun serbest bırakıldığı zaman daha büyük bir suç işlemesine engel olacak türden verilmelidir. Klasik ekol, suçlularda bireysel farklılıkları ele almadan değerlendirme yapılması gerektiğini savunur. Baccari'a ya göre kanunlara karşı gelen bütün bireyler, yaş, sosyal düzey ve sağlık durumları gibi etkenler dikkate alınmaksızın eşit şekilde cezalandırılmalıdır (Sutherland 1966:54).

*Baccaria'*ya göre her birey sosyal normların sınırlarını aşma eğilimine sahiptir ve onu tahrip eden hareketler yapar. Bu yapılan hareketler suç olarak nitelendirilir ve ceza suçu önlemenin gerekliliğinden hasıl olur.Cezanın amacı toplumu haksızlıklardan korumak ve benzer suçların işlenmesini engellemektir (Calldwell 1965:172-173).

2.2. Coğrafi Ekol :

Coğrafi ekol, suçu ve suçla ilişkin çeşitli problemleri sosyal ve coğrafi şartların zorunlu bir sonucu olarak kabul eder.İlk çağlarda beri, çeşitli yazarlar, iklimin,yağış miktarının, toprak ve diğer coğrafi faktörlerin insan davranışı üzerinde önemli etkiler yaptığını kabul etmişlerdir.

Fransız filozof *Montesquie* (1689-1775), ekvatora yaklaştıkça suçluluk oranının arttığını, kutuplara yaklaştıkça sarhoşluk oranının arttığını belirtmiştir. Yaklaşık bir yüz yıl sonra, *Quetelet* “ suçluluğun termik konumu”nu formüle etmiştir. Quetelet, güneyde ve sıcak mevsimler sırasında, kişilere karşı suçların, kuzeyde ve kış mevsimi sırasında ise araziye karşı suçların hakim olduğunu belirtmiştir. (Caldwell 1965:180).

2.3. Pozitif Ekol :

Pozitif ekol 1872 yılında italyan *Antropolog Cesare Lambroso* tarafından kurulmuştur. Lambroso’nun teorisine göre suçlu tipleri çeşitli elementleri ihtiva eder. Bunları şöyle belirtmektedir.

- 1- Suçlular doğuştan suçlu olarak doğarlar, farklı tipleri vardır.
- 2- Bu kişiler vücutlarında bulunan damga veya anomalilerle, çıkıntı yapan çene, asimetrik kafa tası, büyük ve göze çarpan kulaklar, yassı burun gibi anormalliklerle ayırt edilir.
- 3- Doğum lekeleri, suçun nedenleri değildir, fakat atavizmin veya yozlaşmanın belirtileridir. Bundan dolayı, atavizm ve yozlaşma suçun nedenleridir.
- 4- Doğuştan bu tür anormallikleri olan kişiler, fefkalede uygun durumlar altında yaşamadıkça, suç işlemekten kendini alıkoyamaz (Sutherland 1966:56).

Reckless (1972 :16) suç ve suçluluğa ilgili Yeni Teoriler adlı eserinde biyolojik yapıya ait teorinin suçluluk biyolojisi okulu olarak da adlandırıldığını ve bu okulun, miras alınan fiziksel ve zihinsel özelliklerin yarattığı sapmaları inceleme konusu yaptığını söyler.

Lambroso’nun suç teorisi biyolojik bir teoridir. Mesleğinin daha sonraki yıllarında sosyal ve psikolojik faktörlere giriş yapmayı denemiştir. İnsan hayatında biyolojik faktörlerin rolünü, değerinin çok altında değerlendirmiştir. Lombroso ve onun takipçileri suçu açıklama teşebbüsünde başarısız olmalarına rağmen, suçlu davranışın nedenleri hakkında daha çok şey öğrenmek istiyorsak, suçlunun araştırılması ve ona daha fazla bakmak zorunda olduğumuz gerçeği üzerine dikkat çekmişlerdir. (Caldwell 1965:176).

2.4. Bedensel Tipoloji Kuramları :

Bedensel tipoloji kuramları, anatomik özelliklerden ziyade, bireyleri beden yapılarının görünüş ve biçimlerine göre gruplandırmışlardır. *Sheldon ve Kretschmer* beden tipleri ile insan mizacı arasında bir ilişki olduğu fikri ile hareket etmişlerdir. Sheldon'a göre davranış, beden yapısının bir fonksiyonudur. Kretschmer, beden tiplerini astenik, atletik ve piknik olarak üçe ayırmıştır. Astenik tip, zayıf ve çelimsizdir, kasları gelişmemiştir. Atletik tip, geniş omuzlu , güçlü kaslara sahiptir. Piknik tip ise yuvarlak gövdeli ,orta boyluludur (Calwell 1965: 179).

Sheldon, farklı somatiplere göre kişilik özelliklerini Endomorfik, Mesomorfik ve Ektomorfik beden tipleri ayrımını yapmıştır. Boston'da 200 suçlu genç üzerinde yaptığı incelemeler sonucunda bunların büyük bir çoğunluğunun mezomorfik yapıda olduğunu açıklamıştır (Reckless 1972:164).

2.5. Psikanalitik Görüş :

Zihinsel ve duygusal bozuklukların çeşitli şekilleri ve buna bağlı olan kişilik bozuklukları suçluluğu oluşturan dinamik elemanlar olarak görülür (Yavuzer 1987:257). Psikoanalitik ekole göre suç, önlenmiş, bastırılmış bir kompleksin sembolü olarak düşünülmektedir. Bireyde içe atılmış, bilinç altında mevcut kompleks onu çevreden gelen uyarıcılara karşı tepkide bulunmaya yöneltir. *Aichorn*'a göre, çocuğun hayatındaki ilk birkaç yılındaki yanlış gelişmeler, dürtülerini kontrol etmeyi imkansız kılar ve bu durum suçluluğa neden olabilir (Reckless 1972:162).

Freud'un teorisinin bileşenlerine önderlik edenlerden biri olan Aichorn, direk içgüdüsel memnuniyeti araştırır ve eğer çocuk yetişmesi sırasında memnuniyet tepkilerini kontrol etmeyi öğrenmediyse, toplumun istekleri ile fikir ayrılığı içine düşer. Çocuk kendisine bakan ve birtakım fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayan ailesinde sevgi arar. Bu sevgiyi bulmayan çocuk duygusal kırıklık içine düşer ve bu kırıklık aşırı düzeye varırsa birey nörotik bir yapıya bürünerek iç çatışma haline düşer ki bu çatışmanın ifade yollarından biri de suçtur (Caldwel 1965:181-183).

2.6. Gurup Etkenlerine ve Sosyo-Kültürel Faktörlere Bağımlı Kuramlar:

Sosyoloğlar suçı genellikle çok faktöre dayanarak açıklamışlardır.

2.6.1. Aykırı Birleşme Kuramı (Differential Association):

Sosyal bilimciler, suçluluğun öğrenilmiş bir davranış olduğunu kabul etmekte ve Suçluluk eğilimlerinin normalden sapmış davranış şekilleri olduğu gibi, gurup yaşamına bağlı bir sorun olduğunu da kanıtlamaya çalışmışlardır. *Sutherland*'ın ayırıcı birleşmeler kuramına göre suç,farklı gurup ilişkileri sonucu, öğrenme ile meydana gelir (Reckless 1972:162).

Suçluluk davranışı, ilk çocukluk çağlarından itibaren gelişmeye başlar ve yaşam boyunca devam eder. Birey toplum ilişkisinde herhangi bir andaki eğilimleri bireyin geçmiş hayat deneyimlerinde aramak gerekir. Kişi aşağıdaki süreç gereğince suç olan hareketleri yapar:

- 1- Suç davranışı öğrenilir.
- 2- Suç davranışı diğer kişilerle olan karşılıklı ilişkiler içinde öğrenilir.
- 3- Suç olan eylemin öğrenilişi, özellikle birincil guruplar içinde gerçekleşir.
- 4- Suç olan davranışın bazen öğrenilişi, bazen karmaşık bazen basit bir nitelik gösteren suçun işlenmesi tekniğini kapsar.
- 5- Güdülerin çevrileceği belirli yön yasal kuralların mutlaka uyulması gereken kurallar veya uyulması zorunlu olmayan kurallar olarak yorumlanmasından öğrenilir.
- 6- Yasal kuralları uygulaması zorunlu olmayan zorunlu kurallar olarak yorumlamayanlar az ilişkide bulunduğu zaman suç işlerler (Sutherland 1966:81).

Kuramın temel noktası olan suçluluğun öğrenilmiş bir davranış olduğu görüşü büyük ölçüde kabul görmüştür.

2.6.2. Anomi Kuramı:

Sosyoloji’de anomi teorisi özellikle Durkheim ve Merton tarafından ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Anomi, sosyal normların, insan fiil ve hareketlerini düzenlemek hususundaki güçlerin yıkılması demektir. **Durkehim** anomiyi, sosyal sistemin elemanları arasındaki ilişkileri düzenleyen temel bir mekanizmayı oluşturan basit kuralların yıkılması olarak tanımlar (Yavuzer 1987:261).

Merton’a göre anomi, toplumun meşru araçlarla ulaşabileceği başarı amaçlarına götürecek kültür araçlarıyla amaçları arasındaki çatışmadan doğar. Toplum içindeki gelenek, görenek, örf ve adetler kişinin davranışını tayin eder ve insanlar buna göre davranırlar. Bu öğeler kişiyi kültürün gösterdiği amaca götürür.

Kültür tarafından çizilen amaçlar çerçevesinde her gurup hedeflerine ulaşmak için bu kurallara uymayı ya da uymamayı seçebilir. Kısaca anomiyi, normların geçerliliğini ve yaptırım gücünü kaybetmesi, değer ve normlar hiyerarşisinin bozulması, değersel bir kargaşanın topluma egemen olması olarak tanımlanır. (Merton 1957:133).

2.6.3. Suç Cevrenin Etkileri İle Açıklayan Teori:

Suçluluğun nedenleri araştırılırken, üzerinde durulması gereken önemli bir etkende kişinin içinde yaşadığı sosyal çevredir. Suç psikolojisi, harita metodunu uygulayarak, suçluluğun yüzde dağılışı tesbit ve bu coğrafi dağılışı sonuçlarını göz önüne alarak, suçun yoğunlaştığı bölgenin nitelikleri ile açıklayan kriminolojik araştırmalardır. (Dönmez 1984: 24).

Suç ekolojisi alanında çalışma yapan ilk araştırmacılardan olan **Shaw ve McKay** araştırmalarını sosyal guruplar ve çevre üzerinde yoğunlaştırmışlardır. **Shaw**, toplumsal değişme süreci yaşanan bölgelerde suç oranlarını incelemiştir. Bu incelemelerinde yüksek suç oranlarının görüldüğü bölgelerin, politik ve ticari faaliyetlerin yoğun olduğu kent merkezlerine yakın olduğunu görmüştür. Ekolojik görüşü kısaca şöyle özetleyebiliriz; kişinin içinde yaşadığı çevre ile teması sonucu suç teşkil eden davranışları öğrenmesi ve zamanla bunları alışkanlık haline getirmesidir. (Caldwell 1965:189).

2.6.4. Psikodinamik Mekanizmaların Sosyolojik Açıklaması :

Albert K.Cohen'in suçlu alt kültürüne ilişkin kuramı, suçluluğun niçin özellikle düşük sosyo-ekonomik sınıf gençlerinde yaygın olduğu sorusuna dayanır.*Cohen*, toplumlarda geçerli olan standart kuralların orta sınıf halk tarafından konulduğunu ve bu standartların, sosyo- ekonomik düzeyi düşük halka da uygulandığını ileri sürer. Farklı sınıflar farklı biçimde sosyalize edilmişlerdir. Bundan dolayı, düşük sosyal sınıf çocukları başarısız ve küçük görülen kimselerdir (Yavuzer 1987:261).

Sosyo-ekonomik düzeyi düşük çevrede olan bireyler meşru yoldan başarıya ulaşmalarının çok zor olduğunu fark ettikleri zaman orta sınıf değer hükümlerinin egemen olduğu bir dünyada, aşağı sınıfa ait kendi statülerini oluşturmak ve çeşitli gereksinimlerine doyum aramak için kendi alt kültürlerini oluşturmaktadırlar. (Reckless 1955:132).

Alt kültür, üstün gelen orta sınıf standartlarına karşıt kütürdür. Alt kültür üyeleri ailelerin statüsü ve aldıkları kültürel miras ile hayata orta sınıf fertlerinden daha kötü hazırlanırlar ve sonuçta onların yaşantıları başarı ve memnuniyetlerden uzak, olumsuz duygularla mevcut normlardan uzaklaşma ve merkezden ayrılma ile karakterize edilebilir (Cohen 1955:132). Alt sınıf mensubu çocukların anti-sosyal davranışları, kendilerine statü oluşturma ve çeşitli gereksinimlerine doyum sağlamak için gurup olarak aradıkları bir çözümdür (Cohen 1955:133).

2.6.5. Sosyolojik Teoriler:

Sosyolojik teoriler, sosyal çevrenin baskıları ve sosyal çevredeki çatışmalar suça ait davranışları meydana getirir görüşü üzerinde yoğunlaşmaktadır (Reckless 1972:162). Sosyoloji sosyal baskıları suç sebebi olarak incelerken, dikkatli aile, dostlar, komşular gibi, kişilerin etki-tepki ilişkisinde bulunduğu değişkenlere önem vererek toplumun kültürel ve normatif yapısı üzerinde durmaktadır. Suç teşkil eden davranışın sosyolojik olarak açıklanması suçu, kişinin içinde bulunduğu sosyal çevrede faaliyette bulunan kuvvetlerin bir sonucu olarak açıklanmaktadır (Dönmezer 1984: 427).

3 - COCUK SUÇLULUĞUNUN NEDENLERİ

Çocuğu suça iten nedenleri birçok araştırmacı farklı şekillerde sınıflamaktadır. Köknel, çocuğu suça iten nedenleri iki ana grupta toplamıştır.

- 1- Kişisel nedenler (fiziksel, psikolojik)
- 2- Çevresel nedenler

Çocukta fizik ve psikolojik açıdan bozukluklar ve eksiklikler tek başına çocuğu suça itmesine bile; çocuğun fizikî ve psikolojik yapısındaki bu bozukluklar ya da eksiklikler kalıtsal olabileceği gibi sonradan da kazanılmış olunabilir. Suçluluk olgusu üzerinde araştırmalar yapan uzmanların bir kısmı kalıtsal, biyolojik ve fizyolojik nedenler üzerinde dururken diğer bir kısmı da duygusal, toplumsal ve yakın çevre etkenlerine ağırlık vermişlerdir (Köknel 1979:23).

3.1. Kalıtsal, Bedensel ve Zihinsel Etkenler ve Suç

Kalıtım, spermatozoit çekirdeğiyle babadan ve yumurta çekirdeğiyle anneden zigota (döllenmiş tek hücre) gelen kromozomlardaki özelliklerin bir kuşaktan diğerine geçmesidir. Her birimiz türe özgü kalıtımın yanısıra, bireysel kalıtımı da taşımaktayız kromozomlarla *onların içindeki genler, gelişecek bedenin tüm hücrelerine geçerek yaşam boyu saklanırlar. Bu kalıtsal yazgı bireyin gelecekteki davranış ve uyumunu olumlu ya da olumsuz biçimde etkileyebilecek önemli bir etkidir (Yavuzer 1996: 81-82).*

Marro tarafından suç işleyen 500 ve işlemeyen 500 kişinin anne - baba ve akrabaları nın geçmiş hayatı araştırılmıştır.Bu araştırmanı sonuçlarına bakacak olursak; suç işlemeyenlerin % 40'ının, suç işlemeyenlerin % 16'sının babaları alkolik çıkmıştır. Suç işleyenlerin % 5'inin anası alkolik, suç işlemeyenlerin hiç birisinin anası alkolik bulunmamıştır.

Suç işleyenlerin % 42.6'sının büyük dede, amca, halaları akıl hastası, suç işlemeyenlerin % 13'ünün yakınları akıl hastası olduğu saptanmıştır. Suç işleyenlerin % 5.3'ünün yakınları sara'lı, işlemeyenlerin % 2'sinin sara'lı olduğu görülmüştür. Yine suç işleyenlerin % 33.6 yakın akrabaları anormal ve şiddete yönelik karaktere sahip, suç işlemeyenlerin yakın akrabaları cebir şidete yönelik olmadıkları saptanmıştır (Soyaslan 1996: 48-49).

Lambrosso, çocuk suçluluğunda kalıtımla gelen biyolojik etkenlerin egemen olduğunu ileri sürerek ilk kez “ *doğuştan suçluluk* ” kavramını ortaya atmıştır. **Lambrosso** tarafından 1911 yılında yapılan bir araştırmaya göre; beyin fonksiyonlarında birden bire meydana gelen, kendiliğinden geçip tekrarlanabilen nöbet sırasında bilinç kaybına neden olan işlevsel bir bozukluk olarak tanımlanan *epilepsi* (*sara*) hastalığıyla suç işleme arasında az da olsa bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır (Özkök 1996:5).

Uzun süre saklı kalmış epilepsi türlerinin öfke, alkol ve diğer uyuşturucu ya da uyarıcı maddelerle açığa çıkarılması olasıdır. Hırsızlık, dolandırıcılık, cinayet, yangın çıkarma gibi suçlar böyle bir hastalığın zemininde kolayca gerçekleşebilir.

Zekâca önemli kusurlar göstermeyen, hatta zekâsı bazen normalin üstünde olabilen, fakat karakter ve ahlâk bakımından bozukluk gösteren insana “ *psikopat* ” denmektedir. Psikopatların yapılarındaki karakter bozukluğu, duygusal dünyalarındaki tepkilere, onların toplumsal yaşama uyum göstermemelerinde önemli rol oynar, bunun sonucu da toplumsal kurallar ve yasalarla çatışmaya girip suç işleme eğilimi gösterirler. Psikopat ben merkezidir. (egosantrik); yalnızca kendini düşünür, çevresindekileri aldatmak, yalan söylemek ve dolandırmak, ona büyük zevk verir.

Psikopatların yapılarındaki karakter bozukluğu, duygusal dünyalarındaki tepkiler, onların toplumsal yaşama uyum göstermemelerinden etkin bir rol oynar. Çevreye ve topluma uyumsuzluk bir sınırdan sonra toplumsal kurallar ve yasalarla çatışıp kolayca suç niteliğini kazanır. Bu tür çocuk ve yetişkinler, babadan başlayarak he türlü otoriteye karşı çıkmak, fizikî güce hayranlık, çabuk parlama, duygusal gerginlik, sorumluluktan kaçma, maddi doyum peşinde koşma, güvensizlik ve saldırganlık gibi kişilik özellikleri gösterir. Suçlu çocuklar gurubunda uymusuz çocuklar daha sık görülmektedir (Yavuzer 1996: 85).

Kimi psikopatlar yangın çıkarma (piromani), çalma (leptomani) ve gösterimcilik gibi cinsel sapkınlıklar gösterebilirler. Evlilik yaşantıları çoğu kez boşanmayla sonuçlanır. Bu kişiler, anne, baba, ve öğretmenlerine karşı isyankardırlar. Ahlakî yönden geri olmakla birlikte zekâ düzeyleri çoğu kez normal ve normalin üstündedirler. Özsevercidirler (narsisizm) ve olaylara göre karar değiştirirler.

Yüksek zekâlı psikopatlar kolay kolay açık vermezler. Yasadışı yollarla servetlerine servet katabilirler. Özellikle anti-demokratik toplumlarda siyasal iktidarı ele geçirebilir, yaptıkları tesadüfen ortaya çıkarsa ülkeyi terk edebilirler. Zekâ derecesi düşük olanlar ise daha çok açık verirler; savcılar ve polisleri sürekli meşkul ederler (Ankay 2001: 4- 98).

Burt, çalışmalarında, her çocuğun ailesinde kalıtım özelliği gösteren, aynı zamanda suçluluğu yönelten bir etken olarak karakteristik özellikleri incelemiş ve bunları dört grupta toplanmıştır :

- * Fizyolojik koşullar genel olarak epilepsi, tüberküloz, romatizma, hipertiroid gibi vakalarda doğan birçok hastalık türünü kapsar.
- * Zihinsel koşullar, zihinsel yetersizlik ya da doğuştan zekâ geriliği gibi kalıtsal bir nedene bağlı olarak görülen durumları kapsar.
- * Bu grupta belili bilinçsizlik halleri, mizaca ilişkin eksiklikler, nörolojik ve psikolojik belirtileri kapsayan duygusal karışıklıklar yer alır.
- * İntihar, alkolizm, cinsel düzensizlikler, zor kullanma, zalimce davranışların yer aldığı ahlakî ilişki bozukluklarını kapsar.

Yapılan araştırmalarda, ahlakî ilişki bozukluklarının suçluluğa etkisi, zihinsel, fizyolojik, ve psikopatik etkenleri geçmekle kalmayıp, hepsinin toplamından da daha büyük bir paya sahiptir (Yavuzer 1996-86-87). Çocuk yargıcı Frey 17.10.1947 tarihinde Belçika İlimler Akademisi'ne sunduğu raporda suçlu çocukların % 58'inin normal zekâ, % 11'inin aklen zayıf, %26'sının aklen cılız ve % 5'inin ahmak olduğunu açıklamıştır (Özkök 1996:5). Suçluluğu bedensel yapı yerine zihinsel yapı ile açıklamaya çalışan bilim adamlarından **H.H.Goddard**'a göre, “ bütün gerizekâlılar suçlu, bütün suçlular da gerizekâlıdır.”yaklaşımı görülmektedir.

1910-1914 yıllarına raslayan ilk çalışmalarda suçlular arasında % 50 oranında zekâca gerilik saptanmış, 1924-1928 yıllarına raslayan ikinci çalışmadaysa, suçlularda geri zekâlı oranının % 20 olarak belirtildiği görülmektedir. Araştırmalar incelendiğinde son 40 yılı aşkın bir süre içinde zekâ geriliğine, suçluluğu oluşturan tek önemli etken ya da birçok etkenden yalnızca biri gözüyle bakıldığı gibi suçlulukla zekâ arasında hiçbir ilişki bulunmadığını savunan görüşler de ortaya atılmıştır. Zekâyla, suçluluk arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar sonucunda düşük zekâ düzeyine suçluluğu oluşturan en önemli etken gözüyle bakılmamalıdır. Düşük zekâ düzeyinin suçluluğun oluşumundaki kimi rolün varlığını kabul ederken bunun sadece zekâ geriliğiyle suçluluk arasında aramak yerine, zekâ geriliğiyle öğrenim yoksunluğu ve suçluluk üçlüsünü aralarındaki karmaşık ilişkinin tümünde aramak daha doğru olacaktır (Yavuzer 1996:98).

Bir diğer kaynağa göre akıl hastalığı ve şiddet arasındaki ilişki günümüzde de, özellikle batılı ülkelerde hasta destekleme gurupları arasında yoğun tartışmalara neden olmaktadır. Destek guruplarına karşı çıkmalarının ana nedenlerinden bir akıl hastalığı ile ilgili varolan stigmatizasyondur. Halkta akıl hastalarına karşı bir korku eğilimi vardır. *Link ve ark.*'nın (1987) yaptığı bir çalışma, insanların , psikiyatrik bir hastalık nedeniyle hospitalize edilmiş olan komşu ve iş arkadaşlarından rahatsız olduğunu, akıl hastalarının şiddet sergileyebileceği inancında olduklarını göstermiştir.

Kalifornia Ruh Sağlığı Bölümü'nün 1500 erişkinde yaptığı bir çalışmada, katılanların % 61'inin şizofren hastaların genel popülasyondan daha çok şiddet içeren suç işlediklerine inandığını gösterdi. Medya ve televizyon da halkın bu inancını yayınlarıyla pekiştirmektedir (Doğan 2001:35) .

3.2. Anti-Sosyal Kişilik Ve Suç

Suç olaylarında *antisosyal kişiliğin* önemli bir rolü vardır. Ancak bir çocuğa antisosyal diyebilmek için 18 yaşını bitirmiş olması, daha önce davranış bozukluğu göstermemiş olması gerekir.Bu kişiler empati yapmaya toplumsal töreleri, yasaları çiğneyen, başkalarının hakkına saygı göstermeyen, bencil ve sorumsuz kişilerdir. Sık sık yalan söyler , kavga eder, ırza geçer hatta öldürebili. Bu yaptıklarından ötürü suçluluk ve pişmanlık duymazlar. Uysallaştırma (bahane bulma) mekanizmasını kullanırlar. Sık sık karakollara düşerler.

İnsanlarla sürekli ve tutarlı ilişki kuramazlar; kurdukları ilişkilerin başkaların sömürme amacına yöneliktir; sarhoşken hızlı araba kullanırlar; borcunu ödemezler.; çocuk eş ya da ailelerine bakmazlar.; çoğu takma isimleri kullanarak başkalarını dolandırırlar.” Çevreyi yönetme ve kullanma eğilimleri fazladır” (Ankay 2001:3).

Sosyopatlar çoğunlukla, maceraya yatkınlıkları, cesaretleri ve boyun eğmezlikleriyle kadınların hoşlarına giderler, dengesizdirler. Gerçek yaşamlarının tersine, sinamada daha eğlenceli bir kişilik çizerler. Bazı çevrelerde bu davranışlar “erkeksi” olarak nitelendirilir. Bu kişiliğe yatkın ergenlik çağındaki gençler, bu tür ortamlarda bu özelliklerini belirginleştirme fırsatını yakalamaya çalışır.

Sinama, suçluluk duygusunun yok edildiği “sert” sosyopat film örnekleri de vermiştir. Rene Clement’in Kızgın Güneş (1959), Bria de Palma’nın Kesi Yüz (1983) filimleri bunlardan birkaçıdır (Lelord/ Andre 2000: 278-279).

Her türlü uyuşturucu madde ve cinsel sapkınlıklara eğilimlidirler. Ölçüsüz para harcarlar. Sık sık okul ve çevre değiştirirler. Sert, hoşgörüsüz, katı yürekli ve kavgacıdır. Kimi hallerde çocukcasın saf, yumuşak, sevecen ve verici olabilirler. Genellikle alkolizme, kumara, suça yönelim, aşırı dayak atan, anti-sosyal olan anne-babanın bulunduğu düzensiz, dengesiz, parçalanmış ailelerden gelirler. Bir bölümü de yuvalarda kimsesizler yurdlarında büyümüşlerdir (Öztürk 2001:433).

Amerikan Psikiyatri Birliği’ ne göre (DSM-VI) antisosyal kişilik bozukluğu aşağıdaki belirtilerle ifade edilmiştir.

- 1- Tutuklanması için zemin hazırlayan eylemlerde tekrar tekrar bulunmakla belirli, yasalara uygun toplumsal davranış biçimine ayak uyduramama.
- 2- Sürekli yalan söyleme, takma isimler kullanma ya da kişisel çıkar, zevki için başkalarını atlatma ile belirli dürüst olmayan tutum.
- 3- Dürtüsellik (impulsivite) ya da gelecek için tasarılar.
- 4- Yineleyen kavgaya dövüşler ya da saldırılarla belirli olmak üzere sinirlilik ve saldırganlık.
- 5- Kendisinin ya da başkalarının güvenliği konusunda umursamazlık.

- 6- Bir işi sürekli götürememe ya da mali yükümlülüklerini tekrar tekrar yerine getirememeye ile belirli olmak üzere sürekli bir sorumsuzluk.
- 7- Başkasına zarar vermiş, kötü davranış ya da başkasından birşey almış olmasına karşın ilgisiz olma ya da yaptıklarına kendince mantıklı açıklamalar getirme ile belirli olmak üzere vicdan azabı çekmeme.

Ayrıca kişi 18 yaşında olmalı, 15 yaşından önce davranım bozukluğu göstermeli ve şizofreni ya da manik epizot dışında bu davranışlar görülmemelidir(DSM IV 2001:269-270).

Ivn Bennett, son altmış yıl içerisinde suçluluk literatüründe birbirinden farklı olarak belirlenebilen suç guruplarından söz ederek, bunları şöyle sıralar:

- 1- Genellikle psiko-sosyal ve sosyolojik araştırmalar zayıf akıllılık ya da gelişimdeki gerilik nedeniyle görülen suçluluğun, suçluluk vakalarının büyük bir yüzdesini oluşturduğunu ve bu tür çocukların çoğunlukla sosyo - ekonomik düzeyleri düşük, yoksul ailelerden geldiğini göstermiştir. Söz konusu çocuklar, doğuştan itibaren bedensel, toplumsal ve zihinsel gelişimlerinin sınırlı olması nedeniyle yaşlılarına oranla şanssızdırlar. Çünkü onlarla kıyaslandıklarında, daha zayıftırlar ve dış etkenlerden gelen baskıya daha az dayanıklıdırlar.
- 2- Bu gurubu oluşturan çocuklardan bazıları umut vericidir; uygun toplumsal koşullarda sadece normal çocuk kusurlarına sahip gibi görünürler; büyük bir duygusal dengesizlik göstermezler ve normal çocuk yeteneklerine sahiptirler, ancak yeterince sosyal eğitimden yoksundurlar. Toplumsal değerleriyle yoğruldukları yakın çevrelerindeki uygun değişikliklere hızlı bir biçimde yanıt verebilirler. Bu tür çocukların, normal koşullar altında normal bir yapıya sahip olabilecekken, çevreye uyum göstermemiş çocuklar olarak gösterilebilir.
- 3- Ergenlik döneminden önce hatalı davranışlarına rastlanmayan çocukların ergenlik çağında işledikleri suçlar, bu özel dönemin zorluk ve gereksinmelerinin doğrultusunda sorunlardan ayrı düşünülemez. Uygun bir yetiştirme yöntemi uygulandığında, bu çocuklar normale dönmek üzere yeterli güce sahiptirler.

- 4- Burt'un deyişiiyle " bozuk aile düzeninden gelen suçluluk" ta çocuğa birtakım sosyal davranış örnekleri aşılır. Çocuk, aile ve yakın çevresinin kusurlu yanlarını benimser ve Levy'nin deyişiiyle " ana dilini öğrendiği gibi, bunları da öğrenir".
- 5- Doğrudan doğruya değil de, ikinci derece anti-sosysl davranış bozukluklarına neden olan suç türüne gelince, bu, çocuklar, sara, beyin iltihabı gibi tümüyle organik koşullara karşı bir tepki olarak ikincil planda ortaya çıkan kontrol edilmemiş davranış ya da suçlara sahiptirler.
- 6- Ekonomik yoksulluk nedeniyle işlenen suçlar bölümü, yaşamlarının ilk yıllarında sürekli olarak yoksulluk çekmiş ve yaşama yolunu suç işlemekte bulunan büyük bir grup çocuğu kapsar.
- 7- Nöretik suçlu katagorisi, çok sayıda yazara göre " suçluluk davranışı bilinçsiz güdülenme (motivasyon) tarafından belirlenen bir suçlu gurubu" olarak tanımlanıyorsa da bu tür suçlulukların hepsi aynı özelliği göstermeyebilir. Bu gurubun sınırlarını kesin olarak çizmek zordur.; çünkü, nörotik olan suçluluk belirtileri ender olarak "saf" haliyle bulunur. Oysa, nörotik kişilik bozukluğuna bağlı, bilinçsizce yapılan anti-sosya davranış, ruhsal tedavide incelenmiş suçlarda pek sık görülür. Bu tip davranışa, nörotik eğilimlerin zayıf ego ya da bozuk kişilik yapısıyla birleştiği vakalarda raslanır.
- 8- Çocuk suçluluğu içinde en az anlaşılanı ve tedaviye en çok karşı koyanı psikopatik suçlulardır. Önceleri, " ahlakî düşüklük" ve "ahlakî zayıflık" olarak nitelenen ve uzmanlarca tartışmalı olan bu guruba, anti-sosyal kişiler, ahlak açısından yozlaşmış, bozulmuş kişiler, kleptomaniler ve eşcinseller girer.
- 9- Hafif ve ağır psikotik hastalıklardan doğan davranış bozukluklarının gösteren çocuklar bu guruba sokulabilir.

Fizkî ve biyolojik yapı ile suçun ilgisini XIX. Yüzyılın sonuna doğru Lambroso "suçlu" isimli eseriyle ortaya atmıştır. Günümüzde biyolojik yapı ile suçun ilişkisini savunan başka kriminologlar da mevcuttur.

Bu görüşü savunanalar arasında **Ferri**, doğuştan suç teorisi olarak isimlendirdiği düşünceye göre, suçlular suçlu olmayanlar göre birtakım belirtiler taşımaktadır.Örneğin kafa tasının küçüklüğü, kollarının uzunluğu, ağırlara karşı duyarsızlığı ve solaklık gibi belirtileri suçluluk belirtilei olarak yorumlamıştır (Soyaslan 1996: 35).

Suçluluğu *beden yapısına göre* sınıflandırılmasında Di Tulli ve Kretschmer ilginç fikirler ortaya atmışlardır. **Di Tullio'** ya göre kısa organlı ve güçsüzlerin genel olarak az suç işlediklerini; kısa organlı ve güçlülerin agresif olduklarını ; adam öldürme , hırsızlık gibi suçlar işlediklerini ; uzun organlı ve güçlülerin fanatik suçlular olduklarını ; ihtiraslı adam öldürme suçları işlediklerini ileri sürmüştür.

Çocuk suçluluğuyla ilgili çalışmalarda fizyolojik etkenlerin suçlu davranışlara olan etkileri belirlenmeye çalışılmıştır. Sözcüğü *beslenme yetersizliği*, suçluluk olgusunda bir etken olarak kabul edilir. Anca bu öge yoksulluk ve bedensel gereksinmeyle son derece ilgilidir. İç salgı bezlerinin (hormonların) işlevlerini yapmamaları, özellikle hormon dengesizliğinin suçlular arasında son derece yaygın olduğu saptanmıştır.

Lambroso, 'ya göre, fiziksel yapının bireyin davranış ve etkinliğini yöneten başlıca etken olduğunu ileri sürmüştür.Suçluluk davranışı çeşitli türde bireysel etkiler altında kalır; suç bedensel koşulların bir ürünü olabilmektedir. “ doğuştan suçlu “ (born criminal) olan bu insanların bedenlerinde bulunan “ sigma” (damga) ve anormalliklerle ayırt edediklerini savunmuştur.

Lambroso, “**stigma**”(damga) sözlüğüyle tanımladığı bu anormalliklerin doğrudan doğruya suça neden olmadıklarını, fakat yozlaşmanın (dejenerasyonun), geriye dönüşün bir belirtisi olduğunu söyler.

Bu anormalliklerin bazıları şunlardır:

- 1- Başın şekli: Kubbe şekilli baş, tepesi yassı baş, çıkıntılı kafa tası,ve normalden küçük kafa,
- 2- Çıkık elmacık kemikleri,
- 3- Geriye kaçmış alın,
- 4- Düzgün çene kemiği,

- 5- Goril tipi kollar,
- 6- Şekilsiz ayak ve el parmaklar.

Yapılan araştırmalarda beden yapısı ve suçluluk üzerinde de durulmuştur. **Glueck'lar** (*Physique and Delinquency*) adlı yapıtlarında suçlu ve suçsuz denekler üzerinde fizyolojik ve aerolojik özelliklerin, zekâ, kişilik yapısı mizaç, beden tipi, aile ve ev koşullarını suçluluk üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Suçluluk ve fizyolojik anormalliklerin birlikte görülebilen bir süreç olabileceğini ve her ikisinin de daha derin birtakım nedenlerle sonucu kabul etmek gerektiğini üzerinde durmuşlardır. Bu konuda bazı değişkenler arasında belirgin olarak saptanan belirli bir karşılıklı ilişki sözkousu olabilmektedir ;buna rağmen her zaman için tam bir ilişkinin varlığını kanıtlamaya çalışmak çok zordur.

3.3. Duygusal ve Toplumsal Gelişi ve Suc

Bilindiği gibi insan doğumundan ölümüne dek gelişimini belirli dönemler içerisinde sürdürmektedir. Çocukluk, ergenlik , erişkinlik ve yaşlılık olarak bilinen bu dönemler birbirinden kesin sınırlarla ayrılmamıştır. Her evre bir önceki evrenin etkisinde oluşur ve bir sonrakini etkilemektedir. Bir başka deyişle, çocuğun ergenliği, erişkinliğini büyü bir şekilde etkilemektedir.

Bu dönemlerin birinden diğerine geçiş, sadece bireyin bedensel gelişimi ile ilgili olmayıp duygusal, toplumsal, ekonomik ve kültürel etkenlerin rol oynadığı bir oluşum ve gelişimdir. Öte yandan her dönem, kendine özgü ve belirli bedensel, duygusal, ve toplumsal özellikler taşır (Yavuzer 1996:89-90-92).

Annenin çocukla olan ilişkisinin en önemli evresi doğumdan hemen önce başlayıp, doğumdan sonraki aylarda süregelen ilişkidir. Anne çocuk beraberliğinde fiziksel temas büyük önem taşımaktadır. Annenin beden kokusu, ısısı, çocuğu alış biçimi bu ilertişim ağında çok önemlidir.

Temel güven duygunun oluşumunda annenin ruh sağlığı da önem taşımaktadır. Bilimsel bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Mutsuz bir evlilik sonucu, annenin eşinden yeterli ilgi görmemesi, ailenin ekonomik sıkıntıları, babanın, çocuğun doğumunu isteksiz bir şekilde karşılaması, annenin gerginliğini artıran, dolayısıyla anne-çocuk ilişkisini zedeleyen etmenler arasındadır (Yavuzer 2001:14-15).

Anneden mahrum olma, çeşitli düzeylerde davranış bozukluklarının nedenidir. Örneğin “kısmi mahrumiyet” beraberinde endişe, aşırı sevgi gereksinimi, güçlü bir intikam duygusu ve bunlardan doğan suçluluk davranışı bunalımını getirebilir. İç dünyasındaki zorlukları, bu tür tepkilerle yanıtlayan çocuğun sinir sisteminde bozukluklar, davranış ve karakter yapısında dengesizlikler görülebilir (Yavuzer 1996: 107).

Yine bir kaynağa göre, psikolojik yazar olan **Dr. Rudolf Driekurs** yukarıda saydığımız nedenlerden dolayı çocuklardaki davranış bozukluklarının dört başlık altında toplamıştır. Bunlar :

- 1- İlgi : Çocuk pozitif ilgi veya yarım yamalak ilgi veya hiçbir şekilde ilgi görmemişse, ilgiye muhtaç bir durum seğileyerek, kendini farkettermeye çalışır. Bu arada davranışlarında anormallikler görülebilmektedir. Örneğin, köpeğini veya kızkardeşini döverek aileye mesaj vermektedir.
- 2- Güç : Çocuklar çok fazla kontrol edilip yıldırıldıkları takdirde özellikle ergenlik dönemlerinde, ana baba otoritesine karşı sürekli bir başkaldırı görülmektedir.
- 3- İntikam : Bazı çocuklar sevilmediklerine inadıklarından dolayı, “kötü çocuk” olarak ailelerinde yerlerinin alırlar. Bu tip çocuklarda olmadık yalanlar söylemek, altlarını ıslatmak gibi davranışlara girerler.
- 4- Yetersizliğin Segilenmesi : “ Ben çok kafasızım, bu işi başaramam” düşünceleri ile çocuk kendini başarısız görebilmektedir. Gitgide sevilmediği hissi artarak çevresinden uzaklaşmaya başlar (Carroll 1990: 166-167).

Dr. Spitiz, bu konuda yaptığı çalışmalar sonucu, çocuğun yaşamından annenin çekilmesi halinde gelişmede gecikme, gerileme ve duraklamaların görüldüğü kanıtlanmıştır. Duygusal yoksunluğun etkileri yoksunluğun türüne, süresine, çocuğun yaşına ve yoksunluktan önce annesi ile olan deneyimlerine göre farklılık gösterebilir. Bu etkiler Dr. Spitiz tarafından, üç büyük grupta incelenmiştir.

1- İlişki Yetersizliğinden Gelen Yoksunluk : KURUMDA BÜYÜME. Kurumda büyüyen çocuklarla ilgili olarak Dr.Spitz üç safadan sözeder:

- A) Sebepsiz yere ağlama ve bağırma safhası.
 - B) Kilo kaybı ve gelişmenin durması safası.
 - C) Çekilme ve ilişki reddi safhası.
- Bu tabloyu depresyon tamamlayabilir.

2- İlişki Süreksizliğinden Gelen Yoksunluk : AYRILIK. Zararların çok iyi bilinmesine karşın, anne çocuk ayrılığı çok sık olarak rastlanan bir olaydır. **Bowlby**, ayrılığa tepkiyi üç safada açıklar:

- A) İtiraz safhası
- B) Ümitsizlik safhası
- C) Çözülme safhası

Çözülme safhası, özellikle 5 ay-3 yaş arası çocuklarda çok şiddetli görülür. Ayrılıkların tekrarlanması da aynı şekilde zararlıdır. Çünkü çocuk, aşırı bir hassasiyet ve devamlı endişe geliştirir. Bu durum, çevresine karşı aşırı bağımlılığa dönüşür. Ayrılığın uzadığı durumlarda ise :

- Duygusal ve bilişsel (cognitive) gelişiminde duraklama, hatta bazen zekâ bölümünde düşüşler,
- Bedensel rahatsızlıklar,
- Depresyon belirtileri görülebilir.
- Daha büyük çocukta; okula uyum güçlükleri, davranış bozukluklarına rastlanabilir.

Psikolojik gelişim, ayrılığın meydana geldiği yaşa ve ayrılığın süresine göre farklılık gösterir.

3- İlişkinin Bozulması ile Gelen Yoksunluk: PROBLEMLİ AİLELER. Bu tür ailelerde pek çok ayrılma-barışma sahneleri izlenir. Alkolizm, yetişkinler arası ilişkilerde şiddet, sık rastlanan durumlardır. Bu ortamda yetişen okul öncesi ve okul çocuğunda, konuşma bozuklukları ve gecikmeler görülür.

Gelişimleri normal olduğu halde, zekâ bölümleri düşük olabilen bu çocuklarda, yaş ilerledikçe davranış bozukluklarına ve okul başarısızlıklarına raslanabilir (Yavuzer 2001:14-15-16).

Annenin çocuğun yaşamında çekilmesi çocukta büyük yankılar uyandırmaktadır. Yerini dolduracak bir kimse bulunmaksızın anneden yoksun edilirse, çocuğun gelişimi sarsılabilir ve çocuk insanlarla ve tüm dünyayla ilişkisini yitirmiş bir duruma girebilir.

Selma Fraiberg, bir yapıtında, 1940' da İkinci Dünya Savaşı nedeniyle ana-babalardan ayrı kalan çocuklardan söz ederken, Anna Freud ve Dorothy Burlingham gibi dünyaca ünlü uzmanların eğitim ve denetiminde bile, çocuklar ana-babadan yoksun kalma nedeniyle gelişim bozuklukları gösterdikleri saptanmıştır. Yapılan araştırmalar, ana-baba kaybının yaşam bozuklukları kadar davranış bozukluğunda da etkili rol oynadığını göstermektedir.

Bowlby, karakterin şekilleneceği ilk beş yıl içinde anneden ayrı kalmanın çocukta suçlu kişilik yapısının oluşumunda en etken olacağını ileri sürmüştür. Bowlby, araştırmalarında, aile ilişkisi suçlardan oluşan deneklerin % 40'ının ilk beş yıl içinde annelerinden ayrı kaldıklarını saptamıştır. Yapılan araştırmalarda suç işleyen çocukların çeşitli nedenlerle anne ve babalarından ayrı kaldıkları, parçalalanmış ya da eksik ailelerden geldikleri, görülmüştür (Yavuzer 1996:107-108).

Bu konuda Erikson, yaşamın ilk onsekiz ayının "güven" ve "güvensizlik" evresi olarak yorumlamakta ve bebeğin temel gereksinimleri karşılanmısa, çocuk kendini kişilik gelişimi için ikinci evreye hazır hisseder; tam tersine bu gereksinimler tam karşılanmazsa, çocuk sonraki evrelere geçemeyebilir (Erden / Akman 1997:78).

Toplumsallaşma sürecinde, çocuğun doğumundan itibaren etkileşiminde bulunduğu kişiler, guruplar, kitle iletişim araçları, üyesi olduğu dernekler, katıldığı sosyal etkinlikler önemli rol oynar. Çocuk hayatın ilk yıllarında aile üyeleri, komşuları, sokak arkadaşları gibi yakın çevresindeki kişilerle etkileşimde bulunurken, yaşı büyüdükçe sosyal çevresi genişler.

Çocuk yakın çevresinden uzak çevreye açılması ile etkileşim kurduğu kişi, üyesi olduğu grup ve kurum, katıldığı sosyal faaliyet sayısı artar. Böylece çocuk içinde yaşadığı toplumun kültürünün değişik boyutları ile karşılaşarak çeşitli kültürel özellikleri öğrenir.

Suçluluğun doğmasında aile çevresinin ne kadar önemli olduğu bugün artık üstünde tartışılmayacak bir gerçektir. Ancak babanın gerek bilinçli gerekse bilinçsiz olarak takındıkları rol modellerin önemi çok büyüktür ve etkisi sadece çocukluk dönemiyle kısıtlı kalmamaktadır.

Aile, toplumsallaşma sürecinde ailenin temel işlevi çocuğa toplumun temel kurallarını, hangi davranışların doğru hangi davranışların yanlış olduğunu öğretmek çocuğun kendine özgü kişiliğinin gelişmesine yardımcı olmaktır. Aile özellikle ilk çocukluk döneminde bireyin toplumsallaşmasını sağlayan en önemli kurum olduğundan bahsetmiştik. Çocuk aile içinde toplumsal kural norm ve davranışları çoğunlukla ödüllendirme, cezalandırma ve model alma yoluyla öğrenir (Fidan- Erden 1987:84-85).

Batı toplumlarında çocuk suçluluğu sanayileşme ile orantılı olarak artış göstermiştir. Hiç kuşkusuz sanayileşme hızlı ve düzensiz kentleşmeyi birlikte getirmiştir. Onun ürünü olan işsizlik, gelir dağılımında eşitsizlikler, geleneklerin sarsılması, özellikle çocuk ve genç nüfusun artışı suç eğilimini yaratır. Örneğin ülkemiz nüfusunun yüzde 42'sinin 15 yaşının altındaki çocuklar oluşturuyor. Oysa Avrupa ülkelerinde nüfusun ancak yüzde 20'si 15 yaşın altındakilerdir. Buna karşı gelişmiş ülkelerde çocuk ve gençler arasında daha hızla yükselmektedir.

Bu toplumsal etkenlerin ailelerde ve bireylerde yarattığı doyumsuzluklar, umutsuzluk ve çaresizlik duyguları, suça yatkınlık yaratmaktadır. Ayrıca köyden kente göç eden ailelerde yaşam güçlükleri, güç koşullarda verilen yaşam savaşı da çocuklar üzerinde olumsuz etki yapmaktadır. Kısa yoldan hakkını almak “vurgun vurmak, köşeyi dönmek” gibi sözler, yaşamıyla çalışıp geçinme olanağı bulmayan bir ortamda türerler.

Yoksul da olsa köyde yaşayan gençleri dizginleyen, yoldan sapmalarını önleyen başka etkenler vardır. insan davranışını düzenleyen belirgin belirli gelenek ve töreler, güçlü komşuluk ilişkileri, akrabalar arasında dayanışma ve yazgısına boyun eğme alışkanlığı varken kentlerde insan ilişkileri gevşemiştir ve çıkarını gözetme dürtüsü geleneksel değer yargılarının önüne geçmiştir. Bu nedenle büyük kentlerde yoksul kesim daha umutsuz, daha desteksiz ve daha öfkeliidir.

Toplumsal bilincin çok hızlı geliştiği son çocukluk yıllarının toplumsal guruplaşmalarına *çete* adı verilir. Çete, üyeleri arasında işbölümü olan organize olmuş bir örgüttür. Hatta çetenin bazen kendi iç kanunu bile vardır.

Çeteler son çocukluk dönemdeki toplumsal guruplaşmalardır. Çete herhangi bir yardım görmeyen ve sosyal bir hedefi olmayan, kendiliğinden oluşan yöresel bir guruptur. Ortak ilgilere sahip çocukların oluşturduğu oyun guruplarıdır. Çeteler ne yetişkinin onayına gereksinim duyar, ne de dışarıdan herhangi bir kontrole bağımlı olmak isterler. Onlar kendi otoritelerini kendileri sağlar. (Özkök 1996: 109)

Batı'da amaçsız çocukca suç işleyen çocuk çeteleri, toplumsal bir sorun oluşturmaktadır. Türkiye ve K.K.T.C'de bu anlamda çocuk çeteleri pek sık görülen bir olgu değildir. Altı yaşından sekiz yaşına doğru grup oyununda bir artış görülmekte, bu değişmeye koşul olarak toplumsallaşmada belirli bir artış görülmektedir. Oyun gurubu zamanla çocuğun yaşamına hâkim olmaya başlar. Ona birtakım kavramlar kazandırır. Bunlardan bir bölümü doğru, bir bölümü yanlıştır.

Sokak çeteleri üzerinde derinlemesine inceleme yapmış olan *Cohen*'e göre, sosyo-ekonomik düzeyi düşük çevreden gelen erkek çocukların en büyük sorunu “ statü çatışmasıdır.” Kötu yetiştirilen gençler, sosyal kurumlara bırakıldığında, burada kendilerinden üst akranlarıyla yarışa girerler. Bunun sonucu, rahatsızlık, başarısızlık ve çaresizlik duyguları ortaya çıkar. Çetelerse, üyelerinin ahlakî değerlerden kopmalarını olanaklı kılmaktadırlar (Favuzer 1996: 52).

Suç işlemek daha çok *ergenlik döneminde* ortaya çıkmaktadır. Kızlarda 11-20, erkeklerde 13-20 yaş arasında yer alan ergenlik, biyolojik, psikolojik, zihinsel ve sosyal açıdan bir gelişme ve olgunlaşmanın yer aldığı, çocukluktan erişkenliğe geçiş dönemidir. Hangi toplumda olursa olsun, ergen çağına özgü olan duygu, düşünce, tutum, davranış ve eylem içindedir.

Erkek çocuklarda ergenlik çağı gerilimlerinin ortaya çıkışı, kızlarınkinden farklıdır. Bu dönemde önde gelen konuların başında dünyaya ve kendilerine erkek olduklarını kanıtlama çabası, başarılı olup olmayacakları ve yeteneklerini ortaya koyma isteğidir. Eğitim ve geleceğini planlamanın önemini bilmeyen, pek az sevgi gösteren ve karşılığında da az şey bekleyen anne-babaların yanında büyüyen gençlerin durumu oldukça zordur.

Çocuklar kendilerini kanıtlamak, diğerlerine de erkek olduklarını göstermek için ve yasaları temsil edenlere kafa tutmaktan zevk aldıkları için bunu kabul edebilirler. Bu da gösteriyor ki yaşla birlikte arkadaş ilişkileri de çocuğu suça iten etmenler arasındadır. Yani ergen gücünü, dayanıklılığını kanıtlamaya başlar, fakat henüz reşit olmaması ve ana- babasına olan bağımlılığı yeteneklerini ortaya koymasını engeller. Ergenin sigara içme alışkanlığı onun kendini kanıtlama isteği ve belki de ana- babanın koyduğu kurallara karşı gelmektedir.

Bireyin çalışma şartlarının yoruculuğu ve süresinin azalması boş zamanları değerlendirme ve dinlenme problemini ortaya çıkarmış, insanlar kendilerine günlük işlerinin dışında birtakım yedek uğraşı alanları bulmaktadırlar. Bunlar bir başka iş, gezinti, uzun veya kısa süreli tatile çıkmalar, sinemaya gitmeler, sporla uğraşma ve kahvehanelere gitmek gibi değerlendirilebilir.

Ankara üniversitesi Kriminoloji Enstitüsü'nce hazırlanan ankette, toplam 1000 yetişkin suçludan 170' inin 11-15 yaşları, 211'inin 16-18 yaşları arasında ilk suçlarını işlemiş olduklarını saptamıştır (Özkök 1969:11-12).

Hiçbirşeyle ilgilenmeyen insan sıkıntı ve bunalım içindeki insan olabilmektedir. Bu durum içinde insan kötü şeyle düşünebilen, deşarj olmaya müsait bir insan olmaktadır.

İstatistik sonuçlarının önemli bir kısmını (% 56) boş zamanlarında hiçbirşey yapmadıklarını, hiçbir faaliyet icra etmeyerek zamanlarını israf ettiklerini göstermektedir. Bu boşluk onları suça iten faktörlerden birisidir (Soyaslan 1969: 95).

Ergenin toplumsallaşma sürecinde ergen, toplumda, prestij kazanmaya ve statü sahibi olmaya gereksinim duyar. Toplumsal uyum, geniş ölçüde bu gereksinimin karşılanmasına bağlıdır. Ergenlik yılları, bir anlamda, toplumsal gelişim ve uyum yılları olarak da nitelenebilir.

Toplumsal uyum zamanla kazanılmaktadır. Bu uyum, ergenlik döneminde bazı deneyimlerle gelişir. Bu devrede birey, kendi cinsinden oluşturduğu grup içinde faaliyetlerini düzenlemeye çalışır. 11-20 dilimleri arasındaki ergenlik çağı, kişinin toplumsal nitelik kazandığı bir arayış dönemidir. Bu arayış içinde ergen, kim olduğunu, kime bağlanıp inanacağını , amacını bulmay çalışır. (Yavuzer 1996:2)

Çeteler, daha kuruluşlarında suç işlemeyi amaç edinebilecekleri gibi, başlangıçta masum bir dernek olarak kurulup daha sonra suçlu bir örgüte dönüşebilirle. Çeteleşmenin nedenleri çeşitlidir : Bir guruba giren genç guruba girmeden önce, yalnız birisidir; gençler dünyasından dışlanmışlardır. Bu durum kendisini mutsuz etmektedir; bir sığınak aramaktadır; burada kendisine sevgi, şefkat ve yakınlık gösteren, sahip çıkacak, sorunlarını paylaşacak birileri bulunmaktadır.

Çevresinde daima “onun gibi olmak” istediği kişiler arar. Böylece, özdeşleşme (identification) yaparak, kişiliğine biçim verirken, yetiştiği çevrenin ekonomik ve sosyo-kültürel koşullarının etkisi altında, sorumluluk ve özerklik arasında denge kurmak ister. Bu dönemde birey fazla önem verir, ait olduğu guruba ayak uydurmak için büyük gayret sarfeder. Bu uyum sadece dışa görünüş ve davranışlarla değil, aynı zaman da fikirleri de kapsar. Birey genel olark gurubun benimsemediğini beğenmez, yapmadığını yapmazlar.

Ergenleri duygu, düşünce, tutum, davranış, eylem, amaç ve beklentileri üç katmandan oluşmaktadır. Bunlar, temel kişilik yapısı, gençlik çağına ilişkin psiko-sosyal özellikler, gencin yaşadığı çevrenin sosyal, kültürel, ekonomik özellikleridir.

Bu üç katmanın oluşturduğu kişilik yapısı içinde, yerini arama çabasında olan genç özdeşleşme, sorumluluk, özerklik sorunlarına çözüm arar. Bu çözüm, gencin içinde yaşadığı kesimin özelliklerine göre değişir olur. Üç kavram arasındaki dengesizlik, bireysel ve toplumsal sorunlara neden olur. Bu kavramların sağlıklı gelişmesi, gençle, içinde yaşadığı toplum yapısındaki ekonomik, kültürel dengeye bağlıdır.

Ergenlik evresi içindeki dönemlere bakıldığında ; uzmanların büyük çoğunluğu, 12-15 yaş dolaylarını olumsuz bir dönem olarak tanımlamaktadırlar. Çocuk suçluluğuna ilişkin dünya çapında yapılan araştırmalarda, verdiğimiz suçluluk davranışının, özellikle “on dört” yaş dolaylarında görüldüğü bilinmektedir.

Bu da zorlu ergenlik dönemiyle suç arasında dinamik bir ilişkinin olduğunu kanıtlamaktadır. Araştırmalara göre Türkiye’de işlenen suçların yirmibeş yaşın altındaki çocuk ve ergenlerin işlediği gerçeği sorunun önemini daha da artırmaktadır.

Ankara Üniversitesi Kriminoloji Enstitüsü’nce hazırlanan ankette toplam 1000 yetişkin suçludan 170’inin 11-15 yaşları, 211’ininse 16-18 yaşları arasında ilk suçlarını işledikleri saptanmıştır. Suçu oluşturan psikolojik etkenler arasında, anne, baba, çocuk, kardeş karesindeki olumsuz etkileşimler rol oynayabilir. Çocuğun reddedilmesi, yetkincilik (mükemmeliyetçilik) aşırı koruma, tutarsız eğitim, kardeş kıskançlığı, dağılmış aileler (ölüm, ayrılma, boşanma nedenleriyle) başarısızlığı etkileyen önemli etkenlerdir.

Okul öncesi dönemde çocuk kendini özdeş tutacağı model olarak anne ve babasının alır. Onların özellikleri ile değer yargılarını örnek olarak benimser, hareket, tutum, konuşma gibi gibi davranışlarını taklit etmeye uğraşır. Bir başka deyişle, çocuk, dış dünyayı anne ve babanın gözlüğü aracılığı ile görmeye çalışır.

Okul öncesi dönemde, anne ve babanın böylesine etkili bir model olması, çocuğun gelecekteki kişilik yapısını, duygu ve düşüncelerini doğrudan etkiler. Kuşkusuz, anne ve babanın olumsuz tutum ve davranışları da çocuğun kişiliğini olumsuz yönde etkileyecektir.

Okul çağı ile anne ve baba bir dereceye kadar ikinci plana düşerken, öğretmeninin ön plana çıktığı görülür. Ergenlik öncesinde arkadaşlar ve mensup olunan bir gurubun üyeleri birincil etki kaynağı haline gelir. Ergenlik dönemi sonunda ise tanınmış bir sporcu, sinama yıldızı, yaşayan veya ünlü kişiler gençlere model olur. Örneğin, toplumla ilişkileri bozuk ve ona karşı saldırganlık duyan bir gencin, kendine, Erikson'u değil de, bir çete reisini örnek alması daha güçlü bir olasılıktır. (Yavuzer 1996: 111-112)

3.4. Ailede Tutum, Davranış ve Suç

Ana ve babanın, çocuklarına yönelttikleri tutumların sağlıklı olması, büyük ölçüde onların kendi içinde barışık, dengeli, huzurlu ve birbirine karşı sevgi ve saygılı olmalarına bağlıdır. Bu ortamı olumsuz etkileyen faktörler arasında; ana babanın kendi çocukluk yıllarında baskılı ve aşırı gevşek bir eğitim içinde büyümeleri , bugünkü yaşamlarında epleriyle iletişim kuran mutlu bir yaşantıya sahip bir birey olmamaları, genç yaşta çocuk sahibi olmaları ve ailenin sosyo-ekonomik koşullarının iyi olmaması sayılabilir.

Kendi çocukluk yıllarında engellenmiş bireyler, anne-baba olduklarında, eskiden kendilerine tanınmamış olan özgürlüklere, çocukların sahip olmalarına karşı, bilinç dışı bir istekçilik geliştirirler. Bu nedenle çoğu kez kendi ana- babalarından gördükleri yöntemlerle çocuklarını dizginleme, suçlama, aşağılama yollarını denerler. Böylelikle kendi uğradıkları peniği denetim altında tutmaya çalışırlar. Anne ve babanın aşırı baskı altında büyümüş olması, bazı durumlarda da çocuğa karşı aşırı gevşek ve yumuşak bir tutum içinde olması sebep olabilir. Bu çocuğun ihtiyacı olan model ve rehberden yoksun büyümesine sebep olur ve böyle bir ortamda yetişen çocuklarda saldırgan ve isyankar davranışlara rastlanır (Yavuzer 2001:27) .

Çocukların davranışları ebeveynleri ile aralarındaki ilişkilerle bağlantılıdır. Ebeveyn çocuk ilişkilerindeki çeşitli faktörler, ebeveynlerin çocuğu reddetmesi, disipli ve kontrol anlayışı, özgürlük ve sorumluluk fikri, ebeveynlerin şahsiyeti, davranış örüntüleri, rol modelleri, maddi durumları gibi çeşitli faktörler çocuk üzerinde önemli etkiler yaratmaktadır (Gümüşçüçubuk 1991: 34).

Reddedilen Çocuklar: Dikkatlerini belirli konular üzerine yöneltmekte güçlük çekerler. Matematik gibi soyut derslerde başarısız olurlar. İlgisizlik, ihtiyaçların karşılanmaması gibi reddetme biçimleri yanında, sürekli dayak, hakaret, hapis, ağır eleştiriler, kıyaslamalar, evden kovma aç bırakma gibi ağır reddetme biçimleri de vardır.

Ağır reddetme durumlarında çocuklar çok zorlanırlar, gerilimli ve kaygılı olurlar. Kaygı düzeyinin yüksek oluşu ise şiddet ve suç kökleri. Reddedilen çocuklar, model yoluyla öğrenme nedeniyle, anne baba oldukları zaman kendi çocuklarını reddederler. Bilinç dışı bir mekanizma ile çocuğun, vaktiyle nefret edilen bir yakına benzetilmesi (örneğin kardeşinden nefret eden bir kimse, kardeşi ile çocuğu arasında bilinç dışı bir özdeşin kurarsa nefredini çocuğuna yöneltebilir) durumunda çocuk bir şamar oğlanı gibi görülebilir. Babalar için başka bir reddetme nedeni ise annenin çocuğu ile gereğinden fazla ilgilenmesi nedeniyle babanın pabucunun dama atılmasıdır (Ankay 2001.5).

Baskılı ve Otoriter Tutum: “ Aşırı baskılı “, otoriter tutum çocuğun kendine olan güvenini ortadan kaldıran, onun kişiliğini hiçe sayan bir tutumdur. Ne yazık ki geleneksel Türk aile yapısında bu tür tutuma sık sık raslanmaktadır. Bu tutumda, ana baba katı bir disiplin uygular. Çocuk her kurala uyulmak zorunda bırakılır. Anne ve babadan birisi, veya her ikisinin baskısı altında olan çocuk sessiz, uslu , nazik, dürüst, ve dikkatli olmasına karşılık , küskün, silik, çekingen, başkalarının etkisinde kolay kalabilen, aşırı bir hassas yapıya sahip olabilir.

“ Zor yoluyla denetleme “ ve “ sevgi esirgeyerek denetleme “ boyutlarının egemen olduğu aşırı baskılı ve otoriter aile ortamında, denetlenen çocuk hangi davranışın hangi tepkiyi alacağı hakkında bir fikir sahibi değildir. Dolayısıyla, çocuğun, kaygılı bir belirsizlik içinde aşırı isyankardır.

Suçlayan, cezalandıran ve sürekli karışan ana-babaların çocuklarının, kolayca ağlayan çocuklar olduğu görülür. Baskı altında büyüyen çocuklarda, genellikle isyankar vaziyet alışlarla birlikte, aşşagılık duygusu gelişebilir. Böyle bir ortamda yetişen bir çocuk dıştan denetimli bir kişilik oluşturur (Yavuzer 2001: 28-29).

Yetkinci Aile Tutumu: Dilek düzeyi çok yüksektir. Başka bir deyişle, beklentileri ile kabrisleri arasında çelişki çok fazladır. Dolayısıyla bu kişiler hiçbir zaman kendilerini yeterli bir düzeyde görmezler. Kendilerine güvenmezler; bir işe başlamaktan korkarlar. Çünkü nasıl olsa mükemmeliğe ulaşamayacaklardır.

Bu tür öğrencilerde okuldan kaçma ve intihar girişimleri ve kriminal davranışlar olabilir. Yetkicilik bir model alma süreci ile yeni kuşaklara aktarılabilir. Kendi yaşamlarında düş kırıklığına uğramış olan anna ve babalar kendilerini, çocukların “süpermen” yaparak ödüllemeyi düşünürler. Ünlü filozof **B. Russel**, çocukları zorlamanın sakıncalarını şöyle dile getirmiştir : “Yemek yemeleri için zorlanan çocuklar yemeğe, öğrenmeye zorlanan çocuklar bilgiye karşı nefret duymaktadırlar” (Ankay 2001: 5-6)

Aşırı Koruyuculuk: Koruyuculuk, sık rastlanan bir başka ana- baba tutumu olarak görülmektedir. Ana-babanın aşırı koruması, çocuğa gerektiğinden fazla kontrol ve özen göstermesi anlamına gelir. Bunun sonucu olarak çocuk, diğer kimselere aşırı bağımlı, güvensiz, duygusal kırıklıkları olan bir kişi olabilir. Gelecekte daha çok anne-çocuk ilişkisinde ortaya çıkar. Bu aşırı koruyuculuğun arkasında, annenin duygusal yalnızlığı yatar. Çocuğun yaşı gereği yapabileceği şeyleri anne-babanın yapması durumunda, (örneğin 2 yaşında çatal, kaşık kullanabilen bir çocuk 8-9 yaşlarına gelse de annenin eliyle yemek yedirmesi) böyle koruyucu yaklaşımlar, çocuğun otonom (kendi kendini yöneten) bir birey olmasını engeller, sosyal gelişimini zedeler, bağımlı bir kişi olmasına sebep olur. Çocuk kendini guruba kabul ettirebilmek için, zaman zaman toplum dışı ve isyankar davranışlara başvurabilir (Ankay 2001: 31-32).

Wilson (1973:54) bu konudaki araştırma ve raporları suçluların evlerinde sevgi ve denetimden yoksun olduğunu, ebeveynlerle ilişkilerin genellikle zayıf olduğunu göstermektedir diyor. **Robert G. Endry** suçlular üzerinde yaptığı bir araştırma sonucuna göre, suçluları ileri sürmüştür :

Suçlu erkek çocuklarda baba ile olan bozuk ilişkiler, anne ile olan bozuk ilişkileden daha fazladır. Suçlularda anne babaya karşı düşmanlık (durmadan azarlamadan dolayı) hissetme eğilimi gözlenmiştir. Suçlu erkek çocuklar, suçsuz erkek çocuklara göre, anne babalarından kuvvetli ve açık sevgiyi daha az alırlar (Gümüşçüçubuk 1991:35).

İlgisiz ve Kayıtsız Tutum : İlgisiz ve kayıtsız tutum, ana-babanın, çocuğu yalnız bırakma, görmezlikten gelme şeklinde dışlanması anlamına gelir. Duygusal istismara yol açan böyle bir ortamda ana-baba- çocuk üçgeni arasında iletişim kopukluğu gözlenir. Ana -baba ilgisizliğiyle çocuğun öğretmenine, arkadaşların ve yakın çevresindeki eşyalara verdiği zarar ve suçluluk davranışı arasında yakın bir ilişki bulunmuştur. Bu konuda yapılmış araştırma bulgularına göre, ilgisiz ve kayıtsız ana-baba tutumu çocuğun saldırganlık eğilimini güçlendirmektedir (Yavuzer 2001: 33).

Çocuk , ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlayacak başka bir yol bilemediği için uyumsuz davranışlarda bulunabilmektedir. Örneğin ilgisiz babanın cebinden para alan çocuk bu davranışıyla hırsızlık yapmamakta, “ sevgi açığını maddeyle kapatmaya” çalışmaktadır. Bu “sizin bana vermediğiniz sevgiyi ben kendi olanaklarımla alırım” mesajıdır (Yavuzer 2000: 218).

Dengesiz ve Kararsız Tutum : Ana-babanın dengesiz ve kararsız tutumu çocuğun eğitimi ve gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Buradaki dengesizlik ve tutarsızlık ana-baba arasındaki görüş ayrılıklarından olabileceği gibi, anne veya babanın gösterdikleri değişken davranış biçiminde de görülebilir. Örneğin çocuğun yanında “ çocuk konusunda “ birbirlerini eleştirmeleri, birinin olumlu yaklaşımına diğerinin olumsuz tutumu ya da annelardan birinin çocuğu kayırması, çok sık karşılaşılan terbiye alışkanlıklarındandır (Yavuzer 2001: 31).

Tutarsız yetiştirilen çocuklarda başarısızlığın yanı sıra suç işleme ve saldırgan davranışlar sergilenmektedir. Kardeş kıskançlığı, çocuğun doğuş sırasına göre farklı tepkilere neden olabilir. Örneğin büyük çocukta tikler, yatağı ıslatma, bebeksi konuşma gibi gerileme ve ilgi çekme mekanizmasının yanında küçüklerde şımarma ve saldırgan davranışlar görülebilir. Annesiz babasız büyüyen çocuklarda yardım isteyememe, duygularını ifade edememe, dil gelişiminde gerilik gibi durumlar saptanmıştır (Ankay 2001: 6).

Disiplini, çocuğa belirli davranış kalıplarını benimsetmek üzere izlenen yol, yöntem olarak tanımlamaktayız. Çocuğa bakış açısı, çocukla ilgili beklentiler, ailede disiplin anlayışı belirleyen etmenlerdir. Ayrıca anne ve babanın uyguladıkları tüm disiplin yöntemlerinin seçiminde kişisel deneyimleri kadar, yakın çevrenin, gelenek ve göreneklerin etkisi de büyüktür. Anne-babanın kişilik yapısı, anne-baba çocuk ilişkisi, çocuk yetiştirme ve uygulanan disiplin yöntemiyle yakından ilgilidir.

İzlenen bir yöntem yoksa o ailede disiplinden söz etmek olası değildir. Zaman zaman sert , katı tutumlar, zaman zaman aynı konularda hoşgörölü olmak çelişik davranışlar o ailede tutarlı bir disiplin yöntemi olmadığını gösterir. Anne ve baba, çocuğa karşı tutum ve davranışlarında dengeli ve kararlı olmalıdır.

Anne ve babalar, aşırı koruma ve hoşgörölünün egemen olduğu eğitim ve disiplin anlayışı kadar, aşırı sert ve otoriter bir uygulamanın da yanlış ve zararlı olduğunu kabul etmelidirler. Tutarsız, katı, hoşgörölüden uzak baskılı bir disiplin uygulaması, olumsuz ve itaatsiz çocukların yetişmesine neden olacaktır. Öte yandan çocuğun tümüyle dürtü ve isteklerinin doğrultusunda serbes bırakan aşırı hoşgörölü ve umarsız bir yetiştirme tarzı da, başkalarının zararına isteklerine doyum arayan bencil davranışların ortaya çıkmasına yol açacaktır. Çocukları bu olumsuz davranışları, anne-baba çocuk ilişkisini, gelişimin ileri evrelerinde daha da bozabilecektir, hatta anti -sosyal davranışlara ve suçluluğa dönüşebilecektir.

Glueck'ler 2000 suçlunun % 95'inin ailesinin çocuklarına verdiği disiplinin dengesiz biçimde ya çok sert ya da çok yumuşak olduğunu saptamıştır. Yine Glueck'lar 500 suçlu ve 500 suçlu olmayan grupta üzerinde yaptığı araştırmada, suçlu grupta ailelerindeki annelerinin % 96, babaların da % 94 oranında çok sert ya da yumuşak disiplin uyguladıkları, buna karşılık suçlu olmayan grupta bu tür disiplin uygulayan anne oranının % 66, baba oranını da %56 olduğunu bulmuşlardır.

Yapılan araştırmalarda, *gerçek* anne baba sevgisinden yoksun kalmış olan kişilerin yetişkin yaşamında genellikle katı ve hırçın oldukları saptanmıştır. Dolayısıyla böyle bir annenin dünyasına sıcak annelik duygularını yerleştirmek oldukça güçtür. "Çocuğuma kızım denemek içimden geliyor" ama diyemiyorum.

Beni öpmek üzere yanıma yaklaştığında elimle itiyorum,” diyen babanın, yaşamı boyunca anneden, ne sevecen bir yaklaşım gördüğünü, ne de “oğlum” sözcüğünü duyduğunu öğreniriz. Anne veya babanın, çocuğun kabul edilmesinin temelinde, anne-babalığı benimseyecekleri bir duygusal olgunluk düzeyine ulaşamamış olma gerçeği yatar.

Temel güven duygusunun oluşumunda annenin dengeli ve kararlı tutumu büyük önem taşır. Bunun temelleri ise, bebeklik döneminde beslenme, uyku ve temizlik ihtiyaçlarını belirli bir düzen içinde karşılanması ile atılır.

Sağlıklı bir anne-çocuk ilişkisinin oluşumunda annenin ruh sağlığı da büyük önem taşır. Mutsuz bir evlilik sonucu, annenin eşinden yeterli ilgi görmemesi, annenin ekonomik sıkıntıları, babanın, çocuğun doğumunu isteksiz bir şekilde karşılaması, annenin gerginliğini artıran, dolayısıyla anne-çocuk ilişkisini zedeleyen etmenlerdir. Yapılan araştırmalar, boşanmış aile çocuklarında ruhsal uyumsuzluk oranının yüksek olduğunu göstermiştir.

Boşanmaların büyük bir çoğunluğu evliliğin ilk yıllarında olduğu için çocukların durumu özel bir önem kazanır. Kavgalı gürültülü, tedirgin bir ailede yaşamaktansa ana babadan biriyle oturma çocuk için uzun sürede daha iyidir diye düşünülebilir. Gerçekten gözlemler mutsuz ailelerde sorunlu ailelerin yetiştiğini doğrulamaktadır (Yörükoğlu 2002: 109).

Brut, çok sert ya da çok yumuşak türdeki dengesiz disipline, suçlu ailelerde, suçlu olmayanlara oranla 5 kat fazla rastladığını söyler. **Hevaly ve Bronner** de 4000 suçludan % 40 ının bozuk disiplin ortamından geldiklerini bulmuşlardır (Yavuzer 1969: 137-138).

Türkiye Cumhuriyeti’nde gerçekleştirilen bir çalışma sonucunda kıyaslı araştırmalar sonucu ilk 5 yıl içinde anneden mahrum kalmanın, suçlu davranış yapısının gelişimine neden olabileceği ileri sürülmüştür. Araştırmalara göre, incelenen suçlu gurubunun % 40 ının parçalanmış ve eksik ailelerden geldiğini belirtmiştir. Türkiye’de gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda, hükümlü gençlerin % 22’si parçalanmış ya da eksik ailelerden geldikleri görülür (Yavuzer 2001: 28)

ABD’de bile babaların boşanmadan sonra çocuklarının yasal hakkı olan nafaka parasını ödemedikleri saptanmıştır. Bunlar hiç kuşkusuz eskiden de çocuklarıyla ilişkiler zayıf olan yada sorumsuz olan babalardır. Babadan, ilgi ve sevgi görmeyen çocuklarda güvensizlik, öz saygının yitirilmesi, terk edilmişlik duyguları gelişiyor. Eşinin desteğinden yoksun kalan annenin çocukları ile ilişkisi sağlıklı yürümüyor.

Boşanmış ailelerin çocuklarının üçte birinin önemli ruhsal uyumsuzluk geliştirdikleri saptanmış, ruhsal çökkünlük, okul başarısızlığı, çeşitli davranış bozuklukları en sık görülen uyumsuzluklardır. Boşanmış aile çocuklarının boşanmadan sonraki beş yıl boyunca izlenmesi özellikle şu bulguyu gösteriyor: Boşanma sonrasında hem ana hem de baba ile düzenli olarak ilişki sürdürebilenlerde ileriki yaşlarda ruhsal uyumsuzluk daha az görülmektedir (Yörükoğlu 2002: 109).

Ailede çocuğun tek veya çok olması birtakım anormal davranışların sebebi olabilir. Ailede tek çocuk korkak ve kaygılı olur. Bunun nedeni, belki arkasında bir kardeş desteği olmayışındandır. Tek çocuk bencil olur ;başkalarını düşünmez. Çünkü ana babanın tüm ihmamı üzerinde oluşmuştur. Tüm arzuları yerine getirilmiştir. Düşünmesi ve bazı şeyleri paylaşması gereken bir kardeşi yoktur.

Birden fazla çocuk olması kardeşler arasında kıskançlık sebebidir. Kardeşler arası rekabet doğar. Özellikle anne-babanın kardeşlerden biriyle ilgilenmesi kardeşler arasında husumeti körükler. Kardeşler arası yaş farkı da huzursuzluk nedenidir. Küçükler anne-babaları tarafından korunmaya muhtaç oldukları için daha çok ilgi görürler. Bu ilgi kardeşlerde kıskançlığı doğurur. Kardeşler arasında kavga çıkar (Soyaslan 1969: 85).

Birçok etkenle suç arasındaki ilişki arandığında özellikle en yakın ilişkinin düşük aile geliri ile aile kalabalığı arasında olduğu görülmüştür. Kalabalık aileye sahip olmanın en çok mala ilişkin suçlarda görülmemiştir.

West, araştırmaları sonucunda, dört ya da daha fazla kardeşten oluşan ailelerde, diğerlerine göre suçluluk oranının önemli bir düzeyde artış gösterdiğini saptamıştır. Bu tür ailelerde çok sayıda bireyin yaş ve statülerine uygun gereksinimleri karşılanmadığı, yaşantıların dört duvar arasında süregeldiği bir gerçektir.

Ailenin disiplin anlayışı, çocuklarına karşı takındıkları hal ve davranışları, büyüklerin çocukların önünde takındıkları davranış biçimlerinin suçlulukla ilişkili olduğu üzerinde durulmaktadır. (Yavuzer 1969:159)

Kavga, üzüntü ve cinsel ilişkilerin, çocuğun pek yakınında olageldiği bir ailede kalabalık, çocuk için büyük bir sakınca olarak görülmektedir. Bağımsız toplumlarda suç olayının asıl nedenlerinin ortaya konulması üzerinde yapılan çalışmalarda , kişinin karakterinin aile içinde şekillendiği fikrinden hareketle suç olayında ailenin önemli bir faktör olduğu gerçeği anlaşılmaya başlanmıştır.

Bir başka kaynağa göre, ailenin disiplin anlayışı, çocuklara karşı takındıkları hal ve davranışlar, büyüklerin çocuklar önünde takındıkları davranış biçimlerinin suçlulukla ilişkili olduğu aşıkardır. Bağımsız toplumlarda suç olayının asıl nedenlerinin ortaya konulması için yapılan çalışmalarda, kişinin karakterinin aile içinde şekillendiği fikrinden hareketle suç olayında ailenin önemli bir faktör olduğu her geçen gün daha da anlaşılmaktadır.

Sutherland ve Cressy, suçlu çocukların geldiği ailelerin özelliklerini şöyle özetlemektedir:

- a- Ailenin diğer bireyleri suçlu, ahlaken kötü veya alkoliktir.
- b- Ebeveynden biri veya her ikisi, ölüm, boşanma, veya terketme ile eksiktir.
- c- Ailede iltimascılık, ileri derecede şiddet, ihmal ve kıskançlık,evin gereğinden fazla kalabalık oluşu gibi durumlar vardır.
- d- İşsizlik,annenin dışarıda çalışması gibi ekonomik baskılar vardır.
- e- Aile, bilgisiz ya da diğer bedensel,ruhsal hastalıklar nedeniyle çocuk üzerinde kontrol yürütememektedir (Gümüşçüçubuk 1991. 30-31).

Görülüyor ki, çocuğun sağlıklı bir ruhsal ve toplumsal gelişme gösterebilmesinin ilk koşullarından biri, ailede tutarlı bir disiplin uygulamasının ve belli ölçülerde bir otoritenin, denetimin varlığı olmaktadır.

Güntümüzde de istenmeyen ve gayri meşru olan çocuklar önemli toplumsal sorunlar içinde yer alır. Geleneksel toplumlar bu gibi çocukları kolay kolay kabul edemez ve ona saygı göstermez, hatta bu çocukları öz anneleri bile terk eder.

Bu durumdaki çocuklar evlat edinilip iyi ve düzenli evlerde büyürlerse normal kişiler olabilirler. Birçok araştırma erkenden kurumlara bırakılmış çocukların suça eğilimlerinin fazla olduğunu göstermiştir (Özkök 1996:6).

Prof.Dr. Şemin'e göre, istenmeyen, sevilmeyen çocuğun davranışlarında bir takım özellikler göstermektedir.

- “Çocuk, sevgi kazanmak ya da hiç olmazsa dikkati üzerine çekmek arzusunu gösterir.
- Ana babanın kendine gösterdiği düşmanlığı, başkalarına besleme yoluyla öç alır.
- Kendisinin değeri olmadığını düşünür, bu onda endişe duyguları uyandırır.
- İstenmeyen, sevilmeyen çocuğun tipik davranışı saldırganlıktır. Bu çocuklar, başkalarından armağan beklerler, kendilerine özel muamele edilmesini isterler. Olumsuzdurlar, kavgacı ve isyankârdırlar. Kendilerine güvenmezler. Ukala oldukları, suç işlemeye eğilimli oldukları görülür. Kendilerine şefkat gösterildiğinde buna ilgisiz kalırlar.

Kendisine yalancı olduğu söylenen, anne ve babası tarafından sevilmeyen, diğer çocuklarla sık sık karşılaştırılarak alay edilen ve dayakla cezalandırılan bir çocukta kısa ya da uzun vadeli gerginlik halleri görülür. Bu tür kötü uyarımların sürmesi durumundaysa bazı davranış ve uyum bozuklukları görülebilir.

İngiltere’de **Lees** ve **Newson**, Birleşik Amerika’da da **Glueck**’lar ailedeki büyük ve küçük çocukların ortancalara göre daha az suç işleme eğiliminde oldukları ileri sürmüşlerdir. Öte yandan ana baba sevgisi eşdeğerde olumsuz belirtiler doğuran, gelişimde gecikmelere neden olan bir başka etkidir. Aşırı ilgi ve düşkünlük, çocuğun kendisiyle fazla ilgilenmesine, yaşam savaşıdan kaçmasına ve onu koruyanlar olmadığında kendini açıkta ve yalnız hissetmesine neden olur.

“ Suçlu olmayanların anneleri ve babaları tarafından eşit düzeyde sevimlerine karşılık, suçlu çocukların anneleri tarafından daha çok sevildikleri” varsayımını ileri süren **Andry**, araştırması sonucu suçlu deneklerin % 69’unun anneleri tarafından daha çok sevildiklerini saptamıştır (Yavuzer 1996: 142).

3.5. Ailenin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Suç

Ailenin sosyo- ekonomik düzeyi ile suçun ilişkisi muhakkaktır. Herşeyden önce yeterli gelire sahip olmayan aile, alt yapısı olmayan, sefalet ve mahrumiyet içinde bir çevrede oturup yaşamını sürdürebilir. Sefil bir çevre, çevre olarak suçluluğu yaratan faktörlerden birisidir. (Soyaslan 1996: 83)

Sosyo-ekonomik koşullar ailenin ruh yapısını etkilediği gibi, çocuğun kişiliğini de etkilemektedir. Temel ihtiyaçları giderilmemiş çocuklarda endişeli durumlar görülebilmektedir. Bu durum da çocuğun kişiliği, suça itilmesinde çevresel nedenlerin kişisel nedenlerden daha fazla rol oynadığı, hatta birçok kişisel nedenin kaynağında , çevresel nedenlerin bulunduğu genel olarak paylaşılan bir görüştür.

Kriminoloji alanındaki çalışmalar arasında, suçluluğun nedeni olarak sosyo-ekonomik ve kültürel etkenlere öncelik taşıyan görüşlerin günümüzde giderek ağırlık kazandığı görülmektedir. Toplumsal yaşamın çeşitliliği ve toplumsal kurumlar arasındaki etkileşim dolayısıyla, suça neden olan farklı toplumsal etkenlerin öne çıkarıldığı bilinmektedir. Kimi araştırmacılar, ekonomik koşullara öncelik verirken, kimileri de demokratik olarak üzerinde durmuşlardır.

Yoksul aile, toplumsal sınıf sıralamasında en alt sırada yer alan ve gelir dağılımından, eğitimden, sağlıktan ve genellikle olanaklardan en az pay alan ailelerdir. Yoksul aile doğal olarak yoksul bir çevrede öteki yoksul ailelerle birlikte yaşamaktadır. Ev, dar, aile kalabalık, sağlık koşulları kötü, beslenme yetersizliği ve tekdüzedir. Evde kargaşa, gürültü ve düzensizlik süregündür. Baba genellikle yüzü gülmeyen, az konuşur. Topluma ve yazgısına karşı beslediği bilinç dışı öfkesini ailesinden çıkarır.

Yoksul ailede ana-baba çocuğun davranışını sonuçlarına göre ölçer ; kavga etmişse nedenini sormaya gerek duymadan cezalandırır. Yoksul evde genellikle çocuğun savunması alınmaz, dinlenmez, niyetine bakılmaz. Çocuklar erken bağımsızlık verilmesi, sorumluluk yüklenmesi iyi niyetli olarak görülebilir.

Ancak yoksul ailede bu tutumlar çocuğun gelişmesine katkıda bulunmaktan çok engelleyicidir. Ayak altında dolaşmasın diye sokağa atılan çocuk denetimsiz kalır, sokağın yasalarını öğrenir. Ezilmemek için ezme gerektiğini kavrar; dövülerek döverek pişer (Yörükoğlu 2002: 184-185).

Diğer bir kaynağa göre yoksulluk, suç üzerinde dolaylı ve doğrudan etkili olmaktadır. Ekonomik koşullar ailenin parçalanmasına ve ahlakî değerlerin yitirilmesine neden olmaktadır.”

Bonger, bu etkilerin değişik türden suçlar üzerinde etkili olduğunu, fakat özellikle küçük suçlarda daha etkili olduğunu söylemektedir. Bonge'e göre, insanın hırçın, suça yöneltici özelliğine yanıt veren bir sistem, suçu açıklayan en iyi sistem olduğunu söylemektedir.

West, 1973'de yaptığı araştırmaların sonucuna dayanarak, suçluların % 13.6'sının ekonomik düzeyi üstün olan guruptan gelmesine karşılık % 33.3'ünün ekonomik düzeyi düşük guruptan geldiğini belirtmiştir. Glueck'larsa 2000 suçludan 3/4 'ünün ekonomik koşullarının çok düşük olduğunu saptamıştır. Ankara Üniversitesi'nin Kriminoloji Anketi sonuçlarına göre, 1000 suçludan % 39'unun aile bütçesinin kötü, % 50'sinin orta durumda olduğunu saptamıştır.

Birleşik Amerika'da ekonomik koşullarla suçluluk arasındaki ilişkiyi araştıran araştırmacıların verileri, ekonomik koşullarla suç arasında yakın bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Bununla birlikte, çocuğu suça iten tek etmen olmasa da, suça elverişli ortamı, dolaylı ya da doğrudan nedenleri hazırladığı bilinmektedir (Yavuzer 1996: 211).

Çocuğun arkadaş çevresiyle arasında mali açıdan büyük bir fark varsa, çocukta aşağılık duygusu gelişebilir. Bu duygu, özellikle gençlik çağında en şiddetli derecesini bulur. Çocuk, bu yaşta akranlarına kendini beğendirmek ve toplumsal yaşama katılmak ister. Suçlu çocuğun ev koşullarının ilki ve en belirgin olanı ailenin parasal durumudur.

İstatistiki veriler, çocuk suçluluğuyla yoksulluk ve onun getirdiği koşullar arasında dikkate değer bir ilişki bulunduğunu ve bu ilişkinin de önemli sayılacak ölçüde yüksek olduğunu göstermektedir. Yapılan istatistikler sonucu en alt düzeydeki yaşam standartlarına sahip olan ailelerin ekonomik yapıları “ yoksulluk sınırı “ olarak adlandırılmıştır.

* **Brut**, İngiltere’de yaptığı araştırmalar sonucunda, suçlu çocukların 1/ 5’inin (% 19) Çok yoksul olarak nitelendirilen sosyal sınıflardan geldiğini söyler. Bu sınıflar, toplam nüfusun % 8’ini oluştururlar. Yine Burt, suçluların yarıya yakın bölümünün (% 37) orta derecede yoksul sınıflardan geldiğini, bunların da toplam nüfusun % 22’sini oluşturduğunu ortaya koymuştur. Aynı araştırmacı % 42 oranındaki suçlu gurubun, sosyo ekonomik açıdan rahat olarak nitelendirilen çevreden geldiğini söyler. Böylece suçlu çocukların yarıdan fazlasının yoksul ailelerden geldikleri saptanmıştır.

Vest ise, araştırmaları sonucunda, suçluların % 14’ünün ekonomik düzeyi üstün olan guruptan gelmesine karşı, %33’ünün ekonomik düzeyi düşük olan guruptan geldiğini ileri sürmüştür. **Gluecek’lar** da 200 suçludan 3/4 ‘ünün ekonomik koşullarını en düşük olduğunu saptamıştır (Yavuzer 1996: 153-154).

Bir diğer kaynağa göre ABD’de nüfusun en az % 20’si yoksulluk içinde yaşadığını saptanmıştır. Yine ABD kentlerinin yoksul kesimlerinde yaşayan ailelerin yüzde 40’ ında baba ya hiç yoktur, ya da uzakta çalışır, ya da evi bırakıp gitmiştir. Karşılaştırıldığında bu oranın Türkiye’ de böyle olmadığını söyleyebiliriz.

Yoksul çocuk bir bakıma evden çok sokakta yaşayan çocuktur. Bu nedenle sokağın ve çevrenin tüm olumsuzluklarına açıktır. Kavgacılık, dövme, dövülme, vurma, yaralama, kabadayılık, çalma, küfür gibi davranışlar sergilemekte veya bu durumlarla karşı karşıya kalmaktadır (Yörükoğlu 2000: 188).

Yukarıda görüldüğü gibi varlıklı bir aileden gelmekte suç sebebi olabilmektedir. Her istediğini elde etmiş ve tatmış olan genç önünde engel tanımaz. Cebindeki para ile meşru veya gayri meşru her şeyi tatmak, denemek ister. Böylece suça itilmiş olur. Türkiye’de ve birçok ülkede uyuşturucu kullanma nedenlerinden birisi ailenin ekonomik durumudur . (Soyaslan 1996: 83)

Yapılan araştırmalarda *Utanç duygusu* içinde yetişen kimselerin değişik davranış ve kişilik bozuklukları gösterdiğini söyleyen psikologlar vardır. Örneğin, *James Masterson* (1981) narsist kişilik bozukluğunun temelinde, kişinin kendini değersiz bulmasının yattığını söyler. *Harry Stuck Sullivan* (1953) paranoid kişiliğin altında, “bireyin kendisini hiçbir çaresi bulunmayacak kadar eksik ve kusurlu görmesi” nin yattığını söylemiştir. *Alice Miller* (1990-1991) suç işleyen kimselerin çoğunluğunun utanca boğulmuş ailelerden geldiklerini ileri sürer. *Greshen Kaufman* (1985), çocuklarının aşırı döven ve kötü davranan ya da cinsel yönden çocuklarına uyumsuz davranan ana-babaların kendilerinin utanca boğularak yetiştirilmiş olduğunu iddia eder.

John Bradshaw (1988,1990), “ utanca boğarak yetiştirmenin en olumsuz etkilerinden biri de, kişinin manevi yaşamının temellerini yitirmesidir,” der. Ona göre, manevi yaşam, kişiyi hiç olmaktan kurtaran, evrenle ilişki haline sokan ve özbenliğinin kutsallığına ve yüceliğine inanmasına yol ačan önemli bir boyuttur. Utanca boğularak yetiştirilenler, kendilerini değersiz ve özde kusurlu gördükleri için manevi yaşamlarını geliştiremezler. Bu kişiler büyük bir olasılıkla dindar olurlar ama, mevlananın anladığı dilden bir sevgi ve hoşgörüyeye dayanan evrensel bir manevi yaşama ulaşamazlar.

Ünlü İspanyol düşünür *Ortega Y. Gasset* “bütün yaratıklar içinde, bir iç dünya yaratarak, bu iç dünya ile dış dünyayı ahenk içinde tutmaya çabalayan tek yaratık insandır,” der (Ouimette, 1982) Utanca boğularak yetiştirilen insanların iç dünya geliştirmelerine, bir anlamda insan olmalarına ve insan olarak yaşamlarını sürdürmelerine olanak verilmez.

Dięer bir anlatımla bize sınırlarımızı hatırlatan utanma sağlıklıdır, kendimizi sevmemeye yol ačan duygu ise utançtır ve sağlıksızdır. Sağlıklı utanma, kişinin gelişim tarihçesi içinde yaşam deneyimleri sonucu kendiliğinden oluşur; ana-baba ya da çevredeki kişilerin yarattığı baskı sonucu değil.

Çocuğun yetiştiği ortamdaki kişilerin psikolojik anlamda “ hastalıklı iç dünya” larının baskıyla oluşan sağlıksız utançtır ve büyük olumsuz etkileri vardır. Utancın en olumsuz etkisi kişinin kendi iç dünyasıyla ilişkisini kesmesidir. Utanç, evde örnek alınan insanların davranışı, çocuğun sevdikleri tarafından psikolojik anlamda terk edilmesi ve olumsuz anıların birikimiyle çocuğun içine yerleşir. Utanç ve suçluluk farklı fakat ilişkili iki duygudur. Çocuğun sürekli suçlu hissettirmek onun zamanla utanca boğulmasına yol açar.

3.6. Ailenin Eğitim Düzeyi ve Suç

Çocuğu terk etmenin bedenlen ve duygusal olmak üzere iki değışik türü vardır. Ve çocuk üzerindeki olumsuz etkisi büyüktür (Cüceloğlu 2002: 93-97-98). XVII. yüzyılda **Viktor Hugo** : “ Bir okulun yapılması, bir hapishanenin kapatılması demektir,” sözüyle, eğitim ve suçluluğun arasında doğrudan bir ilişki bulunduğu vurgulanmıştır. Birçok araştırmada da okul, çocuk suçluluğunu yok edici bir kurum olarak sunulmuştur. Yaşadığımız yüzyıl başında ilkokulların yaygınlaşmasını isteyen çevreler, ancak bu yolla çocuklarda görülen suç risklerinin ortadan kalkacağını düşünmekteydiler. Günümüzde bu olgu daha karmaşık bir hal almıştır. Çünkü tüm dünyada okulların yaygınlaşması, çocukların suça yönelmelerini önleyememiştir.

Eğitim ve öğretim sürecinin aynı zamanda insanı başarılı bir toplumsallaşmaya ulaştırma süreci olduğu bilinmektedir. Bunu doğal sonucu olarak, okulun bu işlevini herhangi bir nedenle yerine getirmemesi, bireyin başarısını, gelişimini, çevresine uyumunu ve ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyecektir. İnsancıl, birey yetiştiren, yaşama hazırlayan eğitimin etkinliğine ve önemine karşılık, eksik, yetersiz, yanlış eğitim birçok sorunun kaynağı olabilmektedir.

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün 1972 yılı anketinde, toplam suçluların % 4.7'sinin ilkokul diplomaları olduğu ve %2'sinin de ortaokul diplomalarının bulunduğu saptanmıştır. **Dr. Kuzuoğlu**'un 278 suçlu ve 200 suçsuz denek üzerinde gerçekleştirdiğı “ Çocuk Suçluluğu ve Okul Arasındaki Toplumbilimsel İlişkilerin İncelenmesi ”konulu araştırmasında suçlu deneklerde % 80.2 ilkokul mezunu, % 11.5 orta okul, % 1.4 lise, okula gitmemiş çocuklar % 4.3, ilkokul terk %2.5 olarak saptanmıştır. Bunun yanında suçsuz denekler eğitim durumları da %70.5 ilkokul mezunu, % 16.5 orta okul, % 6 lis, % 3.5 diğer öğretim kurumları, % 2 okula gitmemiş çocuklar ve % 1.5 ilkokul terk olarak saptanmıştır. Yukarıdaki bulgularla suç ve eğitim arasında bir ilişki olduğu ortadadır.

Dr. Kuzucu oğlu'nun araştırmalarında suçlu çocukların ailelerinde babaların % 80'inin ve annelerin % 26'sının okuma yazma bilmedikleri görölmüştür. Suçsuz, babaların % 89'u ve annelerin % 32'si okuma yazma bildikler çocuklarda saptanmıştır. Görölüyor ki ailenin eğitim durumuyla çocuk suçluluğu arasında bir bağ vardır.

Fredlander, anti-sosyal çocuklarda kendilerini gösterme eğiliminin normal çocuklara oranla daha fazla olduğunu, okulda başarılı olan çocuğun kendisini gösterme gereksiminin kolaylıkla giderebilmesine karşılık, başarısızlığın onu sokağa iteceğini ve toplumsal yaşama uyum şansını azaltacağını savunmaktadır (Yavuzer 1996: 164-165).

Yine devlet istatistik Enstitüsü'nün 1992 yılı verilerine göre suçluların cezaevine girdikleri anda öğrenim durumları incelendiğinde toplam 53433 suçluda; okuma yazma bilmeyenler 1377, okur-yazar fakat okul bitirmeyenler 2930, ilköğretim mezunu olanlar 41235, Ortaokul ve dengi meslek okulu mezunları 3953, lise ve dengi meslek okulları mezunları 3059, ve fakülte ve yüksekokul mezunları da 879 kişi olarak saptanmıştır.

Türkiye'de suçu en çok ilköğretim mezunları işlemekte (41 235 kişi), bunları orta okul mezunları (3953 kişi), lise mezunları (3059 kişi), okur yazar olup fakat okul bitirmeyenler işlemektedir (2930 kişi). Demek ki okuma –yazma ile suçun bir ilgisi vardır (Soyaslan 1996: 89).

Sonuç olarak, bir toplumsallaşma kurumu olan okulun işlevi büyüktür. Okul bir sosyal kurum olarak gerektiğinde aile ve yakın çevrenin veremediği olumlu etkileşim ortamını hazırlayan, bu boşluğu dolduran bir kuruluştur. Okul, bu önemli işlevinin gereği gibi yerine getirebildiği ölçüde başarılı sayılır.Okul öğrenimiyle çocuk suçluluğu arasında ki ters orantı bu kurumun uyum sürecindeki etkinliğini kanıtlamaktadır (Yavuzer 1996: 167).

3.7. Göç, Savaşlar, Kimlik Bunalımı, Kültürel Çatışma ve Suç

Bazı araştırmacılar, nüfusun bölgesel dağılımı, iç göçle, kentleşme gibi nüfus hareketleriyle suçluluk ve suç türleri arasındaki ilişki üzerinde durmuşlar. Demokrafik etkenlerin ekonomik ve kültürel sorunlarla iç içe bulunması, suç olgusunu ortaya çıkarmakta ve suçluluğun artmasına neden olmaktadır.

Kente göç eden aile dayanıksız ve tek başınadır. Yabancı bir ortamda kök salmak, baş döndürücü değişmelere ayak uydurmak zorundadır. Yoksul bir aile bu değişmelere birden uyamaz ; bocalayabilir yoldan çıkabilir. Köy toplumunda edinilen beceriler kentte işe yaramadığı gibi, değer yargıları ve deneyimler de yol gösterici değildir. Babanın bu ortamda kendi çocuklarına örnek olması ve kılavuzluk etmesi olanaksızdır. Tek kurtuluş yolu okuldan geçer. Oysa yoksul çocuk beslenme, sağlık ve zihinsel gelişim yönünden yaşlılarından geride kalmaktadır. Öğrenim yarışına geriden başlar. Bu yarış tamamlayamayanların oranı oldukça yüksektir. Çocuklar erken yaşlarda sokaklara öte beri satar ; karaborsacıların eline düşer, kendini karakolda bulur. Dayak yer, örselenir, aşağılanır. İlk masum suçundan ceza gören çocuğun tutacağı yol toplumdan öç almaktır (Yörükoğlu 2002: 212-213).

Bu konuyla ilgili araştırmalar yapan **Bertolini** 'ye göre, değişik gelenek ve kültüre sahip bölgeler arasındaki göçler, toplumsal uyumsuzluğun başlıca nedeni olmaktadır. Bertolini "Çocuklardaki uyumsuzluk oranıyla göç arasındaki ilişki, göç edenlerin kişilik yapısına bağlı olmamakta, bu bireyin toplumsallaşmaya entellektüel bakımdan, hazırlıklı olmayan kişiliklerine yapılan etkiden doğmaktadır" görüşünü savunmaktadır.

Suçlulukla göç arasında araştırma yapan **Garavalia ve Ponti**, göç olayını değişik bir açıdan ele almışlardır. Bu iki uzmana göre, sanayileşme ve kentleşme olayları gibi, göç de aslında suçluluğu azaltacak ortamı hazırlayan bir olaydır; çünkü göç edenlerin ekonomik durumları, sanayileşme ve kentleşmede olduğu gibi, iyiye doğru değişmekte, suçluluğa iten etmenlerin başında gelen maddi nedenler azalmaktadır.

Çocuğun topluma karşı tutumunda göçlerin etkisini daha geniş bir şekilde **Franchini ve Introna** birlikte yaptıkları, " *Çocuğun Suçluluğu*" adlı çalışmalarında ele almakta ve alışılmış bir çevreden yepyeni ve değişik bir çevreye uyum gösterebilmenin çok güç olduğunu, güçlülüğün çoğu ve çocukları yanlış yola saptırdığını söylemektedirler.

Araştırmalar genellikle göstermiştir ki çocuğun çoğu zaman dışarıdan göç edenlere karşı kentlilerin önyargıları yüzünden de soyutlanması yeni bir sosyo-ekonomik ve kültürel sisteme uyum gösterememesi, az ya da çok ağırlıkta suçlar işlemeye yönelmesini kolaylaştırmaktadır.

Başka bir araştırmacı, *Di Tillio*, “ Göç olgusu, suçu yaratan bir olay değildi, fakat suçludan göçten önce de varolan genetik etkenlerin ortaya çıkmasını kolaylaştıran bir olaydır,” der.İtalya’da suçluluğun en yüksek düzeylere vardığı yerlerdeki ortak özellik üç başlık altında toplanabilmektedir. Bunlar: kozmopolit merkezlerde yerleşme, soyutlama ve sürekli yoksulluktur.

Konuya Türkiye açısından baktığımızda özellikle kırsal alanlardan kentlere ve yurt dışına göç olayı, genç kuşaklar için suç potansiyelini beraberinde getirmektedir.Kente göç eden nüfusun içinde 15-24 yaş gurubu egemendir. Doğal olarak kadınlardan çok erkekler göç etmektedir. Dikkat edilirse, en çok göçeden gurubun büyük bölümünün henüz reşit olmamış kişilerden olduğu göz önüne alınırsa, kent ortamında yaşam kavgası verirken ne tür tehlikelerle, güçlüklerle karşı karşıya bulunduğu tahmin etmek hiç de güç olmasa gerek. Koşulların onları suçluluğun kucağına iteceğini söylemek kahanet olmayacaktır.

Türkiye’de son yapılan araştırmalarda 214 suçlu çocuktan % 27’sinin, mala ilişkin suç işleyenlerinse % 42’sinin, aileden koparak büyük kentlerde suça yönelmeleri bu öngörüğü yeterince kanıtlamaktadır.1971 yılında yapılan bir araştırmaya göre de, 1181 çocuk suçludan 701’inin gecekonduda yaşadığı belirlenmiştir. Savaş ve suç başlığı altında çocuk suçluluğu üzerinde dikkate değer araştırmalardan biri Gino Faustini tarafından yapılmıştır.

Faustini’nin istatistiklerine göre, suçluluk uluslararası çalışmalara bağlı olarak bir artış göstermektedir. Araştırmacıya göre, büyük *savaşların* özellikle iki döneminde etkisi olmuştur. Bu dönemler: 1. Dünya Savaşı’ndan sonraki 1929-1934 yılları arasındaki dönemle 2. Dünya Savaşı’ndan sonraki 1954-1960 yılları arasındaki dönemdir.

Burada birinci dönemde çocuk suçluluğu, genel bir güvensizlik duygusunun, geleneklerin ve ahlakî değerlerin çözülmesinin bir sonucu olarak ortaya çıkmakta; ikinci dönemdeyse çocuğun bebeklik çağında aldığı maddi ve manevi etkilerin sonucu olarak görülmektedir (Yavuzer 1996: 212-213-214-215-216).

Savaş boyunca kadın iş hayatında erkeğin yerini almakta, iş hayatına atılmaktadır. Bunun anlamı kadının daha çok sosyal ilişkiye girmesidir. Bu durumda çocuk sevgi, şefkat ve ilgiden yoksundur. Kahraman asker hayranı olan çocuk, onu taklit etmekte cebir ve şiddete yönelebilmektedir (Soyaslan 1996: 113). Yıllar itibariyle savaşların etkilerinin azalması, diğer etkenleri özellikle iç göçler, kentleşme, sanayileşme ve teknik ilerlemeye dayanan sosyo-kültürel sürtüşmeler, suçluluk olayını daha çok etkilemeye başlamıştır.

Kimlik bunalımı ve kültürel çatışma Genellikle ülkelerini terk edip başka bir ükeye göç eden veya çalışmaya giden insanların ortak bir sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Zaman zaman medya aracılığı ile bu sorunla ilgili haberler yayınlanmaktadır. Buradaki temel sorun ülkelerinden ayrı yaşayan bu insanların bulundukları ülkeye ait olmadıklarını hisseden birçok insanla karşılaşmaktadır.

Küçük yaşlarda aileleri ile yabancı ülkelere giden çocuklar, kendi dilini, dinini, ve kültürünü özümsemeden bir başka dil ve kültürle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu durumdaki çocukların bir diğer savaşımı içinde bulundukları yabancı toplumda bir statü sahibi olabilmektir.

Bu aşamada çocuk veya geç bulunduğu ortamdaki toplumsal normlara uyma eğilimindedir. Son çocukluk dönemindeki bu çocuğun, ikinci sınıf vatandaş olmasının verdiği gerginlik ve rahatsızlıklardan kaynaklanan yabancı dil konuşma özentisi, kendi anan dilini konuşma arzusunun bile yıkabilmektedir.

Yabancı ülkelerde yaşayan türk çocuklar bulunduğu ülkedeki topluma tam olarak uyum sağlamaları yukarıda belirtilen gerginliği kendi ülkelerine döndüklerinde de yaşamaktadırlar. Yabancı ülkelerdeki bazı Türk aileler özellikle dinsel inançlarına bağlılıkları nedeniyle çocuklarına birtakım kısıtlamalar getirerek (Kızların erkek arkadaş edinmeleri, gece dışarı çıkmalar vs.) bu durum da aile içinde birtakım çatışmalara ve kopmalara neden olmaktadır (Yavuzer 1996: 218-219).

3.8. Kitle İletişim Araçları ve Suç

Kitle iletişim araçlarının hızla yayılması, bunlarla seyirci, dinleyici, okucunun şiddet eğilimleri ve suçlu davranış ortaya çıkması, suçlu davranışla kitle iletişim araçlarının arasındaki ilişki sorunu ön plana çıkarmıştır. Özellikle 1950'lerde batı toplumlarında görülen çocuk suçluluğu artması ile bu konuda birçok bilimsel araştırma yapılmasına neden teşkil etmektedir.

İngiltere ve Japonya'da TV. Ve radyo yayınlarının çocuklar üzerindeki etkisini ölçmek amacı ile yayın araçları eve alınmadan önce davranışlarla alındıktan sonraki davranışları karşılaştırma yoluyla araştırmalar yapılmaktadır.

Günümüzde görsel ve işitsel etkinliği nedeniyle çok sayıda kişiye ulaşan en güçlü iletişim aracı televizyondur. İlk çocukluk dönemlerinden itibaren çocuklar, kendilerine model olarak seçtikleri, televizyondaki dizi kahramanlarının özellikler yaşamlarına ve oyunlarına yansıtmaya başlarlar. Televizyondaki dizi kahramanları, çeşitli davranış ve hareketleriyle, çocuktaki saldırganlık dürtülerini harekete geçirebilir ve saldırgan yapabilir.

Amerika'da " *Cristian Science Monitor*" tarafından yapılan bir araştırmada, en çok izleyicinin televizyon seyrettiği semtlerde yapılan 85.5 saatlik bir programda 84 adam öldürme veya şiddet olayı gösterildiği saptanmıştı. Yine aynı araştırmaya göre, 2-7 yaşları arasında 26 milyon çocuğun izleyebileceği saatlerde yayınlanan programlarda, her 16.3 dakikada bir şiddet olayının yer aldığı saptanmıştır (Yauzer 1996: 244-245).

ABD'de bir çocuk 18 yaşına gelinceye kadar TV'de en az 30 bin adam öldürme olayı izlemektedir. Sürekli tabanca, bıçak, yumruk kullanıldığını gören çocuklar sorunlarını yaşamının tek yolunun saldırganlık ve şiddet olduğuna inanabilirler. Öldürme olaylarının bir süre sonra kanıksar; duygusal tepkileri küntleşir; olağan dışı durumları bile olağan karşılama eğilimi geliştirirler (Yörükoğlu 2002: 178).

Eğer TV izleyicisi modeli çekici buluyorsa ya da aynı model gibi olmak isterse, tümüyle modelin kendi kimliği olarak yaşamına monte edebilir. İletişim araştırmacısı **Sharon Lavery**, izleyicinin kimlik bulma sürecinin modelleme ile aynı basamakları izlediğini belirtmektedir.

Wilbur Schramm'da 1960'lardaki araştırmalarında çocukların belli karakterlere benzemeye daha istekli olduklarını, ister kurgu, ister gerçek olsun, çocukların bir modeli zihinlerinde saklayıp ileriki yaşlarında bile tekrarlayabildiklerini ortaya koydu (Rigel 1995: 215-216).

Örneğın, “ Rambo” filiminin etkisi altında kalan bir ilkokul öğrencisinin tabanca ile öğretmenini ve arkadaşlarını bir süre sınıfta rehin almıştı. “ Taksi Şöförü” filminin etkisi altında kalan bir geç, ABD Başkanı'na saldırıda bulunmuş ve Başkan ölümden kıl payı kurtulmuştur. Türkiyede üvey annesini öldüren 15 yaşındaki bir genç “ olaydan bir gün önce televiziyonda seyrettiğim filimin etkisinde kalmıştım. Üvey annemi öldürdükten sonra evinde rahatça yaşamayı düşünüyordum” demişti. (17.3.1991, Milliyet, s, 2)

Örnekleri daha da çoğaltmak mümkündür. ABD'de 1961'e kadar ticari uçak kaçırma olayı olmamışken, ilk kez Havana'ya kaçırılan ve TV'de yayınlanan bu olaydan sonra bir yıl içinde 87 uçak kaçırma olayı gerçekleşmiştir.

(26.11.1971 San Fransisco Chronicle, s1) Aileler, televiziyondaki simgesel modellerin gerçek modeller kadar etkili olduğunu bilselerdi (A. Bandura'nın araştırmaları bunu doğrulamaktadır) çocuklarına, TV izletmezlerdi (Ankay 2001:2).

Kriminoloji alanında en çok bilinen kuramlardan biri de, **Sutherland**'ın “*guruplardaki farklı kişilerin etkileşimi*” kuramıdır. Bu kurama göre suç, farklı gurup ilişkileri ve etkileri sonucu meydana gelir ve tüm olarak öğrenme sürecini içine alır.

Özellikle ergenlik döneminde gencin kendisini özdeşleştireceği bir bireye gereksinimi olduğuna, genellikle baba, amca ya da dayı gibi aile içinde bir yetişkinin bozuk bir kişilik yapısına sahip olması durumunda bu kötü davranış örneğinin gence yansımaları mümkün olabilmektedir. Öte yandan arkadaş çevresindeki kötü örneklerin de aile çevresi kadar olmamakla birlikte, çocuğu ya da genci etkilemesi olasıdır.

Radyo ve televiziyon çocuklar, hatta yetişkinler üzerinde olumsuz etki yapan yayınlarda bir de, reklamlardır. Reklamlar daima daha fazla yeni gereksinimler yaratmaktadırlar.

Çocuklar gerçek gereksinimlerin, gerçek olmayan gereksinimlerinde ayırt edebilmeleri oldukça güçtür. Fakir ailelerin birçoğunun çocuklarının, suç işlemesi, gelir düzeyi yüksek olan ailelerin çocuklarında da bu tür davranışlara raslanması bunu açıkça göstermektedir. Sonuç olarak diyebiliriz ki radyo ve televizyonun yukarıda belirttiğimiz olumsuz etkilerinin çocuğu suça itebilmesi için bugüne kadar bireysel ve toplumsal kazanımların olumsuz ve içinde bulunduğu ortamın da suça elverişli olması gereki (Yavuzer 1996: 247).

3.9. Kişilik, Uyum ve Davranış Bozuklukları ve Suç

Kişilik (personality) bir bireyin tüm ilgi ve yetenekleriyle dış görünüşünün ve çevresine uyum biçiminin özelliklerini içeren bir kavramdır. Kişiliğin oluşumunda “ varolan” kalıtsal etkenlerle toplum ölçütlerine göre “olması gereken” çevresel etkenlerin rolü büyüktür (Yavuzer 1996: 169).

Bir başka kaynağa göre, kişilik kavramı, bireyin kendine özgü olan ve başkalarından ayırt ediren uyum özelliklerini gösterir.

Bu özellikler bireyin bilişsel (cope with) değerlendirmelerine dayanarak iç ve dış dünyaya uyum için geliştirilmiş olduğu duyuş, düşünüş ve davranış örüntülerini içerir. Bu örüntüle, belli durumlarda belli duygusal tepki gösterebilme yetileri, engelleme ve çatışmalar karşısında yerleşmiş başetme (cope with) biçimleri ve savunma düzenekleridir (Öztürk 2001: 47).

Bazılarına göre de kişilik, insanın sosyal uyarıcı olma değeridir. Bu tanıma göre, kişilik, bakımına insanın toplumda oynadığı çeşitli rollerin başkaları üzerinde bıraktığı etkilerin bütünüdür. Kişiliğin bütününe değil, ancak önemli bir yüzünü oluşturan mizaç üzerinde beden yapısının etkili olabileceğini savunan *Hipokrat*, dört tip mizaçtan söz etmektedir:

- 1- *Hafif Kanlı*: (Sanguine) tipte onların bedeninde “kan” egemendir. Böyle bir insan eğlence, müzik ve şaraptan hoşlanmaktadır. Bunlar neşeli ve canlı insanlardır.

- 2- *Ağır Kanlı* : (Phlegmatik) olan kişilerse, dinlenmekten ve uyumaktan zevk alır. Güç duygulanırlar, yavaş hareket ederler. Bunların bedenlerinde balgam sıvısı ağır basar.
- 3- *Sevdalı* (Melankolik) mizaçta olanlar, derin görüşlü ve cesurdurlar. Duygusal ve romantik tabiatla olurlar. Bunların bedenlerinde kara safra oranı yüksek olur.
- 4- *Asabi* : (cholerik) mizaçta kişilerse, ateşli ve serttirler. Çabuk kızarlar. Böyle bir kişinin kanında sarı safra egemendir.

Böylece, çeşitli mizaçların, bu belli sıvıların oranı bakımından bir kişide fazlaca bulunmasından meydana geldiği düşünülmüştür. (Yavuzer 1996 : 169-170).

Kişiliğin beden biçimlerine göre sınıflandırmasına bakacak olursak, **Kretschmer** kafanın, yüz ve bedenin çeşitli ölçülerini alarak, insanları fiziksel yapıları bakımından dörde ayırmıştır:

Kretschmer ise beden yapısı itibarıyla insanları dört tipe ayırmıştır :

- a- *Leptozomlar* (*Leptosomes*) : Zayıf bedenli kol ve bacaklar ince uzun, karakter itibarıyla sert ve katı olanlar.
- b- *Atletomorphes* (*Atletomorf*) : Omuzları geniş, saçları kalın ve sık, değişken bir zihniyete sahip olanlar.
- c- *Piyiknik* (*Pyicniques*) : Boyları, kol ve bacakları kısa, kasları yumuşak, kafaları dazlak tipler.
- d- *Dyiplastik* (*Dysplastiques*) : Bunlar derisi solgun, elleri geniş, kolları ince olan tiplerdir (Soyaslan 1996: 37-37).

Bir başka araştırmacı **Sheldon**, beden yapısı ile bireyin davranışları arasındaki ilişkiyi araştırmış ve sonuç olarak “ davranış yapının bir işlevdir” savını ortaya koymuş. Sheldon , insanları beden yapıları bakımından üç guruba ayırmakta ve bu üç beden tipine özgü kişiliğin varlığını savunmuştur.

Sheldon'a göre, üç beden yapısı şunlardır:

- a- *Endomorf* (*Endomorphy*) : Bu tipler, yuvarlak bedenli, kısa, küçük kemikli, yumuşak tenli kimselerdir.

b-*Ektomorf (Ektomorphy)* : Bunlar hassas, nazik, ince, uzun, düşük omuzlu, küçük yüzlü kişilerdir.

c- *Mezomorf (Mesomorphy)* : Bu tipte kemikli geniş göğüslü, adaleleri gelişmiş, atletik tiptedir. Beden yapısı ve kişilik yapısı arasında bir bağ kanıtlanamamıştır (Yavuzer 1996: 172).

Jung, kişiliği, diğer araştırmacılardan farklı olarak insanları kişilik ve davranış özelliklerine göre sınıflandırmıştır. Jung, canlıların iki temel uyum biçimini a) dışa yönelme ve üretme, b) içe yönelme ve koruma olarak görmüş ve bunlara dayanarak: İnsan kişiliklerini *içedönük* (ekstrovert) ve *dışa dönük* (*inrovert*) olarak tanımlamıştır. İçedönük algı, düşünce, duygu ve davranışları ile daha çok dış uyaranlara bağımlıdır. Dışadönüklerse özel iç uyaranlara bağımlıdır (Öztürk 2001: 428)

Freud, kişilikte, İd, ego ve süperegö olarak birbirini etkileyen üç etken üzerinde durmuştur. İd, içgüdüleri, içtepiller, iştihalar, istekler ve ihtiraslar kaynaştığı bir yer olarak, haz ilkesi güdümündedir. Bio-psikolojik gereksinimler peşindedir. Ego, ise id'in savunucusu ve koruyucusu durumundadır. İd'in istek, ihtiyaç ve iştihalarını gerçekleştirme yollarını kontrol eder. Böylece bireyi dış çevresinden gelecek olan tehlikelere karşı korumaktadır. Burada haz değil gereklilik ilkesi hüküm sürmektedir. Süperegö ise kişilik yapısında toplumun temsilcisidir. Süperegö, insanın içinde yaşadığı çevrede varolan değer yargılarının birtakım yaşantılar sonucunda benimsenmesi yoluyla zamanla oluştuğunu açıklamaktadır.

Kişilik özelliklerini ölçme yolları ile ilgili birçok yöntem geliştirilmiştir. Bunlar arasında: Otobiyografi ve Envanter yöntemleri en çok kullanılan yöntemlerdir.

Kişiliği ölçme araçları, geçerliliği ve güvenilirliği en az olan ölçme araçlarıdır. Bundan ötürü kişilik testlerinin sonuçları yorumlanırken çok ihtiyatlı olunması gerekmektedir.

Martin H. Neumeyer, Çağdaş toplumsal Çocuk Suçluluğu (*Juvenile Delinquency, in Modern Society*) adlı yapıtında, suçluluğun nedenlerini ele alırken kişilik faktörlerini değinerek “ bireyi birey yapan bütün özelliklerin biraraya gelmesi ve bireyin toplumdaki durumu” biçiminde tanımlamaktadır.Bu özellikler:

- Fiziksel nitelik ve biyolojik koşullar (renk, yüz, boy, şekil, genel görünüm, sağlık, canlilik, ve organik yapı.)
- Anlayış ve zihinsel tepkiler.
- Duygusal yapı (mizaç, önceden hazırlıklı oluş, duygusal özellikler,)
- Karakter ve ahlakî idealler (standart yaşam değerleri, ölçütleri,)
- Gurup içinde bir birey olarak “ benlik kavramı” onun toplumsal rolü ve statüsü.

Suçlunun kişilik yapısı ile işlediği suçlar, uzun ve karmaşık bir gelişim sürecinin ürünü olabilmektedir. Kişilik gelişiminin izlenmesi için psikanaliz yöntem kullanılmaktadır. psikanalitik ve psikiyatri okul temsilcileri zihinsel ve duygusal bozuklukların, suçluluğu oluşturan dinamikler olduklarının kabul etmişlerdir.

Çocuk suçluluğuyla ilgili olarak bireysel görüş ortaya atanlar **Bronner** ve **Suçlu Birey** (*The Individual Delinquent*) adlı çalışmasıyla **Healy**, aile tarihçesiyle diğer çevresel etkenlere önem vermişlerdir. Onlar için daha da önemlisi doyum sağlanmamış insan tepkileriyle karşılaştıklarında, arzu ve eğilimlerin nasıl yol izleyeceğ, yetersiz hissedişler, doyum yerini alabilecek etkenler ve nihayet normalden sapan davranışın gerisinde, güdülenmelerin altında yer alan suçluluk kavramının kabulüdür.

Onlara göre suçlu, , istekleri yerine getirilmeyen tipik bir çocuğu andırmaktadır. Herhangi bir duygusal gerilim (stress) sonucunda çocuk, suçluluğa başvurma ya da suçlu çetelerine katılma gibi çeşitli yollarla yardım arar. Suç yoluyla tepkide bulunmayı dener.

Alexander ve **Healy**, çeşitli kırıklık ya da iç çatışması (inner conflict) belirtileri olarak yedi vakkadan söz ederek doyum kavramının yer değiştirmesi ile güdülenmelerin gizlenmesini suçluluk davranışının önemli bir nedeni olarak görmektedirler.

Onlara göre, sık sık yinelenen bir hırsızlık, eziyet içindeki bir ruhun suça dönüşümü ve kişinin kendisini olduğundan özgür, korkusuz ve üstün bir birey biçiminde göstermektedir.

Psikanalitik okula göre, suç, içe atılmış bilinç altında varolan kompleks, bireyde onu çevreden gelen uyarımlara belirli bir biçimde tepki göstermeye yöneltir. Böylece, suç, kompleksli kişi için bir tür güvenlik süpabı olmaktadır.

Hesnard' ve Aichhorn'a göre de suçlulukta Hesnard, kendisine çalmak, saldırmak, öldürmek hakkı tanıdığını ve suç, bireyi vicdan azabına uğratacak yerde sakinleştirdiğini ileri sürer. **Aichhorn** ise suçluluk dinamik bir ifade olup, ruhsal güçlerin karşılıklı guruplaşması, disosyal davranış adını verdiği *sapmanın* nedeni olabilmektedir (Yavuzer 1996: 173-177-179-182).

Kişilik bozukluğunun gelişmesinde aile ve toplumsal çevrenin önemli etken olduğu bir gerçektir. Psikanalitik kurama göre belirli ruhsal-cinsel gelişim dönemlerinde saplanmaya yol açacak aile tutumları ya da koşulları belli kişilik yapılarının ve bunlara bağlı kişilik bozuluklarının ortaya çıkmaktadır. Örneğin, edilgin- bağımlı (passive- dependent) kişilik oral dönemde aşırı doyurulma ya da aşırı doyumsuzluk nedeni ile saplanmaya; obsesif-kompulsif bozukluğu anal sapmaya; histeri kişilik Oedipal sapmaya bağlanabilmektedir. Sosyopatik kişilik bozukluğunun, çelişkili değer yargıları ve tutumları olan ya da parçalanmış aılalardan çıktığı ileri sürülür. Düzensiz, güvensiz, ağır sosyal ve ekonomik sorunlar olan toplum kesimlerinde daha çok sosyopatik ve antisosyal kişilik bozukluğu olduğu görüşü oldukça yaygındır. Çok ağır baskılar, cezalandırıcı tutumlar altında yetişen çocuklarda aşırı uysal, çekinik kişilik ya da başkaldıran anti-sosyal kişilik gelişebilir (Öztürk 2001: 432).

Suçluluk türü, toplumsal ilişki ve denetimin farklı derecelerini yansıttığı gerçeğinden hareket edecek olursak, çocuğun gelişmesi ve kişilik kazanması için en uygun çevre, birçok sorunun çözülüp, engellerin aşılması ile olumlu etkisini sürdürür.

Olumlu çevreyi yaratmak, güven veren, anlayışlı, sevgi dolu yaklaşımlara bağlıdır. Bu çevreyi bulamayan çocuk güvensiz, olur, karmaşık duygu ,düşünce ve çelişkiler içine kapanır. Kimseye inanamaz, güvenmez.

Büyüklerin ilgisini çekmek için gereksiz davranışlar yaparlar. Bunlar bir sınırdan sonra çocuğun çevreye uyumunu bozar. Örneğin, sürekli hırçınlık, sinirlilik, geçimsizlik, yalancılık, kavgacılık, söz dinlememe, kaygı ve korku sayılabilir. Yaş büyüdükçe, bu tür davranışlar çevreye ve topluma uyum bozuluğu şekline dönüşür. Evden kaçmalar, okuldan kaçma, hırsızlık, yangın çıkarma, sürekli baş kaldırma, tüm kuralları çineme, ve saldırganlık görülür. Hatta çocuk ve gençlerde türlü suçlara neden olur. Bunlar arasında hırsızlık, yankesicilik, araba hırsızlığı, alkol, uyuşturucu maddeler kullanma, kavga, tahrip, bıçak ve tabanca taşıma, dövme, yaralama, öldürme gibi hafiften ağıra giden bir çok suç yer alır.

Ivy Bennet, Suçlu ve Nevrotik Çocuklar (Delinquent and Neurotic Children) adlı eserinde suçluluk davranışının karakteristiklerini dokuz başlık altında toplamaktadır.

- 1- Aşırı derecede ittatsızlık ve karşı koyma.
- 2- Ele avuca sığmaz olma.
- 3- Anne, babaya, otoriteye, öğretmenlere düşman olma.
- 4- Yalancılık
- 5- Hırsızlık, yankesicilik, sahtekarlık.
- 6- Evden kaçma.
- 7- Okuldan kaçma..
- 8- Saldırganlık ve yıkıcı davranış.
- 9- Kavgacılık, huysuzluk, işkence etme ve tahrik etme.

Hiç kimse tümüyle davranış normlarından yoksun değildir. Ancak suçluların bazı durumlarda şaşkınlık ve karşılık (confusion) haline girdikleri söylenebilir. Onlar, doğru ve yanlış kavramları kesinlikle saptayamazlar.

3.10. Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ve Suç

Bernard Lander, suçlulukla ilgili yaygın çalışmasında “anomi” (toplumda görece anlamda bir kuralsızlığı tanıma) koşulunun suçlulukla önemli bir etken olduğunu ileri sürmüştür. Lander, çalışmalarında zenci çocukların beyaz çocuklardan daha fazla suç işlediklerini ancak bunun doğuştan değil, birtakım toplumsal düzensizlikler ve anomie faktörlerine bağlı olduğunu ortaya koymuştur. Bu etkenlerden anomie'nin ekonomik

faktörlere göre daha etkili olduğunu söylemiştir. Bununla birlikte anomie'nin şiddetle hüküm sürdüğü çevrelerin ekonomik bakımdan yoksul olduğu belirlenmiştir.

Özellikle hukukun kapsadığı vakaların çoğunluğu nedeniyle uygulama oranları için önemli olan normalden sapan davranışları şu guruplarda toplayabiliriz:

- Alkolizim, özellikle sarhoşluğun suçla görülen ilişkisi,
- Uyuşturucu madde alışkanlığı ve narkotik kuralların bozulması,
- Cinsel sapmalar ve fuhuş,
- Serserilik,
- Kumar oynama.

Bunların dışında, suçluluğun profesyonel bir meslek olarak görüldüğü durumlarda (profesyonel katiller, örgütlü suçlar, uyuşturucu kaçakçılığı ve diğer bilinene suç faaliyetleri) kriminoloji kitapları kişilik bozukluğuyla karakterize edilen tipik normalden sapmış davranış bozukluğu türleri olarak tanımlanır. Yavuzer 1996: 187-188-189).

Çocuğun suç işlemesindeki bir diğer etken de suçlu anne ve babanın, çocuğun seçeceği örnekler olması açısından son derece zararlı olduğu ileri sürülmektedir. Çağımızda özellikle sanayileşmiş batı ülkelerinde uyuşturucu madde tüketimi hızla artmaktadır. ABD'de 15 milyon alkolik bulunmaktadır. Alkolik ebeveynlerin genelde aile düzenleri bozuk, eşi ve çocukları ile iletişimi kopuk ve çoğu kez boşanma ile sonuçlanan bir yaşantıları olmaktadır (Ankay 1998: 167).

Alkolik bir anne ve baba ile yaşamak zordur. Çocuk sevgi ve ilgi ister. Oysa alkolik bir baba çoğu zaman çocuğa karşı agresiftir. Bu durumlar çocuğun evi terketmesinin nedenleridir. Evi terkeden çocuk çoğu zaman suçlu çocuk olacaktır. Görülüyor ki ailede kötü alışkanlıkları olan kişilerin bulunması çocukları suça itilmesinde rol oynayabilmektedir.

Mesela Fransa'da çocuk döven babaların % 95'i alkoliktir. Ailesini terk edenlerin 3/4, taksirle adam öldürme ve yaralama suçları işleyenlerin 173'ü alkoliktir. Şahsa karşı suç işleyenlerin oranı % 60, yangın çıkarma suçu işleyenlerin % 56, ar ve hayaya suç işleyenlerin % 56 dır (Soyaslan 1996:72).

Çakıcı, gençlerde madde kullanımının gelişim nedenlerini açıklarken gençlerin maddeye başlama ve bağımlılığın gelişmesinin bir tek nedeni olmadığını, her birey üzerinde farklı nedenlerin katkısının ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiğini söylemiştir. Gençlerdeki madde bağımlılığının gelişim nedenlerini dokuz başlık altında sıralamıştır. Bunlar:

- 1- Kişisel yatkınlık
- 2- Psikolojik sorunlarla ilişki
- 3- Psikiyatrik sorunların varlığı
- 4- Cinsel sorunlarla ilişkisi
- 5- Aile etkisi
- 6- Genetik etkenler
- 7- Nörobiyolojik etkenler
- 8- Çevresel etkenler
- 9- Madde alt-kültürü

Anne ve babaları madde kullanan çocuk ve gençlerin bu maddeleri kullanma olasılığı yüksektir. Bu sonuç hem genetik faktörlerin hem model alma davranışlarının bir sonucudur. Anne ve babaların kendilerinin madde kullanımlarına ek olarak, bu konudaki tutumları ve çocuklarıyla olan ilişkisi de adolesanların bu maddelere karşı tutum ve davranışı ile yakından ilgilidir. Anne babaları kullanım konusunda liberal bir tutum sergileyen gençlerin de günün birinde madde kullanımına başlamaları büyük olasılıktır. Tutarsız davranan veya aşırı düzeyde serbest ve hoşgörülü olan ana babalar veya tamamen aksine çok katı ve aşırı disiplin uygulayan, çocuklara hiç önem vermeyen ailelerin çocuklarında adolesans döneminde yaygınlaştırıcı madde kullanım sıklığı görülmektedir.

Çakıcı, yaptığı araştırmalar sonucunda aşırı alkol kullanmanın gençler üzerindeki olumsuz etkilerine şöyle değinmektedir.

- Aşırı alkol kullanımı, kişinin işini eğitimini, aile ilişkilerinin ve sağlığını bozar.
- Aşırı alkol fetal alkol sendromuna ve zekâ geriliğine yol açar.
- Aşırı alkol alan ana babaların çocuklarında emosyonel ve davranış bozukluklarının gelişme riski çok yüksektir ve bu çocukların çoğu okulda başarısız olurlar.

- Alkol kullanımı ile anti-sosyal kişilik bozukluğu arasında belirgin bir ilişki vardır ve özellikle çocuk yaşlarında alkole başlayan gençlerde kişilik bozukluklarının gelişme rizki fazladır.
- Yatkın kişilerde alkol, suça yönelim ve saldırgan davranışları kamçılayabilir. (ABD’de alkol kullanımının ve alkolle ilişkili bozuklukların ; cinayetlerin yaklaşık % 50 ‘sinden ve intiharların % 25’inden sorumlu olduğu saptanmıştır.)
- Maddeyle ilişkili ölümlerde alkol diğer bütün maddelere liderlik eder.
- Alkolle ilişkili bozukluğu olan kişilerde “ intihar” oranları genel popülasyondan çok daha yüksektir.
- Alkollü içki alarak araba kullanmak trafik kazalarını artırır.
- Alkol kullananlar arasında bireysel kazalar, düşmeler, yangına sebep olmalar normal popülasyondan çok fazladır.
- Alkolün kötüye kullanımı, yaşanması beklenen ömrü yaklaşık 10 yıl kısaltır.

Dr. Mehmet Çakıcı ve Dr. Ebru Çakıcı 1999 yılında K.K.T.C Liselerinde Madde Kullanımının Yaygınlığı isimli çalışmalarında, lise 2. sınıf öğrencileri arasında hayat boyu sigara prevalansını % 40.6, alkol %79.7 ve Psikoaktif madde % 8.3 olarak tesbit edilmiştir. Bu sonuçlar KKTC’deki madde kullanımının önemli boyutlarda olduğunu göstermektedir. Tüm dünyada artış gösteren ve giderek gençler arasında yayılan madde kullanımı K.K.T.C gençliğini tehdit eder hale geldiği ortaya çıkmıştır (Çakıcı 2000: 49-82-123)

3.11. Çocuk, Aile İçi Şiddet ve Suç

Aile insan yaşamı üzerinde, doğumdan önce başlayan ve ilk gelişim yıllarından ömrünün sonuna dek etkisini sürdüren bir kurum olarak ekonomik ve toplumsal yönleriyle kişiyi, ruhsal gelişimi ve davranışları açısından biçimlendirir ve yönlendirir (Gümüşçüçubuk 1991: 41).

Çocuk suçluluğuyla aile durumu arasındaki ilişki incelendiğinde yazar *Vergani* ye göre çocuğun kişiliğinin ruhsal ve psiko-sosyal alandaki oluşum döneminde en ağır sorumluluğu aileye yüklemektedir. “ Çocuktaki uyumsuzluğun ortaya çıkmasında, çocuğun gelişme çağında önlemediği, hatta buna neden olduğu gerekçesiyle ailesi sorumlu tutulmaktadır.

Yakın çevrenin kişi üzerinde olumsuz etki yaptığı durumlar şunlardır:

- Sevgi eksikliği ya da aşırı sevgiyi gösterirler,
- Toplumun kabul ettiği kuralları gerektiği gibi değerlendirmeme.

İşte bu koşullarda her biri, bireyin psiko-sosyal yapısını gerek nitelik gerekse şekil yönünden etkileri ve birtakım sapmalara neden olmaktadır. Bu doğrultuda yapılan araştırmalarda sapmış ya da sapma eğilimi gösteren çocukların ailelerinde yapılan incelemelerde ailenin, çocuğun içinde geliştiği çevre olarak uyumsuzluğunun belirleyen en önemli etken olduğu sonucuna varılmıştır.

De Menasce, yasal ve yasal olmayan aile ortamlarından gelen ve uyumsuzluk eğilimiyle karşı karşıya bulunan 100 çocuğun ailelerini incelemiş, 94'ünün yaşamlarının şu ya da bu şekilde aile bağları olmuş, ancak 6'sının herhangi bir aile ilişkisi olmadığını saptamıştır. Diğer yanda bu 94 aileden 44'ü, çocukları ile birlikte yaşayan anne ve babadan kurulan normal aile tanımına uygun düşmekte, diğer 50'si farklı özellikleri nedeniyle bu tanımdan ayrıldığı görülmüştür .

Bu verilere göre, bireye toplumsal değer hükümlerini kazandıran, ona ilk sosyal deneyim fırsatını veren aile ortamının gelişim sürecindeki önemi büyüktür. Ancak aile ortamındaki duygusal ve toplumsal etkileşim yetersizliği ya da kötü modellerin bulunması, bu kurumun olumsuz bir uyarım kaynağı olmasına yolaçar. Aile kurumunun yetersiz ya da eksik olması halinde, bu eksikliği giderecek en güçlü ve organize toplumsal kurumun okul olduğu görülür.

Sonuç'a baktığımızda bireye toplumsal değer hükümlerini kazandıran, ona ilk sosyal deneyim fırsatının veren aile ortamının gelişim sürecindeki önemi büyüktür. Ancak aile ortamındaki duygusal ve toplumsal etkileşim yetersizliği yada kötü modellerin bulunması, bu kurumun olumsuz bir uyarım kaynağı olmasına yol açar (Yavuzer 1996: 160-161).

Saldırganlık ve şiddet, duygusal yükü birtakım örnekler yolu ile öğrenildiği kabul edilmektedir. Buna en tipik örnek genç suçluların çoğunun, çocuklukların geçirdikleri aile çevrelerinde dayak ve şiddet gördüklerinin saptanmasıdır.

Aile içi şiddet sonucu kalıcı zararlar görenler sadece kadınlar değildir. Şiddet içeren davranışların yaşandığı evlerde büyüyen çocuklar, anne karnında erişkinliklerine kadar, doğrudan hedef olmasalar bile, duygusal olarak etkilenmektedirler.

Bu konuda önemli araştırmalar yapan **Bandura** basında yayınlanan saldırganlık davranış örneklerinin çocuklar üzerinde yaptıkları etkiye dikkat çekmektedir. Saldırganlık ya taklit yoluyla, ya saldırgan içgüdülerin serbes kalması, ya geçmişte oluşmuş saldırgan davranış eğilimlerinin su yüzüne çıkmasıyla ya da genel tahrik unsurunun armasıyla oluşmaktadır.

Çocuklar aile içi şiddete maruz kalabilir veya tanık olabilir, fiziksel olarak yaralanmasalar bile, ciddi olarak zarar görürler. Ana-baba olayları gizlemeye çalışsalar bile, çoğu zaman başarılı olmamaktadırlar. Çocuklar, olaylar için kendilerini suçlayabilmekte veya bütün enerjilerini anne-babalarının kavga etmemeleri önlemek için harcamaktadırlar. Uzmanlar, bu ortamda yetişen çocukların vicut dirençlerinin düşük, kendine güvenlerinin az, impuls kontrollerinin zayıf, uzun süreli uyku bozuklukları olabildiğini vurgulamaktadır.

Aile içi şiddet, çocuklar üzerindeki en büyük etkisi, çocukların ailede işlerin böyle yürüdüğüne inanmalarıdır. Bu çocukların, geleceğin şiddet kurbanları veya istismarcıları olama ihtimalleri daha fazladır. Genç erkeklerin babalarını öldürme nedenlerinin başında, babasının annesini dövmesi yer almaktadır. Babasının annesine uyguladığı şiddete tanıklık eden erkek çocuk, kadınlara şiddet uygulamanın normal bir davranış biçimi olduğunu öğrenecektir. Ayrıca, bu çocuklar yaşamlarındaki her türlü problemin, zıtlaşmasının çözümünü şiddetle sağlamaya çalışacaktır.

Amerika'da yapılan araştırmalarda her yıl cinayet sonucu meydana gelen ölümler ortalama 20.000 kişi olup bu da ölüm sıralamasında 12. sırayı almaktadır. Şiddet içeren evlerde büyüyen gençler, madde kullanımı, intihar ve evden kaçmalar açısından büyük risk altındadır (Polat 2001: 29-30).

4. SUC TÜRLERİ

4.1. Şahsa Karşı İşlenen Suçlar :

1972-1977 yıllarında Ankara , İzmir ve Elazığ ıslah ve cezaevlerinde 15-18 yaşlarında, en az ilkokul öğrenimi görmüş 214 hükümlü genç üzerinde “ suçlu çocuklarda zekâ, kişilik ve yakın çevre özellikleri “ ni ele alan bir araştırmada suçlun deneklerin % 44.8'inin cinsel suçtan, % 37.4'ünün şahsa karşı ve % 17.8'inin de mala karşı hüküm giymiş olduğu saptanmıştır.

Daha önce de yapılan araştırmalara bakıldığında Türkiye’de adam öldürme, yaralama, ya da öldürme girişiminde bulunma gibi şahsa karşı işlenen suçların, çocuk suçluluğunun başında geldiği görülmektedir. Gelişmiş olan ülkelerde çocuk suçluluğu denildiğinde akla hırsızlık gelmektedir. Bakıldığında 1965 İngiliz suçlu çocuk istatistiklerinde hırsızlık ve soygun olaylarının % 79 olması ve 1954’e kadar olan dönemde % 90'lara çıktığı görülmektedir (Yavuzer 1996: 56).

Adam öldürmede kıskançlık, kin, tutku, gibi duygusal nedenler yanında bir takım kişisel çıkarlar rol oynamaktadır. Bu eylem, ruhsal açıdan kişideki çoğu kez karmaşık ve anlaşılması gerçekten zor olan güdüllenmelerin sonucunda ortaya çıkışı olarak kabul edili. FREUD’a göre, alt-ben ‘deki (id’deki) saldırgan (agresif) ve düşmanca (hostile) güdülerin kişinin karşısındakine yönelmesiyle gelişen ve genellikle anti-sosyal davranışın segilenmesi olarak açıklanmaktadır (Akgün 1987: 82).

Türkiye’de bu suçtan hüküm giyenlerin suç işleme nedenleri araştırıldığında, kan davası, hayvan ve arazi anlaşmazlığı, namus temizleme, adam öldürme, yaralama yada öldürmeye teşebbüste bulunma gibi, sosyal içerikli sorunların önde geldiği görülür.

Son çeyrek yüzyıl içerisinde Çocuk Psikolojisi’ne ilişkin araştırmalarda, çocuk yaşamının başlangıcındaki anna ve baba eğitiminin etkisi ve gelecekteki ruh sağlığı açısından hayati önemi vurgulanmaktadır.

Okuma yazma bilmeyen anne babaların, çocuğunu tanımak için hiçbir bilimsel aydınlanma olanağı yoktur. Kaldı ki, dünyanın en zor sanatı olan çocuk eğitiminde pedagoglar, uzmanlar, eğitilmiş anne babalar bile yetersizliğe düşmektedir.

Ferguson, Glasgo'da yaptığı araştırmalar sonucunda babaları suçlu olan çocukların (%24), diğer çocuklara (% 12) oranla, iki kat daha fazla suç işlediklerini ileri sürmüştür. Aynı araştırmacı, ağabeyleri suçlu olan çocukların(%33), diğer çocuklara oranla (% 10), üç misli fazla suçlu olduklarını saptamıştır (Yavuzer 1996: 59).

Son çeyrek yüzyıl içerisinde Çocuk Psikolojisi'ne ilişkin araştırmalarda, çocuk yaşamının başlangıcındaki anna ve baba eğitiminin etkisi ve gelecekteki ruh sağlığı açısından hayati önemi vurgulanmaktadır. Okuma yazma bilmeyen anne babaların, çocuğunu tanımak için hiçbir bilimsel aydınlanma olanağı yoktur

“ Suçlu çocuk yoktur, suça itilmiş çocuk vardır,” derken yakın çevre koşulları içerisinde aileye verilen önem ne denli vurgulansa azdır. Yapılan araştırmalarda suçlu çocukların ailelerinin sorunlarından birinin eğitimsizlik olduğu görülmüştür. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün (1972) çocuk hükümleri anketi de annelerin % 73.3'sinin, babaların% 39'unun okuma yazma bilmediğini saptanmıştır (Özkök 1996: 69).

4.2. Cinsel Suçlar:

Cinsel suçlar, aynı cinse (homoseksüel) ya da karşı cinse (heteroseksüel) karşı işlenen suçlar olarak sınıflandırılabilir.

1947 istatistiklerine göre, Türkiye'de tüm suçların % 22'sinin, 1972 istatistiklerine göre de % 32.3'ünün cinsel suçlar olmasına karşılık, aynı suç İngilterede 1957'de % 3.5 ve 1965'teyse % 3 olarak saptamıştır. Araştırmalar cinsel suçların % 59.4'ünün homoseksüel suçlar, % 40.6'sını da heteroseksüel suçlar (% 12.5'ini kız kaçırma,% 28.1'i ırza geçme) oluşturmaktadır.

1957'de *Radzinowicz*, İngitere'deki suçlu çocuklar üzerinde bu konuda yaptığı ayrıntılı çalışması sonucunda, cinsel gurup suçlu içindeki heteroseksüel suç oranı % 59.3, homoseksüel suç oranı da % 40.7 olarak belirtilmiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda, cinsel suçların % 16.4'üyle tüm suçluların % 33.6'sında hayvanlarla cinsel ilişki (bestioseksüellik); cinsel suçların % 13.1'iyle tüm suçların % 19.2'sinde hayvanlarla ve eşcinsellik saptanmıştır. Bu sonuçlardan yaygın suç vakkalariyle karşı karşıya olduğumuz görülmektedir.

Kız kaçırma, ırza geçme gibi suçları işleyen gençlerin, cinsel arzuların tatminden çok, evlenmek amacıyla bu işe girdikleri dikkat çekmektedir. *Prof. Dr. Şensoy'a* göre "cinsel suçlardan kız kaçırma nedeni cinsel arzu olabileceği gibi, evlenme amacı da olabilmektedir. Türkiye'nin özellikle Güney Doğusunda başlık parasını fazla istenmesi nedeniyle cinayetler ve kan davaları ortaya çıktığı görülmektedir.

Yine Türkiye'ni Doğu ve Güney Anadolu kesimlerinde karşı cinse tabu gözüyle bakılmakta, bir genç kız ile bir erkeğin yan yana görülmesi ayıplanmakta, kınanmakta, yasaklanmaktadır. Bu toplumsal baskı ve anlayış içinde kız arkadaşları olmayan gençler, zaman zaman eşcinselliğe ya da hayvanlarla cinsel ilişki kurmaya başvurabilmektedirler.

Aile tarafından cinsel eğitimin verilmemesi, cinsel suçun oluşumunda başlıca etkenlerden birisidir. Ayrıca konu yetersizliği nedeniyle çocukların küçük yaştan itibaren büyükler arasındaki cinsel ilişkilere tanık olmaları bir başka önemli etkindir (Yavuzer 1996: 63).

4. 3. Mala Karşı İşlenen Suçlar:

İnsanların bazı şeyler çalmalarını, çoğu kez onların çaldıkları nesneye sahip olma isteklerinin doğması, biçiminde açıklanmaktadır. Kişiler yemek, giymek, kullanmak hatta satmak üzere çalmak isteyebilirler (Yavuzer 1996:66).

Bir başka kaynağa göre, mala karşı işlenen suçların suçlunun kendi haklarını korumak için, eşitlik için, kolleksiyon için, kazanç elde etmek dürtüleri ile de işlenebilmektedir (Soyaslan 1996:125).

Psikianalitik görüŖe göre, bu alıŖma olayı, alınan nesnenin bilinçaltında arzulanan, ama elde edilmesi yasak olan bazı nesnelerin simgesel düzeyde temsil edimesidir. Böylece hırsızlık yapan bir ocuk, yiyecek ve para çalarken, yalnızca fizyolojik gereksinmelerini gidermek üzere almakta, belki de sevgi ve sevecenlik eksikliğini gidermek için bu yola başvurmuştur.

Türkiye’de mala karşı işlenen suçların temelinde yoksulluk ve buna bağlı olan fizyolojik gereksinme önemli yer tutmaktadır. Ankara Üniversitesi Kriminoloji Enstitüsü tarafından yapılan ” 100 Mükerrer Suçlu Hakkında kriminolojik Anket” te toplam 1000 yetişkin suçludan 561 kişinin para almaktan hüküm giydikleri saptanmıştır (Yavuzer 1996 67).

İstatistikler, genel olarak, ekonomik olarak durumu normal olanlar arasında suçlu sayısının daha fazla olduğunu göstermektedir. Bunun da anlamı, şahsi ekonomik durumun tek başına suçluluğu açıklamak için yeterli olmadığını göstermektedir.

Ancak fakirler arasında hırsızlığın daha fazla olduğu görülmektedir. Demek ki ekonomik yokluk bir mal aleyhine işlenen suçlar arasında bir ilgi vardır. Ekonomik yokluk birçok suç ile doğrudan veya dolaylı olarak bağlantılıdır ;fakirliğe bağlı olarak kadının işe girmesi, çocuklarıyla ilgilenmemesi, sosyal ilişkisinin artması suçluluk sebebi olarak görülmektedir.

Fakir aile çocuklar,ekonomik nedenlerle çalışmak zorunda kalabilir. Bunun anlamı, çocuğun sosyal hayat atılması, başkalarıyla ilişkiye girmesidir. İlişkinin artması ocuk suçluluğunun nedenleri arasındadır. Diğer bir nokta da kişi fakir olduğu için de cahil kalabilir. Cehalet suçu işleten nedenler arasında sayılmaktadır. O halde suç ile fakirlik arasında bu açıdan da bir bağıntı vardır (Soyaslan 1996: 106-107).

5 - COCUK SUCLULUGUNA YAKLASIM BICIMLERI VE YENIDEN EGITIM:

Suçlu çocukların “yeniden eğitimi” kavramı, çocuk suçluluğunun, salt hukuksal bir sorun olmayıp, daha çok psikososyal ve pedagojik bir sorun olduğunu vurgulamaktadır. Çok yakın geçmişe kadar birçok uygar ülkede, suçlu çocukların yaş ve suç türleri dikkate alınmaksızın, yetişkin suçlularla eş olarak değerlendirildikleri ve ağır cezalarla cezalandırıldıkları görülür. “yeniden eğitim” kavramı, ayrıca suçlu gençlerin, normalden sapan bir davranışa sahip olduklarını, toplumsal uyumsuzluk gösterdiklerini, bu uyumsuzluğun giderilmesi yolunda toplumsal organizasyon ve çabaların sarfedilmesi gerektiğini hatırlatmaktadır.

Çocuk suçluluğu, gerek tür gerekse neden açısından yetişkin suçluluğundan ayrılmakta aynı zamanda iyileştirme çalışmalarında da yetişkinlere oranla daha başarılı ve hızlı bir yanıt verdiği görülmektedir. Çocuk suçluluğunun tedavi projesi incelendiğinde üç farklı yöntemden sözedilebilir.

1-Önleyici - Erken Tanı,

2-Yeniden Eğitim,

3-İzleme Çalışmaları

1- Önleyicilik (Erken Tanı) : Amerika’da Glueck’ler tarafından geliştirilen erken tanı tabloları yoluyla gelecekteki suçlu yapıların teşhis edilme olanağı bulundu. Amerika ve Avrupa’daki uygulamalar suçluluğun beş-altı yaş dönemlerinde teşhis edildiğini göstermektedir. Yani bu metodla çocuğun anti-sosyal eğilimleri saptanmakta, eğitim ve öğretim bu doğrultuda yürütülmektedir.

2- Yeniden Eğitim : Bu yöntem çok yönlü bir çalışmayı gerektirir. Burada amaç suçun işlenmesinden sonra çocuğun kurum içinde eğitmektir. Öncelikle suç değil, suçlu incelenmelidir, bunun için de çocuğun geçmiş hayatı yani sosyal yaşantısı, ahlakî değerleri, maddi imkanları, zamanını nasıl değerlendirdiği, geniş olarak ele alınmalıdır. Biraz daha ayrıntılı bakacak olursak suç incelendiği sırada :

Suç : Suçun türü ve neden olarak görülen etkenler bu guruba girmektedir.

Suçlunun Kişiliği: Psikolog suçun gerçek yüzü hakkında bilgi edindikten sonra, çocuğun kişiliği hakkında düzenli çalışmaya başlar. Bunun yanında genç suçlunun gücü, sağlığı ve bedeninin genel durumu hakkında bilgi edinir.

Psikologlar, çocuğun, en son suç işlemesine neden olan zihinsel, fiziksel ve duygusal yönlerini içeren birtakım kişisel kusurları ele alarak zekâ düzeyi, kişilik özellikleri, gündelik alışkanlıkları, ilgi ve heyecanları gibi suçlunun genel durumu hakkında bilgi edinmek üzere incelemeler yapar.

Suçun Çevresi : Çocuğun genel yapısıyla ilgili yeterli bilgiyi edindikten sonra psikolog, suçun çevresindeki etkenleri ele alır. Suç ve suçlu hakkında açık seçik bir fikre sahip olmakta, suçun nedenini oluşturan önemli noktaları bilmektedir. Burada çocuğun değişik zamanlardaki sosyal yaşamını, gerek ahlakî, gerekse maddi yönleri incelenerek, çocuğun yaşadığı ev, oyun arkadaşları, çevresinde edindiği fırsatlar ve kötüye yöneltici etkenleri ele alınmaktadır.

Suçlunun Geçmişi : Yukarıdaki üç başlık suçlu çocuğun yaşamının belli bir dönemini kapsarken suçlunun durumunun tamamen incelenebilmesi için yeterli olmamaktadır.

İncelendiği sırada suçlunun kişiliği yapısıyla işlediği suçları uzun ve karmaşık bir gelişim sürecinin ürünüdür. Bu yüzden bu bölüm diğer bölümlerden daha uzun bir çalışma sürecidir. Öğretmen kayıtlarından, mahkeme ve çocuk koruma derneklerinin kayıtlarından, medikal kontrol raporlarından ve dikkati çeken diğer bazı olaylardan bir çalışma taslağı oluşturulur, görülen boşluklar anne babanın yanıtları ile doldurulur. Daha sonra çocuğun yaşam öyküsü bizzat kendinden soruşturulur, gizlenen noktalar geriye dönülerek su üstüne çıkarılmaya çalışılır. Suçluya bu yapıyı kazandıran ve onu suçlu yapan, doğumundan bu yana bütün etkenler araştırılır.

Bu çalışmalar zihni kapasiteyi ölçmek üzere yapılan zekâ testleri ve psikanaliz yöntemiyle suçlunun kişilik gelişimini izlemektedir. Böylelikle geçmişte çocuğa etkili olan faktörler yavaş yavaş belirlenerek, çocuğun varolan ortamdaki yeri kolaylıkla saptanmaktadır.

Suçlunun Gelecekte Göstereceği Gelişim : Üçüncü olarak psikolojik, geleceğe doğru bakmalıdır. Uzmanlar uyumsuz davranışları olan bir çocuğun ne şekilde iyi edileceğini kestirmelidir. Birtakım öneriler ileri sürebilir. Bunlar da anneyi disiplin konusunda uyarmak, okula çocuğun sağlığı zekâsı hakkında bilgi, koruma kurumuna çocuğun evini düzenli olarak ziyaret etmesi için öneri yada çocukla bizzat ciddi bir konuşma şeklinde yapılır.

Bu amaçla yapılan her psikolojik araştırma en geniş hatlarıyla üç önemli aşamadan oluşur.

- a- *Conspective* : Mevcut ortamı içine alan sistematik çalışmadır.
- b- *Retrospective* : Çocuğun geçmişteki tüm yaşam öyküsünü kapsayan bir çalışmadır.
- c- *Prospective* : Deneysel bir şekilde planlanan geleceğe ilişkin öneriler.

Yeniden eğitimin amacı, bireyi sadece anti-sosyal dürtülerden arındırmak değil, aynı zamanda onu anti-sosyal davranışa iten kötü çevresel koşulları ortadan kaldırmak yoluyla gencin topluma uyumunu sağlamaktır. Bu evrede gurup terapisi ve rehabilitasyon yöntemlerinden yararlanılır. İlk olarak bu yöntem İngiltere’de kullanılmıştır (Özkök 1996: 16-17).

5.1. Türkiye ve Batılı Ülkelerde Yeniden Eğitim

XIX. yüzyılın ilk dönemlerin de, diğer birçok ülkede olduğu gibi, İngiltere’de de suç işlemiş ve yargılanmaları beklenene çocuk ve gençler yetişkinlerle aynı hapisanelere gönderirler, orada yetişkinlerin etkisiyle bozulurlardı. 1854’te genç suçlular için çıkan yasalar, onlar için bir seçenek olan “ alıkoyma “ (detention) yöntemi belirmiş oldu. 1908’ de *Çocuk Hükümleri Yasası*’ndan itibaren 14 yaşın altındaki çocukların hapsedilmesi hükmü kaldırılarak, bu yaştan itibaren uygulanan katı kurallar 16 yaşına aktarıldı.

Bu alışmalar zihni kapasiteyi ölçmek üzere yapılan zekâ testleri ve psikanaliz yöntemiyle suçlunun kişilik gelişimini izlemektedir. Böylelikle geçmişte çocuğa etkili olan faktörler yavaş yavaş belirlenerek, çocuğun varolan ortamdaki yeri kolaylıkla saptanmaktadır.

Suçlunun Gelecekte Göstereceği Gelişim : nc olarak psikoloğ, geleceğe doğru bakmalıdır. Uzmanlar uyumsuz davranışları olan bir çocuğun ne şekilde iyi edileceğini kestirmelidir. Birtakım neriler ileri sürebilir. Bunlar da anneyi disiplin konusunda uyarmak, okula çocuğun sağlığı zekâsı hakkında bilgi, koruma kurumuna çocuğun evini düzenli olarak ziyaret etmesi için öneri yada çocukla bizzat ciddi bir konuşma şeklinde yapılır.

Bu amaçla yapılan her psikolojik araştırma en geniş hatlarıyla  önemli aşamadan oluşur.

- a- *Conspective* : Mevcut ortamı içine alan sistematik çalışmadır.
- b- *Retrospective* : Çocuğun geçmişteki tüm yaşam öyküsünü kapsayan bir çalışmadır.
- c- *Prospective* : Deneysel bir şekilde planlanan geleceğe ilişkin neriler.

Yeniden eğitimin amacı, bireyi sadece anti-sosyal dürtülerden arındırmak değil, aynı zamanda onu anti-sosyal davranışa iten kötü çevresel koşulları ortadan kaldırmak yoluyla gencin topluma uyumunu sağlamaktır. Bu evrede gurup terapisi ve rehabilitasyon yöntemlerinden yararlanılır. İlk olarak bu ynten İngiltere’de kullanılmıştır (zkk 1996: 16-17).

5.1. Türkiye ve Batılı lkelerde Yeniden Eğitim

XIX. yüzyılın ilk dönemlerin de, diğer birçok ülkede olduğu gibi, İngiltere’de de suç işlemiş ve yargılanmaları beklenene ocuk ve gençler yetişkinlerle aynı hapishanelere gönderirler, orada yetişkinlerin etkisiyle bozulurlardı. 1854’te genç suçlular için çıkan yasalar, onlar için bir seçenek olan “ alıkoyma “ (detention) yöntemi belirmiş oldu. 1908’ de *ocuk Hükümleri Yasası*’ndan itibaren 14 yaşın altındaki çocukların hapsedilmesi hükmü kaldırılarak, bu yaştan itibaren uygulanan katı kurallar 16 yaşına aktarıldı.

İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki bu reformcu okullar, gençleri yetişkin hapisanelerinden kurtarmakla kalmayıp, onlara iş öğretip, yaşamlarını sürdürebilme olanağı da sağlamıştır.

Türkiye'de suça yönelmiş çocukların yeniden eğitimi amacıyla ilk girişim 1932 yılında başladığı görülmektedir. İstanbul ve diğer büyük şehirlerdeki sokaklarda gündüzleri aç, çıplak dolaşan, geçeleri köprü altında, tünel başında ya da yıkıntılarda taş toprak üstünde yatan, çoğu başlıca hastalıklara tutulmuş, ahlakî çöküntü içindeki çocukları kendilerine ve topluma yararlı kimseler haline getirmek ilgililerce bir sorun halinde durmaktaydı.

1932 yılında İstanbulda “ *Çocuk Kurtarma Yurdu* “ adı altında bir kurum oluşturulmuştur. Kimsesiz, suça yönelmiş çocuklardan oluşan bu yurttaki çocukların fizyolojik ihtiyaçları giderilerek, çeşitli zanaatlar öğretilmekteydi.

Türkiye'de 'yeniden eğitim' kurumları Elazığ, Ankara, İzmir, Konya, Eskişehir ve Sinop illerinde onbir-onbeş yaşlarındaki suçlu gençleri eğitmek için kurulmuştur. Suçluların cezalandırılması amacıyla ıslahevlerinin ilki 1938'de Edirne'de kurulmuştur. 1960 ' da Ankara Kalaba'ya taşınmış iki yüz genci eğitecek kapasitededir. İzmir ve Elazığ'da ikiyüzelli-üçyüz, Eskişehir'de yüzotuz, Konya ve Sinop'ta elli-yüz genci barındıracak ıslahevleri bulunmaktadır.

Bu cezaevi ve ıslahevlerinde, 18 yaşından küçük çocuk ve gençlerin eğitimi, öğretimi, iş ve sanat sahibi olmaları, toplumsal nitelik kazanmaları için çaba harcanmaktadır. Bu kurumlarda kalamayan çocuk ve gençler, cezalarını büyüklerle, ya ayrı koğuşlarda, ya da birlikte geçirmekte, eğitimden yoksun, türlü kötülükler öğrenmiş olarak topluma dönmektedirler.

Bu kurumlardaki temel amaç çocuğun yetenekleri doğrultusunda becerilerini geliştirmek ve onu meslek sahibi yapmaktır. Bu amaçla başta Ankara, İzmir olmak üzere Snop, Elazığ illerinde kamu kuruluşlarına, üretim yapan torna, tesviye, demir, marangozluk atölyeleri yer almaktadır.

Eskiden küçük bir kent görünümünde olan Ankara Çocuk İslahevin'de ekmek fırınından, otomobil tamir atölyesine, bahçe ve çiçek seralarına kadar çeşitli çalışma alanları vardı. Ayrıca çocukların sanat öğrenmelerini sağlamak amacıyla demircilik, marangozluk , terzilik, kunduracılık, hayvancılık, çiftçilik, gibi iş kolları açılmıştır.

Bu atölyelerde yetişkin suçlu ustalar çocukların meslek öğrenimlerine katkıda bulunmaktaydı. Fakat 1955 yılının Nisan ayından itibaren suçlu çocuklar meslek öğrenmek için METEM'e gitmektedir. METEM, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu, Mesleki Eğitim Küçük Sanayi Kuruluşları ve Almanya'da Çıraklık Eğitimi veren bir Alman firmasının açtığı bir kurumdur. Burada suçlu çocuklara ilgi duydukları meslek alanında veya yetenekleri doğrultusunda mesleki eğitim uzman kiiler tarafından verilmektedir. Bunu sonucunda çocuklar öğrendikleri mesleklerle ilgili olarak sertifika almakta ve tahliye olduktan sonra iş bulma konusunda daha az zorlanmaktadırlar. Bunun yanı sıra çocuklar islahahlerinde yemek yapma, bulaşık yıkama, kurum temizliğine yardım gibi etkinlikler, kendi ilgi alanlarına uygun sportif faaliyetleri, eğitim-öğretim ve resim yapmaktadırlar. Burada ki çocukların yaşları onüç-ondokuz arasında değişmektedir. Pek çoğu ilkokulu bitirebilmiş, ekonomik koşulları kötü ve öğrenim düzeyleri düşük ailelerin çocuklarıdır.

Bu kurumlarda bir sosyal hizmetler uzmanı, iki psikolog, bir beden eğitimi olak üzere üç öğretmen bulunmaktadır. Bunlar ilkokul programını sürdürmektedirler. Ayrıca çeşitli spor etkinlikleri, folklor çalışmaları yapılmaktadır. Fakat bu eğitim ve öğretim faaliyetleri bazen, araç gereç eksikliği nedeniyle aksayabilmektedir.

- 3- İzleme : Kurumda eğitildikten sonra uyumlu olarak topluma yeniden gönderiln genç kısmen çözülüş ya da hiç çözüm getirilmemiş sorunlarıyla aynı çevre koşullarında tek başına kalmaktadır.
- 4- Geçmişte suça neden olan etkenlerin genci yeniden suça itmesi, bir anlamda gencin bu sorunlar karşısında bırakılmamasına bağlıdır. Bu evrede gencin, duygusal, sosyal, ekonomik, eğitimsel sorunlarının çözümünde yardımcı olacak uzman bir rehberle büyük bir gereksinim vardır. Gencin topluma yeniden uyum göstermesinde olduğu kadar okul, meslek seçimi konularında da uzman rehberin rolü büyüktür.

İzmir İslah ve Cezaevi Cumhuriyet Savcısı'nın izlemenin önemini şöyle vurgulamaktadır “ Tahliyesi ay sonuna raslayan genç dış kapıdan çıktığında yol harçlığı verememenin üzüntüsü ve suçluluğu içinde boynumuzu büker kalırsınız. Görevimizin başladığı yerde görevimizi bitirmiş olmanın eksikliğidir bu. ”

İngiltere’de ise izleme çalışmaları şu şekilde olmaktadır; kurumdan ayrılan çocuk onbeş gün içinde rehber uzman ile ilişki kurar, bu ilişki iki sene sürer. Bunun ilk dört ayında kurumla uzman arasında doğrudan ilişki vardır. Çocukla ilgili olarak karşılıklı fikir alışverişinde bulunur. Dördüncü aydan sonra rehber uzmandan kuruma bilgi aktarımı kısa aralıklarla devam eder (Özkök 1996: 19).

Görüldüğü gibi Türkiye’de bu konudaki çalışmalar taslak halinde kalmakta bir türlü gerçek hayatta uygulanmamaktadır. Bu konularda yeterli ilginin olmaması çocukların ıslah evlerinden çıktıktan sonra tekrar eski çevresine dönmelerine neden olabilmekte ve sorunlarına çare bulmayarak belki de tekrar suç işleyerek cezaevlerine girmelerine neden olmaktadır. Bunu önlemek için acil olarak bu sorunlara çözüm bulunması gerekmektedir.

3.2 - K.K.T.C’ de Yeniden Eğitim

KKTC’de suç işlemiş, ancak cezai sorumluluk yaşına henüz ulaşmamış çocuklar için herhangi bir ıslahevi bulunmamaktadır. Suçlu çocukların yeniden topluma kazandırılmasında önleyicilik, yeniden eğitim ve izleme çalışmalarının sadece birtanesinin uygulandığı görülmektedir.

Şuan ki uygulamada KKTC Çocuk Mahkemeleri’nin suçlu çocuklar ile ilgili Sosyal Hizmetler Dairesin’den sosyal inceleme raporu adı altında bir çalışma yapması karar aşamasından önce istenmektedir. Bu raporda çocuğu, suça iten nedenlerin ne olduğu konusunda çevresi, okulu - işi ve ailesi ile yapılan görüşmeler çerçevesinde rapor hazırlanarak mahkemeye sunulmaktadır.

Mahkemelerde suçlu çocuklara genellikle izleme (gözetim) ve bazı hallerde de aileye para cezası verilmektedir. Bu izleme genellikle sosyal hizmet uzmanları tarafından yürütülse de mahkeme izlemeyi yetişkin kişilerde verebilmektedir.

Bu izleme süresi 1 ile 3 yıl'a kadar verilebilmektedir. İzleme kararından sonra sosyal hizmetler uzmanı aile ve çocuk ile izlemenin önemi ile ilgili bilgilendirmektedir. Suçlu çocuk belirli aralıklarla uzman tarafından ziyaret edilir veya kuruma çağınlarak görüşmeler yapılmaktadır. İzleme aşamasında suçlu çocuğun çevresi, okulu, işi ve ailesi ilişkileri değerlendirilir. Bu arada aile ilişkilerindeki problemlerin de giderilmesi yönünde çalışmalar da yapılmaktadır. Burada Sosyal Hizmetler Dairesi suçlu çocuk ve genç suçluların toplumdaki sosyal uyumu ve yasalara karşı duyarlılığının yükseltilmesi anlamında önemli bir misyon üslendikleri görülmektedir.

İzleme ile ilgili 2000-2003 yılları arasındaki verilere bakacak olursak, 2000 yılı itibarı ile ortalama 15 çocuk suçlu, 2001 yılında 10, 2002 yılında 17 ve 2003 yılı Mart ayı itibarı ile 22 çocuk mahkeme kararıyla izlemeye alınmıştır. Son yıllarda izlemede artışların meydana gelmesinde sosyo-ekonomik sebepler ve parçalanmış ailelerin önemli bir sebep teşkil ettiği görülmektedir.

Sosyal hizmetler alanında yapılan bu çalışmalarda mevcut uzman kadronun yetersiz olduğu gözlenmektedir. İzleme sisteminin daha etkili ve daha iyi sonuçlar vermesi için mevcut sosyal hizmetlerdeki uzman kadronun artırılması gerekmektedir.

4 - COCUK HAKLARI:

Çocuk hakları bakımından en önemli aşama, hiç kuşkusuz uluslararası düzeyde benimsenen bildirilerdir. İlk bildiri 1924 yılında Milletler Cemiyeti'nce (League of Nations) kabul edilen Çocuk Hakları Cenevre Bildirisi'dir ki ; II. Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla kağıt üstünde kalmıştır. Birleşmiş Milletler Örgütü'nün (1945) kuruluşundan sonra bu ilk bildirinin canlandırılması için çalışmalar başladı. 1948 yılında yayımlanan Evrensel İnsan Hakları Bildirisi çocuk haklarından özellikle söz etmekle birlikte herkesin bildiride yer alan tüm haklardan hiç ayırım gözetilmeksizin yararlanacağını söylüyordu.

Yalnız 25. maddede anaların ve çocukların özel bakım ve yardım alma hakları vurgulanıyordu. Çocukların özel durumları gözönünde tutularak 1950 yılında çocuk haklarını daha sağlam ilkelere bağlayacak bir bildiri taslağı hazırlandı . Birçok düzeltmeden sonra 20 Kasım 1959'da ortaya çıkan Çocuk Hakları Evrensel Bildirisi, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda oybirliği ile onaylandı (Yörükoğlu 2002: 242-243).

4.1- Çocuk Hakları Sözleşmesi

Otuz yıl sonra 20 Kasım 1989'da *Çocuk Hakları Sözleşmesi* ile çocuk hakları daha hukuksal dayanaklara Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilmiş ve 2 Eylül 1990' da yürürlüğe girmiştir.

Toplam 54 maddeden meydana gelen sözleşme kendisinden önce çocuk hakları bildirisinin “ insanlık, çocuklara elindeki en iyi şeyi borçludur ” biçimindeki felsefesini tanımlamaktadır. Bu yönüyle bildirgeyi ve felsefesini ortadan kaldırmamakta; bilakis, bütün bunları pekiştirmektedir.

Sözleşme 18 yaşından küçük kişilerin bireysel haklarının çocukluk olgusuna uyarlamasıdır. İnsan hakları geleneksel olarak beş maddede toplanır: Medeni Haklar, Siyasi Haklar, Ekonomik Haklar, Sosyal Haklar, Kültürel Haklar. Çocuk hakları uygulaması buradaki siyasi haklar dışında tüm hakları kapsamaktadır.

4.2 - Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin Ana Hatları

Sözleşme bir başlangıç ve üç bölümden meydana gelmektedir. Başlangıç bölümü sözleşmenin dayandığı ilkeleri ortaya koyar. Birinci bölüm usulüne uygun olarak sözleşmeyi imzalayan devletlerin görevlerini düzenleyen esasa ilişkin kurallardan oluşur. İkinci bölüm ve üçüncü bölüm sözleşmeye nasıl uyulacağı ile nasıl denetleneceğini tanımlamakta, hangi şartlarda yürürlüğe gireceğini belirleyen uygulama maddelerini kapsamaktadır.

4.3 - Çocuk Hakları Sözleşmesinin Dayandığı Temel Felsefe ve İlkeler :

Başlangıç bölümü sözleşmenin dayandığı temel felsefe ve ilkeleri ortaya koymaktadır. Buna göre sözleşmenin temel felsefe ve ilkeleri şu cümlelerde ifadesini bulmaktadır:

* Birleşmiş Milletler halklarının, insan temel haklarına ve bireyin, insan olarak taşıdığı haysiyet ve değere olan kesin inançlarını (...) hatırd tutmak.

* Hak ve özgürlüklerden ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal yada toplumsal bir köken, milliyet, doğuştan ya da başka durumdan kaynaklanan ayrımlar dahil, hiç ayrım gözetmeksizin yararlanma hakkına sahip olduklarını benimsediklerini ve ilan ettiklerini kabul etmek.

* Çocukların özel ilgi ve yardıma hakkı olduğunu anımsamak.

* Çocukların toplumda bireysel bir yaşantı sürdürebilmeleri için her yönüyle hazırlanmasının ve Birleşmiş Milletler Antlaşması'nda ilan edilen ülkeler ve özellikle barış, değerbilirlik, hoşgörü, özgürlük, eşitlik ve dayanışma ruhuyla yetiştirilmesinin gerekliliğini göz önünde bulundurmak.

* Çocuk hakları bildirisinde belirtilen, " çocuğun gerek bedensel gerek zihinsel bakımdan tam ergenliğe ulaşmamış olması nedeniyle doğum sonrasında olduğu kadar, doğum öncesinde de uygun yasal korumayı da içeren özel güvence ve koruma gereksiniminin bulunduğunu hatırd tutmak.

* Acil durumlarda ve silahlı çatışma hallerinde kadınların ve çocukların korunmasına bildirinin hükümlerini anımsamak.

* Çocuğun korunması ve uyumlu gelişmesi bakımından her halkın kendine özgü geleneklerinin ve kültürel değerlerinin taşıdığı değerleri göz önünde tutmak.

* Her ülkedeki, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki çocukların yaşama koşullarının iyileştirilmesi için uluslararası işbirliğinin taşıdığı önemin bilincinde olmak.

4.4 - Çocuk Hakları Sözleşmesini Önemli Kılan Toplumsal Gerçekler :

Çocuk hakları sözleşmesi çocuk haklarına ilişkin bugüne kadar hazırlanmış en eksiksiz belge niteliğindedir. Çünkü bu belge çocuk haklarına uluslararası nitelik ve boyut kazandırmaktadır. Sözleşmeyi önemli kılan etmenler başında dünya çocuklarının ortaya koyduğu toplumsal görünüm gelmektedir. Bu gün dünya çocuklarının uluslararası düzeyde ortaya çıkan yoksullukları içler acısı, bunun sonuçları ise daha da korkunçtur. Çocukların mağdur olduğu görünür toplumsal anların açlık, sağlık, silahlı çatışma, cinsel taciz, fiziksel taciz, erken yaşlarda çalıştırılma gibi alanlar birinci sırada yer almaktadır.

Kuşkusuz bütün bunlar çocuğun çeşitli biçimlerde ortaya çıkan istismar örnekleridir. Çocuk hakları sözleşmesi çocukların her türlü istismarını yasaklamaktadır. 19. Madde, sözleşmeye taraf olan devletler, çocuğun ana- babasının ya da onlardan sadece birinin yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi birinin yanındayken bedensel ya da zihinsel saldırı ve kötü davranışa karşı korunması için yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri almakla yükümlü kılınmıştır.

29- 30 Eylül 1990 yılında NewYork'ta BM Genel Merkezin'de düzenlenen Dünya Çocuk Zirvesinde bir araya gelen ve aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 71 ülkenin devlet ve hükümet başkanlarının da yer aldığı toplantıda " Çocukların Yaşamları, Korunmaları ve Geliştirilmelerine İlişkin Dünya Bildirgesi" kaleme alındı. Bildirge ile güç koşullar altında çocuklar, " sokak çocukları, kimsesiz çocuklar, doğal veya insan kaynaklı afetlerin kurbanı çocuklar, göçe zorlanan çocuklar ve ırkçılık kurbanı çocuklar, göçmen işçi çocukları ile özürlü çocuklar, yasa dışı yollarla çalıştırılan çocuklar, sömürülen ve istismar edilen çocuklar" olarak tanımlandı.

4.5 - Çocuk Hakları Sözleşmesinin Cocuklara Getirdiği Bazı Haklar:

Sözleşmenin çocuklara getirdiği haklar beş katagoride ele alınmaktadır.: Yaşama Hakkı, Koruyucu Haklar, Gelişme ve Geliştirme Hakkı, Katılma Hakkı.

- *Yaşama Hakkı:* Çocukların sağlıklı yaşamasını öngören haklardır. Sözleşme bu konuda ulusal toplumlarla uluslararası toplulukları gerekli önlemleri almaları hususunda yükümlü kılmaktadır.

- *Koruyucu Haklar:* Çocukları zararlı eylem ve uygulamalardan korunmasını amaçlayan haklardır. Örneğin çocukların anne-babadan ayrılması, ticari ve cinsel sömürü, fiziksel ve zihinsel istismar, savaşa katılmaya zorlama.

- *Gelişme ve Geliştirme Hakkı:* Çocuğun kendi hayatını ilgilendiren konularda söz söyleme hakkı. Çocuğu sorumlu yetişkin olmayan hazırlayıcı imkan ve fırsatların değerlendirilmesini amaçlar. Sözleşmede bu haklar şu ifadelerle geçer :

* Çocukların görüşlerini ifade etme ve kendi durumlarını ilgilendiren konularda bu görüşlerin dikkate alınmasını sağlama.

* Anne-babaların beraberce yürütecekleri rehberlik çerçevesinde düşünce, vicdan ve din özgürlüklerinden yararlanma.

* Başka çocuklarla ilişki kurma, derneklere katılma ya da dernek kurma.

* Uluslararası ve ulusal çeşitli kaynaklara ulaşarak bilgi edinme.

- *Eşitlikçi Haklar* : Kadına yönelik ayrımcılık daha çocukluk döneminde başlar. Bu durum aile ve toplumun kız çocuğuna erkek çocuktan daha az değer verilmesi ile ilgili olarak başlar ve gelişir. Bu nedenle ailelerde mevcut imkanlardan aslan payını erkek çocuklar alırlar. Hemen her toplumda görülen bu ayrımı kız çocuğun ihmali ile birlikte kadın statüsünün de düşme nedeni olarak gelişir.

Kız çocuklarının önündeki imkanları sınırlayan birçok ülke bu tutum ve uygulama ile nüfuslarının yarısını atıl bırakmış olmaktadır. Oysa hiçbir ülke elindeki kaynakların yarısını israf edebilecek lükse sahip değildir.

Erkek çocuktan yana ön yargıların sürekliliği, milyonlarca kız çocuğu ve kadını yaşadıkları aile ve toplum içinde adeta varlıkları ile yoklukları belirsiz, silik kişiler ve kişilikler haline gelmektedir. İşte çocuk hakları sözleşmesi ikinci madde ile hakları hiç bir cinsiyet ayrımı gözetmeden bütün çocuklara eşit olarak tanınmasını ilke haline getirmiştir.

4.6 - Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin Getirdiği Haklar ve Tanımlamalardan Bazı Carpıcı

İlkeler :

- Ulusal yasalar daha erken bir ruşt yaşı tesbit etmiyorsa 18 yaşından küçük çocuk olarak tanımlanmaktadır.

- Her çocuk özüne bağlı yaşama hakkına sahiptir ve taraf devletler çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için her türlü çabayı göstermelidir.

- Mahkemeler, yardım kuruluşları ya da idari makamlar çocuklarla ilgili konuları ele aldıklarında, çocuğun yüksek çıkarları gözönüne alınacak başlıca hususu oluşturacaktır. Bu konuda çocuğun görüşü özenle dikkate alınacaktır.

- Devletler, çocukların herhangi bir ayırım gözetmeksizin bütün haklardan yararlanabileceklerini güvence altına alacaklardır.

- Devletler, kendi topraklarına giriş ve çıkışlara izin tanıyarak ailelerin yeniden birleştirilmelerini kolaylaştıracaklardır.

- Bir çocuğun yetiştirilmesinde başlıca sorumluluk anna-babaya aittir. Ancak devlet bu alanda onlara gerekli yardımı göstererek, çocuk bakım kurumlarını geliştirecektir.

- Devlet, cinsel anlamda kötüye kullanım ve sömürü dahil her türlü fiziksel ya da zihinsel zarar ve ihmale karşı çocukları koruyacaktır.

- Devletler ana babasız çocuklara uygun bakıcı aile sağlayacaklardır. Evlat edinme işleri özenle düzenlenirken, çocuk evlat edinen ailelerin çocuğu doğduğu ülkeden dışarıya çıkarılmaları durumunda gerekli güvencelerin ve hukuki geçerliliğin sağlanabilmesi için uluslararası anlaşmalara başvurulacaktır.

- Özürlü çocuklar özel muamele, eğitim ve bakım görme hakkına sahiptir.

- Çocuk eriştirilebilecek en yüksek sağlık standartına ulaşma hakkına sahiptir. Devlet önleyici tedbirlerle, sağlık eğitimine ve bebek ölümlerinin azaltılmasına özellikle önem tanıyarak, bütün çocuklara gerekli sağlık bakımını ulaştırılmasını sağlayacaktır.

- İlköğretim zorunlu tutulmalı ve parasız olmalıdır. Okullarda uygulanan disiplin, çocuğun saygınlığına özen gösterilmelidir. Verilen eğitim, çocuğu bir anlayış, barış ve hoşgörü ortamında yaşama hazırlamalıdır.

- Çocuk, dinlenecek ve oynayacak zamana, kültürel ve sanatsal faaliyetlere katılımda eşit olanaklara sahip olmalıdır.

- Devlet, çocukları ekonomik sömürüden, eğitimlerine engel olabilecek ya da sağlık ve esenlik açısından kendilerine zarar verebilecek işlerden koruyacaktır.

- Devletler çocukları yasa dışı uyuşturucu kullanımından, bu uyuşturucu maddelerin üretimi ve kaçakcılığı ile ilgili işlere karıştırmaktan koruyacaktır.

- Devletler çocukların kaçırılması ve satılması gibi faaliyetlerin ortadan kaldırılması için her türlü çaba göstereceklerdir.

- 18 yaşına kadar işlenen suçlara idam ve ya ömür boyu hapis cezası verilmeyecektir.

- Tutuklu ya da hükümlü durumundaki çocuklar yetişkinlerden ayıracak bunlara işkence ya da acımasızca ve aşağılayıcı herhangi bir muamele yapılmayacaktır.

- 15 yaşından küçük hiçbir çocuk, çatışmalarda yer almamalıdır; dinlerinde ve dillerinden serbestçe yararlanabilmelidirler.

- Azınlık ya da yerli halktan çocuklar kendi kültürlerinde, dinlerinde ve dillerinden serbestçe yararlanabilmektedirler.

- Kötü davranışlarda, ihmale ya da tutukluluğa maruz kalan çocuklara düzelmeleri ve yeniden topluma kazandırılmaları için özel ihtimam gösterilmelidir.

- Ceza yasalarının ihlali olaylarına karışan çocuklara, değer ve saygınlık anlayışlarını geliştirici nitelikte olana ve onları yeniden bütünleştirmeyi amaçlayan bir tutumla yaklaşılmalıdır.

- Devletler, sözleşmede yer alan hakların gerek yetişkinler gerekse çocuklar tarafından yaygın biçimde öğrenilebilmesini sağlamalıdır (Doğan 2001: 282-283-284-285-286).

5 - ÇOCUK HAKLARI VE TÜRKİYE

26 Eylül 1924 tarihli Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi genç Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından 1928 yılında imzalanmıştır. Atatürk çocuklara verdiği bu değeri bu imzanın ötesine taşıyarak bir de çocuklara bayram (23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı) armağan etmesi ile göstermişti. Türkiye bu alandaki göstermiş olduğu duyarlılığını daha sonraki yıllarda da sürdürmüştür. 1959 tarihli Çocuk Hakları Bildirgesi duyarlılığa konu olan gelişmelerden biridir. Bildirge uluslararası topluluğun iyi niyetli yaklaşıma yöneltirken statüsü (yapısı) gereği hukuki yaptırımlardan yoksun kalmaktaydı. Ulusların çocuk konularındaki yaklaşım ve uygulamalarını izlemesi olanağı veriyordu. Çocuk Hakları Sözleşmesi ulusların iyi niyet gösterilerini hukuki bir sorumluluğa yönelten bir ihtiyaç olarak ortaya çıktı. Böylelikle uluslararası topluluk dünya çocuklarının her şart ve durumda yüksek çıkarını onların sözleşmeyle tanımlanan tüm haklarını hukuki bir güvence altına alıyordu.

Türkiye, 29-30 Eylül 1990 tarihleri arasında Birleşmiş Milletler Genel Merkezi'nde toplanan " Çocuklar İçin Dünya Zirvesi" nde Çocuk Hakları Sözleşmesini imzaladı. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ise sözleşmeyi onaylamıştır. İhtirazi (çekince) kaydıyla onaylanan sözleşme 9.12.1994 tarihi ve 4058 sayılı yasa ile yürürlüğe konmuştur.

Sözleşme, 27 Ocak 1995 günü 22184 sayılı resmi gazetede yayınlanarak 4058 sayılı yasa ile iç hukuk kurallarına dönüştürülmüştür. Buna uygun olarak sözleşmenin uygulanmasına ilişkin çalışmaların tek elden izlenmesi ile Türkiye'nin bu konularda temsil edilmesi, ülke raporunun hazırlanması gibi sorumlulukların yerine getirilmesinde 11 Ocak 1995 tarihli Başbakanlık Yönergesiyle Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü görevlendirilmiştir (Doğan 2001: 278).

K.K.T.C'de Çocuk hakları sözleşmesi ile ilgili çalışma Bakanlar Kurulunun 31.5.1995 tarihli ve A- 695-95 sayılı kararı ile kabul edilmiştir. Yasa 12 Mart 1996'da Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Meclisinde “ Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (Onayı) Yasası”adı altında görüşülerek kabul edilmiştir. Çocuk Hakların Dair Sözleşme (Onayı) Yasası 22 Mart 1996 tarihinde 39 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (K.K.T.C Resmi Gazetesi 1996: Ek1. Böl. 1)

6 - COÇUK MAHKEMELERİ:

İlk çocuk mahkemesi, 1899 yılında Birleşik Amerika'nın Chicago kentinde kurulmuş, bunu İngiltere, Fransa, İtalya, Almanya, Sovyetler Birliği, ve İspanyada kurulan çocuk mahkemeleri izlemiştir.

6.1 - Türkiye ve Batılı Ülkelerde Çocuk Mahkemeleri:

Türkiye'de 7 kasım 1979 tarihinde çıkarılan Çocuk Mahkemeleri Yasası'nın personel yetersizliği nedeniyle Haziran 1982 tarihinde uygulamaya başlanması öngörülmüştür. Ancak aradan altı ay geçmiş olmasına karşın, yargıç ve savcı sayısının yeterli olmayışı, bağımsız çocuk mahkemelerinin açılarak uygulamaya başlamasını engellemiş bulunmaktadır. Yıllardan beri beklenen bu yasanın uygulamaya geçmesiyle, öncelikle büyük kentlerde oluşturulacak çocuk mahkemelerinin çalıştırılmaya başlanması akla gelen ilk çözüm olmaktadır.

Bu konuda gereksinim duyulan “ Gözetim ve Denetim Delegeleri” eksikliği, üniversiteler bünyesinde giderilmeye çalışılmıştır. Örneğin, İstanbul üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü öğrencileri, kendi bölümlerinde aldıkları “ Suçlu Çocuklar Psikolojisi”, “Suçlu Çocukların Yeniden Eğitimi” derslerine ek olarak, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde gördükleri “ Kriminoloji” ve “ Ceza Hukuku” dersleriyle, yasanın özüne uygun eğitim çalışmalarında görev yapabilecek düzeyde yetiştirilmektedirler.

Çocuk mahkemelerinin işlerlik kazanabilmesi için öngörülen uzman personel sağlanıncaya kadar, yasanın geçici 2. maddesindeki “ Çocuk Mahkemeleri kurulmamış olan yerlerde kuruluncaya kadar, küçükler tarafından işlenen suçlara ait soruşturma ve kovuşturma, bu konuda yazılı usullere göre görevli mahkeme ve Cumhuriyet Savcılığı’na yürütülmektedir. Küçükler konusunda bu konuda gösterilen tedbir ve cezalar uygulanır,” hükmünün geçerliliği sağlanmaktadır.

Çocuk Mahkemelerinin gerçek görevi, çocuğun yeniden suç işlemesini önleyerek onun toplumla bütünleşmesini sağlamaktır. Türkiye’de ise çocuk mahkemelerinin yarısı toplumun genel toplumsal-ekonomik yapısına paralel olarak ve devlet politikalarıyla bir bütünlük sağlanamadığı için çocuğun toplumla yeniden bütünleşmesini değil, cezayı öngören; çocuğun gereksinimlerini değil, suçu ön plana alan geleneksel yaklaşımı benimsemiştir.

Geçek çocuk mahkemelerine yardımcı olacak alt yapının olmaması gerekse yeterli personelin bulunmaması nedeniyle çocuk mahkemeleri işlerlik kazanmamıştır. Örneğin çocukların soruşturulması Cumhuriyet Başsavcısı veya Cumhuriyet Savcıları tarafından yapılması gerekirken iş yoğunluğu nedeniyle bu işi polisler yapmakta ve ön hazırlık soruşturmasında gerektiğinde şiddete başvurulmaktadır. Bu da çocuğun daha fazla suçluluk duymasına neden olabilir. Ayrıca çocuk mahkemelerinde çalışan uzmanların konu ile ilgili özel bir eğitim almadıkları saptamıştır (Özkök 1969: 280-281).

İngiltere’de çocuk mahkemeleri Çocuk Kanunu’yla kurulmuştur. Amaç ceza yerine kriminoloji, psikoloji, sosyoloji ve psikiyatriden yararlanarak çocuğu eğitmek ve düzeltmektir. Aynı bir çocuk mahkemesi yerine sulh mahkemeleri bu işi yerine getirmektedir. Yargıçlardan birinin kadın olması, binaların ayrılması, yargılamada basitlik ve gizlilik esastır.

ABD'de ilgili bilim dallarından yararlanılır. Bazı çocuk mahkemeleri diğerlerinden ayrılmıştır. Tek yargıçlıdır ve yargıçlar özel giyisi giymez. İlk soruşturmayı sosyal hizmetler uzmanı yapar, verilen kararlar tedbir niteliğindedir. *Fransa*'da çocuk mahkemeleri iki üyeli. Savcılık makamı vardır. Özel kıyafetler giyilir, gizlilik esastır. Tutuklama yapılabilir. *İtalya*'da savcılık kurumu vardır, bir başkan ve iki üyeden oluşur. Başkan hukukçudur, resmi giyisi giyilir (Anay 2001:8).

Türkiye'de çocuk mahkemelerinde görev alan hakimler, diğer hakimlerden farklı olarak bir şartı da yerine getirmek zorundadır. Bu da çocuk sahibi olmak. En az bir çocuk sahibi değilseniz çocuk mahkemelerinde hakimlik yapamıyorsunuz.

Batı ülkelerinde ise çocuk mahkemelerinde hakim olabilmek için farklı kriterler aranıyor. Örneğin İsviçre'de çocuk sahibi olabilmek koşulu aranmıyor. Spor faaliyetleri ile uğraşıyor olmak ya da çocuk ve gençlik sorunlarıyla ilgili çalışmalar yapmak tercih nedeni oluyor (Sabah, 18.11.1996, s15).

Çocuk Mahkemeleri Yasası, psiko-sosyal ve pedagojik açıdan değerlendirildiğinde, çocuk suçluluğu konusunda çocuk suçluluğu konusuna olumlu bir bakış açısı getirdiği görülür. Yasada, yasal cezai sınırın altındaki çocuklar ayrı olarak değerlendirmiş ve özel bazı önlemlerle getirmiştir.

Çocuk Mahkemeleri Yasası, ceza ve önlem uygulamasından önce, batı toplumlarında olduğu gibi pedagoğ, psikoloğ, sosyal hizmetler uzmanları kanalıyla suçlu çocuğun yakın çevre koşullarının incelenmesini öngörmektedir. Ceza ve tedbirin uygulanmasından önce, gerekirse küçüğün aile, terbiye, okul durumu gidişatı, içinde yetiştiği ve bulunduğu şartlar veya bunlar gibi gerekli görülen sair hususlar çocuk mahkemeleri nezdinde görevlendirilmiş olan sosyal hizmetler uzmanı veya yardımcısı, pedagoğ, psikoloğ, veya psikiyatr gibi uzmanlar marifetleri ile araştırır.

Bir süre önce yayınlanan bir haberde Türkiye'de Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünce üç yıldır binlerce çocuğu sokaktan kutarmak için çalışmalar başlatılmıştır. 19 Ağustos 2000 tarihinde resmi gazete'de yayımlanan, sokakta çalıştırılan çocukları koruma kararı uyarınca çocuklarını çalıştıran aileler hakkında yasal işlem başlatılmış ve çeşitli cezalara çarptırılmışlardır.

Sokakta akıştırılan çocukların % 83.1'i erkek, % 16.9'u kız olduğu görölmektedir. %'de 49.5'i 9-12 yaşı, % 'de 39.1'i 13-16 yaşı, %'de 8.2'si 6-8 yaşı arası %'de 3.2'si ise 17 yaşı ve üstü olduğu saptanmıştır. Bu ocuklarda %'de 51.1'i halen okula devam ediyor, %'de 19. 7'si hiç okula gitmemiş, %'de 19.2 'si ilköğretim okulu terk, %'de 10'u ise ilkokul mezunu olup eğitime devam etmiştir.

Bu ocukların sokakta çalıştırılma nedenlerine bakıldığında en büyük nedenleri aile içi şiddet ve çocuğa değeri verilmemesi olarak görölmektedir. Çocukların aileleri doğu illerinden göç etmiş ve kırsal bölgelerde yaşadıkları görölmektedir. (Sabah,20. 02. 2003, s 4)

ocuk Mahkemeleri Yasa'sının onuncu maddesi tedbirler, cezalar ve bunların uygulamasını kapsamaktadır. Buna göre ocuk, veliye, vasiye, bir akraba yanına, ocuk bakım ve yetiştirme yurtlarına, kamu kuruluşlarına, işyerlerine yada bir usta yanına verilebilecektir. Cezalar idam gerektiren durumlarda 15 yıl, ölesiye ağır ceza gerektiren 10 yıl, diğeri hallerde her fiil için en fazla 7 yıl hapis verilmektedir. Kamu hizmetlerinden yasaklılık ve güvenlik gözetimi altında bulundurma cezaları uygulanmamaktadır. Bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde C.M.U.Y uygulanmaktadır. Aşığı haddi 3 yılı aşmayaN cezalar için tutuklama kararı verilmemektedir. Yasanın 20. maddesine göre çocuklar hakkındaki gerekli bilgileri mahkemeye sunmak üzere sosyal hizmetler uzmanları, pedegok, psikolog ve psikiyatrisler istihdam edilmektedir. 23. maddeye göre küçüklerin işledikleri suçlardan ötürü aleyhlerine dava açılmamaktadır. 25. maddeye göre duruşmalar mutlaka gizli yapılmaktadır. Ancak mahkemece görevlendirilen uzmanlar bu gizliliğin dışındadır. Mahkeme kararlarına itiraz yeri, en yakın ocuk mahkemeleridir. 33. madde aile yanında ya da özel kurumlardaki çocukların masraflarını devletçe ödeneceğı öngörülmektedir. 37. maddeye göre küçük tutuklular kendilerine mahsus tutuk evlerine konulmaktadır. 38. maddeye göre ise 3 yıl kadar hürriyeti bağlayıcı cezalar şartlı olarak ertelenmektedir. Küçükler hakkındaki cezalarda yayın yasağı vardır (madde 40) (Ankay 2001: 19).

Başka bir kaynakta batılı ölkelerdeki bu konudaki uygulamalara bakıldığında İsviçre ocuk Mahkemesi Başkanı Michel Lachat ocuklara uyguladıkları proğramlarda: Kendilerine gelen suçlu gençleri alıştırma ve eğitime imkanları olduğunu, örneğin trafik suçları işleyen çocukları trafik polislerine yollayarak bir trafik kursunu izlemelerini, uyuşturuu tutkunu çocukların da bununla ilgili kurslara gönderildiklerini söylemektedir.

Yine aynı kaynakta İsviçre Zürih Kantonu Çocuk mahkemesi Baş Yargıcı B. Scheellenberg ise çocuklara uyguladıkları programları şöyle vurgulamıştır:

- Çocuğun eğitimine devam edebilmesi için yardım,
- Gönüllü olan ve her yönüyle araştırılan başka ailelerin yanına yerleştirme,
- Kendi ailesinin yanına yerleştirerek dışarıdan denetleme,
- Kendini herhangi bir meslekle ilgili olarak geliştirebilmesi için İş Eğitim Yurduna yerleştirme,
- Daha sonraki eğitim için yurda yerleştirme,
- Terapi yurduna gönderme,
- Fiziksel, psikiyatr veya psikolojik iyileştirme programlarının uygulanabileceği merkezlere yerleştirme. (Sabah, 19.11.1996, s 10)

Görüldüğü gibi batıdaki uygulamalarda imkanlar ve olanaklar en etkili bir şekilde kullanılmakta ve suçlu çocuğun topluma geri dönüşü sağlanmaktadır.

Çocuğun yargılanmasında çocuğa ceza verilmesi, en son çare olarak görülmelidir. Kural çocuğa ceza verme yerine daha uygun yöntemlere başvurur. Koruma önlemleri almak, çocuğu eğitime tabi tutmak, çocuğa bazı ödevler yüklemek ya da bazı şeyleri yapmaktan menetmek gibi yöntemler, daha çok seçilmektedir. Eğer ceza verilmek zorunda kalırsa da, bu ceza öncelikle para cezası. vb. türlerden olmalı, özgürlüğü kısıtlamamalıdır. Özgürlüğü kısıtlama son çare olarak geçici- kısa olmalıdır (Ankay 2001:11).

Çocuk mahkemeleri fiile göre değil faile göre kurulmuş ve özel uzmanlığı gerektiren makamlardır. Bu nedenle çocuk suç işlediği için ele alınıyorsa bu suçun (ağır bir cezayı gerektirmesi gibi) niteliği belirleyici olmaz. Fiil değil, fail önemlidir. Öncelikle, çocuğa verilmiştir. (14.11.200, Radikal, s.9)

Türkiye' de ilk bağımsız çocuk mahkemesi 1988 yılında dört ilde (İstanbul, Ankara, İzmir, Trabzon) kurulmuştur. Uygulamada bazı aksaklıklar olmakla birlikte zamanla bunların ortadan kaldırılması mümkündür. Uygulamanın yeni olması nedeniyle, koruyucu ailelerin suçlu çocukları yanlarında barındırmaları uzak bir ihtimal gibi görülmektedir. Ancak zamanla bu hususun da çözümlenebileceği düşünülebilir (Ankay 2001:9).

6.2 - K.K:T:C'de Çocuk Mahkemeleri

K.K.T.C. mahkemelerinde çocuk suçluluğuyla ilgili mevzuat iki yasa altında toplanmıştır. Bunlardan birtanesi Fasil 157 olup Çocuk Suçları Mahkemesi, bir diğeri Fasil 162 ise Çocuk Suçluların Gözetim Altında Bulundurulması'na ilişkin yasadır.

K.K.T.C'de çocuk suçlular için özel olarak çocuk mahkemeleri bulunmamaktadır. Çocuk suçları ile ilgili davalar yetişkinlerin davalarına bakan mahkemeler bakmaktadır. Çocuk suçlarına bakan mahkemeler genellikle tek yargıçlı mahkemelerdir.

Fasil 157 çocuk suçluların yargılamadaki usul ve mahkemelerin yetkilerini göstermektedir. Suçlu Çocukların Gözetim Altında Bulundurulması Yasası ise (Fasil 162) verilecek cezalar dışında, bazı hallerde uygulanan suçlu çocukların gözetim altında nasıl bulundurulacağına ilişkindir (K.K.T.C Yasaları Fasil 162- 157).

Malesef fasıl 162'deki bu yasa 14 Mart 1952' de çıkarılmıştır. Bu yasanın çoğu kurallarının birtakım eksikliklerinden dolayı uygulama olanağı bulunmamaktadır. Bu eksikliklerden en önemlilerinden bir tanesi gözetim memurlarının yeterince donanımına sahip olmamalıdır. Bu müessesenin esas amacının ıslah etmek, eğitmek ve topluma kazandırmak olması sözkonusuyken malesef yukarıda söylenen sebeplerden dolayı müessese yeterince çalışmamaktadır (K.K:T:C Yasaları Fasil 157).

K.K.T.C Mahkemelerinde 16 yaşını doldurmamış ve 16 yaşından küçükler Çocuk Mahkemeleri adı altında yargılanırken 16 – 24 yaş arası gençlerse Genç Suçlular Yasası adı altında ayrı bir yasa ile yargılanmaktadırlar. Çocuk suçluların yargılanması sırasında çocuk suçlu duruşma salonunda değil ayrı bir yerde yargılanır. Bu mekanda sadece mahkemede bulunması gereken görevliler vardır. Onaltı yaşına kadar işlenen suçlarda alınan cezalar çocukların sabıka kayıtlarına geçmemektedir.

K.K.T.C Yüksek Mahkeme Genel Sekreterliği tarafından hazırlanan “ 2002 Yılı Faaliyet Raporunda” yer alan çocuk suçları ile ilgili verilerde, önceki yıllara göre artışlar olduğu görülmektedir. Bir diğer ürkütücü nokta ise 16 yaşından küçük çocuklarda şiddet eğiliminin artmış olmasıdır (Kıbrıs Gazetesi 17 Mart 2003).

Eldeki verilere göre, 2002 yılı içerisinde 21 çocuk, adam öldürme, adam öldürmeye teşebbüs, vahim yaralama, darp, tecavüz gibi suçlardan yargı önüne çıkmış ve çeşitli cezalara çarptırılmıştır. Örneğin 2000 yılında 25, 2001 yılında 14, 2002 yılında ise 21 çocuk şiddet içeren suçlar işlemişlerdir.

Henüz reşit olmamış, 16 yaşından küçük çocuklar 2002 yılı içerisinde, adam öldürme, ateşli silah veya patlayıcı madde bulundurma, kullanma, soygun yapma, sirkat ve trafik suçlarından polislik ve mahkemelik olmuştur. 2002 yılı verilerine göre 217 çocuk suçlunun, 31'i beraat veya serbest bırakılmıştır. 177'si erkek, 9'u kız tam 186 çocuk yargılanıp mahkum edilmiştir. Bu 186 suçludan 15'i mahkeme kararıyla nezarete alınırken, 2 çocuğa da hapislik, 60'ına para cezası, 109'una da davaları ihtar edilmek gibi başka şekillerde sonuçlanmıştır.

2002 yılı içerisinde yaşı 16'dan küçük 217 çocuk çeşitli suçlardan dolayı itham edildikleri görülmektedir. Geçmiş yıllara göre 2002 yılında çocuk suçlarında önemli bir artış olduğu görülmektedir (Kıbrıs Gazetesi. 17 Mart 2003).

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Elde edilen araştırma bulgularında gerekse gelişmiş batılı ülkelerin yaptıkları araştırmalar karşılaştırıldığında, çocuk suçluluğunda kalıtsal etkenlerden çok çevresel etkenlerin önemi vurgulanmaktadır; Kalıtsal etkenler (zekâ, kişilik) elverişsiz yakın çevre koşulları içinde suç işleme olasılığının güçlendiğini ortaya koymaktadır.

Çevresel etkenle, ekonomik koşulların kötülüğü, baskıcı disiplin anlayışı, ailedeki şiddet eğilimi ve cezalar, ana-baba ayrılığı ya da yoksunluğu, düşük kültür ve eğitim düzeyi, kötü elverişsiz koşullar, kalabalık ve yoksul aile, iç ve dış göç, medya, alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığı, olaylarının yarattığı kişisel çatışmalar gibi etkenler anti-sosyal davranış örneklerinin oluşmasında etkili olabilmektedir.

Çocukların çoğu zaman toplumsal değer kalıpları, örf ve adetler, toplumca koyduğumuz tabular, çevresel koşulların elverişsizliği, ergenlik çağının problemleriyle birleşince çocuk yaşta gençlerin davranış bozukluğu göstermesi suça itilme olasılığını güçlendirmektedir.

Günümüzde çocuk suçluluğunun artış göstermesi, her yıl milyonlarca çocuğun suçlu damgası yemesi sözkonusu iken devletler ve toplumların belirli önlemler alması gerekmektedir. Bu önleyici çalışmalar başında çocuklara yönelik hizmetlerin gerekli kesimlere ulaştırılarak götürülmesi gerekmektedir. Örnek verecek olursak potansiyel suç ortamlarında bulunan korunmaya muhtaç çocuklar, çalıştırılan çocuklar, kırsal bölgeler ve yabancı ülkelerdeki işçi çocuklarının her biri öncelikle ele alınması gereken konulardır.

İslahevi ve cezaevlerindeki çocukların suçu önleme tedbirlerinden yetişkinlere oranla daha fazla etki altında kalmaları, bu çabalara öncelik verilmesi, toplumsal ve insani bir sorumluluktur. Davranış boyutları ve suça yönelme tehlikesi içinde görülen çocuklarla ilgili hizmet ve olanakların oluşturulması gerekmektedir. Çocuk psikiyatri merkezleri çoğaltılmalı ve çocuk ruh sağlığı uzmanlarının bu konuya gereken ilginin gösterilmesi gerekmektedir. Ayrıca kırsal bölgelerde çocuklara yönelik aktivitelerin (Gençlik merkezleri, kapalı spor

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Elde edilen araştırma bulgularında gerekse gelişmiş batılı ülkelerin yaptıkları araştırmalar karşılaştırıldığında, çocuk suçluluğunda kalıtsal etkenlerden çok çevresel etkenlerin önemi vurgulanmaktadır; Kalıtsal etkenler (zekâ, kişilik) elverişsiz yakın çevre koşulları içinde suç işleme olasılığının güçlendiğini ortaya koymaktadır.

Çevresel etkenle, ekonomik koşulların kötülüğü, baskıcı disiplin anlayışı, ailedeki şiddet eğilimi ve cezalar, ana-baba ayrılığı ya da yoksunluğu, düşük kültür ve eğitim düzeyi, kötü elverişsiz koşullar, kalabalık ve yoksul aile, iç ve dış göç, medya, alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığı, olaylarının yarattığı kişisel çatışmalar gibi etkenler anti-sosyal davranış örneklerinin oluşmasında etkili olabilmektedir.

Çocukların çoğu zaman toplumsal değer kalıpları, örf ve adetler, toplumca koyduğumuz tabular, çevresel koşulların elverişsizliği, ergenlik çağının problemleriyle birleşince çocuk yaşta gençlerin davranış bozukluğu göstermesi suça itilme olasılığını güçlendirmektedir.

Günümüzde çocuk suçluluğunun artış göstermesi, her yıl milyonlarca çocuğun suçlu damgası yemesi sözkonusu iken devletler ve toplumların belirli önlemler alması gerekmektedir. Bu önleyici çalışmalar başında çocuklara yönelik hizmetlerin gerekli kesimlere ulaştırılarak götürülmesi gerekmektedir. Örnek verecek olursak potansiyel suç ortamlarında bulunan korunmaya muhtaç çocuklar, çalıştırılan çocuklar, kırsal bölgeler ve yabancı ülkelerdeki işçi çocuklarının her biri öncelikle ele alınması gereken konulardır.

İslahevi ve cezaevlerindeki çocukların suçu önleme tedbirlerinden yetişkinlere oranla daha fazla etki altında kalmaları, bu çabalara öncelik verilmesi, toplumsal ve insani bir sorumluluktur. Davranış boyutları ve suça yönelme tehlikesi içinde görülen çocuklarla ilgili hizmet ve olanakların oluşturulması gerekmektedir. Çocuk psikiyatri merkezleri çoğaltılmalı ve çocuk ruh sağlığı uzmanlarının bu konuya gereken ilginin gösterilmesi gerekmektedir. Ayrıca kırsal bölgelerde çocuklara yönelik aktivitelerin (Gençlik merkezleri, kapalı spor

alanları vs.) hayata geçirilmesi, boş zamanlarını olumlu değerlendirmelerine ve enerji boşaltmalarına yardımcı olunmalıdır.

Okuldaki rehberlik hizmetlerinin işlerlik kazandırılmasına ve bu amaçla gerekli uzmanların yetiştirilmesine önem verilmelidir. Okullarda gençlerin sağlığını tehdit eden uyuşturucu konusu ve merak ettikleri cinsel eğitim konusunda çocuklar doğru olarak eğitilmelidir.

Bu konuların kamuoyuna aktarılmasında sözlü ve yazılı medyaya da büyük görevler düşmektedir. Zararlı konularla ilgili programlar yapılarak ailelerin bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca günümüzde çok büyük bir sorun olarak karşımızda duran ve çocukları saldırganlık dürtülerini harekete geçiren ve şiddete yönelten şiddet içerikli yayınların yapılmaması gerekmektedir.

Tüm bu çalışmaları sadece devletten beklemek galiba biraz bencillik olsa gerek. Bu konuda, insanlığın geleceğini düşünen haksızlıklara karşı duyarlı, çok sayıda insanın örgütlü biçimde, devletle ve kendi aralarında uyumlu, yaygın bir çalışma yapmaları gerekmektedir. Örnek verecek olursak Türkiye’de suçlu çocukları meslek edinmeler ve topluma kazandırılmalarında önemli bir rol oynayan METEM , gösterilebilir.

Bir yandan önlem çalışmaları bir yandan da infaz kurumlarının niteliklerinin yükselmesi ve infaz sonrası gence yapılması gereken rehberlik ve izleme hizmetleri bir bütün olarak ele alınmalıdır.

Suçlu çocuk olsun, büyük olsun toplum onu dışlamaya yatkındır. Toplumun bu konudaki duyarlılığının olumlu yönde değiştirilmesi kolay olmamakla birlikte eğitimi de gerektirmektedir. Suçluluk duygusu, çocuğun tüm kişiliğini etkilemekte ve onun bu damgayı benimseyerek ya da silme umudunu yitirerek yeniden suça yönelmesine olanak sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

AKGÜN, Necat.1987. **Adli Psikiyatri**, Ankara.

AMERİKAN PSİKİYATRİ BİRLİĞİ. 2001. **DSM – IV Tanı Ölçütler**, çev:
Ertuğrul Köroğlu, Hekimler Yayınevi Birliği, Ankara.

ANKAY, Aydın. 1998. **Ruh Sağlığı ve Davranış Bozuklukları**. Turhan
Kitabevi, Ankara.

ANKAY, Aydın. 2001. **Çocuk Suçluluğunun Çeşitli Değişkenlere Göre .
İncelenmesi**. Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa.

CALDWELRobert G. 1965. **Criminologi**. The Roland Press Company. New York.

CARROL, David. 1990. **Çocuğunuzun Ruhsal Eğitimi**, Çev. Semra Tuna. Ege
Meta Yayınları, istanbul.

CÜCELOĞLU, Doğan. 2002. **İçimizdeki Çocuk**. Remzi Kitabevi, İstanbul.

COHEN, Albert K. 1955. **Delinquent Boys**. The Free Press.

ÇAKICI, Mehmet .2000. **K.K.T.C Araştırmaları ile uyuşturucu Madde Kullanımı**
KKTC Devlet Basımevi, Lefkoşa- Kıbrıs.

DEVECİOĞLU, Veli. 1979. **Çocuk Suçluluğunda Türkiye**. Akbank Yayınları, İstanbul.

- DOĞAN, İsmail. 2000. **Wassendaglık Demokrasi ve İnsan Hakları**. Pegem Yayınlar, Ankara.
- DÖNMEZER, Sulhi. 1984. **Kriminoloji**. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını.
- ERDEN, Münire - AKMAN, Yasemin. 1987. **Eğitim Psikolojisi**. Arkadaş Yayınlar, Ankara.
- FİDAN, Nureddin- ERDEN, Münire. 1987. **Eğitime Giriş**, Alkım Yayınları, Ankara.
- FRANÇOİS, Leleord-CHRISTOPHE Ande. 2000. **Zor Kişiliklerle Yaşamak Çev. Rıfat Madenci**. İletişim Yayınları, İstanbul.
- GENÇTAN, Engin. 2002. **Psikodinamik Psikiyatri ve Normal Dışı Davranışları**. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- GÜMÜŞÇÜÇUBUK, Nilay. 1991. **Alenin Sağ Üzerindeki Etkisi**. H.Ü. Bilim Uzmanlığı Tezi, Ankara.
- K.K.T.C Resmi Gazetesi 1996. Sayı 39, Ek 1, Böl 1.
- KIBRIS YASALARI. 1952. **Fasıl 162**.
- KIBRIS YASALARI. 1946. **Fasıl 157**.
- KIBRIS GAZETESİ. 17 Mart 2003. Sayfa 3.
- KÖKNEL, Özcan. 1979. **Çocuk ve Gençlerde Suçluluğa Neden Olan Biyolojik Faktörler**. Akbank Yayınları, İstanbul.
- KULAKSIZOĞLU, Adnan. 1998. **Ergenlik Psikolojisi**. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- MARTON, Robert K. 1957. **Social Theory and Social Structure**, The Free Press New York.

- ÖZTÜRK, Orhan. 2001. **Rah Sağlığı ve Bozuklukları**. Nobel Tıp Yayınevleri, Ankara.
- ÖZKÖK, Perim. 1996. **Çocuk Suçluluğunun Nedenleri ve Alınması Gereken Tedbirler**. H.U. Bilim Uzmanlık Tezi, Ankara.
- POLAT, Oğuz. 2001. **Çocuk ve Şiddet**. Der Yayınları, İstanbul.
- RECKLESS, Walter C. "A New Theory of Delinquency and Crime." Rose Giallombardo (Ed.) **Juvenile Delinquency**. Jhon Wiley and Sons Inc. 161-169, New York.
- RİGEL, Nurdoğan. 1995. **Her Çocuk ve Şiddet**. Der Yayınları, İstanbul.
- SOYSAL, Doğan. 1996. **Kriminoloji**. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No: 512, Ankara.
- SUTHERLAND, E.- D.CRESSEY. 1966. **Principles of criminologi**. J.B. Lippincot. New York.
- YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ. 2001. **Uluslararası Sosyal ve Psikiyatri Kongresi**, Lefkoşa.
- YAVUZER, Haluk.1982. **Çocuk Psikolojisi I. Duyusal ve Toplumsal Gelişim**. İ.Ü. Ed. Fak. Basımevi, İstanbul.
- YAVUZER, Haluk. 1996. **Çocuk ve Suç**. Remzi Kitabevi, istanbul.
- YAVUZER, Haluk. 2001. **Ana-Baba ve Çocuk**. Remzi kitabevi, İstanbul.
- YAVUZER, Haluk. 2002. **Okul Çağı ve Çocuk**. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- YÖRÜKOĞLU, Atalay. 2002. **Değişen Toplumda Aile ve Çocuk**. Özgür Yayınları, istanbul.